

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Pedagogická fakulta

Katedra dějin a didaktika dějepisu

DIPLOMOVÁ PRÁCE

MĚSTO KUTNÁ HORA V ROCE 1968
THE CITY OF KUTNÁ HORA IN YEAR 1968

Bc. Radomil Šibrava

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Petr Koura, PhD

Studijní program: Učitelství pro střední školy

Studijní obor: (N D-NJ)

Praha 2019

PROHLÁŠENÍ

Stvrzuji tímto, že jsem předloženou diplomovou prací s názvem *Město Kutná Hora v roce 1968* vypracoval samostatně a na základě všech uvedených pramenů a literatury.

V Kutné Hoře dne 12. července 2019

.....

Podpis

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych chtěl poděkovat vedoucímu PhDr. Petru Kourovi, PhD. za jeho trpělivost při konzultacích, zajímavé rady a odborné připomínky při vedení práce. Děkuji také zaměstnancům Státního okresního archivu v Kutné Hoře za jejich ochotu při pátrání v archivních dokumentech. Hlavní dík však patří všem kutnohorským pamětníkům, kteří při osobních rozhovorech nejenže poskytli zajímavé materiály ze svých rodinných archivů, ale především zavzpomínali a vyprávěly své osobní příběhy a prožitky, na nichž je část práce založena.

Obsah

ÚVOD	6
LITERÁRNÍ REŠERŠE	8
1 ČESKOSLOVENSKO V ROCE 1968	10
1.1 Pád Antonína Novotného	10
1.2 Období změn – tzv. Pražské jaro	11
1.3. Vzdávající obavy Sovětského svazu	13
1.4 Invaze vojsk Varšavské smlouvy	16
2 KUTNÁ HORA V ROCE 1968	26
2.1 Obecná charakteristika Kutné Hory 60. let 20. století.....	26
2.2 Obrodný proces v Kutné Hoře.....	29
2.3. Oslavy Prvního máje	34
2.4 Pomník T. G. Masaryka v Kutné Hoře.....	35
2.5 Akční program Kutné Hory.....	39
2.6 Vyjádření pochyb od československých spojenců	41
2.7. Otevřený dopis okresu Puškino v Moskevské oblasti	43
2.8. Další projevy podpory představitelům ÚV KSČ	44
2.9 Projekt „Pro záchranu Kutné Hory“	45
2.10 Fond republiky a Kutná Hora	48
3 SRPNOVÉ DNY ROKU 1968 V KUTNÉ HOŘE	49
3.1 Události 21. srpna.....	49
3.1.1 Převrácený tank u chrámu sv. Barbory.....	58
3.2 Události 22. srpna.....	59
3.3 Události 23. srpna.....	63
3.4 Události 24. srpna.....	66
3.5 Další srpnové dny.....	68
4 OBĚTI SRPNOVÉ INVAZE SPJATÉ S KUTNOU HOROU	71
4.1 Marie Charousková	71
4.2 Vladimír Hnulík	74
4.3 Amputace nohy Miroslava Kruliše a zranění Antonína Laciny s pozdějším následkem smrti ...	75
5 VYČÍSLENÍ MATERIÁLNÍCH ŠKOD	77
6 CELKOVÉ ZHODNOCENÍ A DŮSLEDKY SRPNOVÉ OKUPACE NA KUTNOHORSKU	80
7 ZÁVĚR	82
8 SEZNAM ZDROJŮ	83
9 SEZNAM PŘÍLOH	88

ÚVOD

V historii každého národa lze najít významné mezníky, které pozitivně či negativně ovlivnily míru jeho svrchovanosti, hrdosti, kultury a uvědomělosti. Význam těchto velkých událostí přesahoval mnohdy hranice států samotných, a následky i dopady těchto událostí se netýkaly pouze tehdejší doby, ale přetrvávaly a ovlivňovaly i budoucnost. Pro dějiny národa českého je zajímavé, že letopočet většiny těchto klíčových momentů, zejména ve 20. století, je zakončen číslicí osm. Ne nadarmo se proto ve spojitosti s osudovými okamžiky historie tehdejší Československé republiky používá označení „osudové osmičky“.

Tak např. v roce 1918 se naplnila v očích Čechů představa, že si mohou po 392 letech vlády habsburských panovníků samostatně také vládnout svému vlastnímu státu.

Rok 1938 zase znamenal smutnou potupu a porážku nejen hrdého, ale i silného a demokratického Československa. Na úkor Hitlerovy rozpínivosti a budování tzv. Lebensraumu muselo Československo odevzdat po Mnichovském diktátu Německé říši takřka bez výstřelu značnou část svého pohraničního území, dnes souhrnně označovaného jako Sudety. Zanikly tak nejen odvěké hranice českých zemí, ale zároveň byly na dlouhou dobu ochromeny i po několika set let budované česko-německé vztahy. V Protektorátu Böhmem und Mähren, který byl na zbylém území naší republiky následně zřízen, se Češi museli přizpůsobit německému útlaku až do konce druhé světové války.

Po svržení německé diktatury ji však záhy vystřídala druhá. Tentokrát k nám však nepřišla ze západu, nýbrž z východu. V únoru 1948 se k moci v zemi dostali komunisté a Československo se tak stalo zemí komunistického režimu, podřizující se nařízením Sovětského svazu. Zpočátku oslavovaná komunistická ideologie se rázem změnila v tvrdý totalitní režim a diktaturu, která si nezdala s diktaturou nacistickou a v lecčem byla ještě tvrdší a hrůznější.

Blýskání na lepší časy a naději přinesl opět osmičkový rok, tentokrát rok 1968. V tomto roce jako by snad skutečně vítězil zdravý lidský rozum nad tvrdým ideologickým rozdělením světa a lidé mohli být opět svobodní a demokraticky smýšlející. Toužili po splnění svých ideálů a z nadšení probíhajících reforem byli odhodláni udělat vše pro svobodný a spokojený život ve své zemi. Ovšem stejně tak, jako přišla v roce 1968 naděje, přišla zároveň ve stejný rok i největší a nejpotupnější rána v moderních dějinách naší země, která všechny tyto dosavadní naděje v momentu zmařila. Československá republika byla v závěru srpna vojensky obsazena armádami a tanky pěti zemí Varšavské smlouvy, navíc do té doby považovaných za spřátelené,

nebo též bratrské spojence. Srpnové dny roku 1968 se velmi černě a smutně zapsaly do povědomí obyvatel Československa. V celé zemi by se nenašlo město, vesnice či zapadlý kout, kterých by se tehdejší srpnová invaze nějak nedotkla, a které by neovlivňovala. Celá republika prožívala vstup spojeneckých vojsk s nepříjemným pocitem údivu, křivdy, strachu, zklamání i ponížení, ale především nejistoty, co bude s republikou a jejím obyvatelstvem v příštích dnech, i v budoucnosti.

Tato diplomová práce se zabývá právě osudným rokem 1968 a jeho událostmi. Událostmi, které mnozí z dnes žijících lidí ještě pamatují, a které jim utkvěly v paměti. Jednalo se o období, ve kterém celý československý národ zažíval zprvu velkou radost i plány a následně pak velký smutek i zklamání. Smyslem a hlavním specifikem této práce bude její regionální zaměření.

Práce se dělí na dvě hlavní oblasti. První z nich charakterizuje blíže průběh roku 1968 v Československu od pádu prezidenta Antonína Novotného až do srpnových dní tohoto roku, kdy se naše země stala díky svým reformám terčem a cílem obsazení, které provedly armády pěti spřátelených zemí. Zemí, které jsme až do noci z 20. na 21. srpna považovali mnoho let za své nejbližší a největší spojence, kterým jsme věřili, a na které jsme se mohli kdykoli spolehnout.

Tématem druhé oblasti práce je zaměření na události roku 1968 přímo ve městě Kutná Hora, a to v době před invazí spojeneckých vojsk, následně pak i během ní. Kutná Hora, kdysi slavné místo nekonečných zásob stříbra, byla v roce 1968 okresním středočeským městem.

Cílem práce je zjistit, jak a jestli se i v Kutné Hoře projeví některé z obrodných procesů tzv. Pražského jara, jak velkou lidskou tvář měl zdejší socialismus, a především také jaké dopady měl na dění v Kutné Hoře příjezd nezvaných hostů.

K dosažení tohoto cíle budou použity zejména primární prameny, tedy autentické dobové materiály, získané ze soukromých sbírek kutnohorských obyvatel, či z archivních fondů Státního okresního archivu v Kutné Hoře. Celá praktická část diplomové práce, která pojednává o roce 1968 v Kutné Hoře, je postavena krom jiných zdrojů převážně na orální historii, tzn. na výpovědích kutnohorských pamětníků, kteří popisovaný rok osobně prožili. V rozhovorech s nimi byly rozebírány hlavní momenty Kutné Hory před a během invaze okupačních jednotek Varšavské smlouvy. Tyto jejich výpovědi tvoří páteř celé práce, která se snaží co nejvěrněji vystihnout atmosféru onoho osudného roku v našich dějinách – roku nadějí a zklamání.

Diplomová práce tedy představuje události roku 1968 na regionální úrovni. Toto téma navíc nebylo pro kutnohorský region nikdy podrobně zpracováno. Ze všech dostupných a získaných materiálů by tak diplomová práce mohla přinést ucelený pohled na tuto část kutnohorské historie, včetně všech příčin a důsledků tehdejších událostí.

LITERÁRNÍ REŠERŠE

Při hodnocení literatury, která byla k psaní této práce použita, je nutné hodnotit knihy o roce 1968 v Československu a v Kutné Hoře zvlášť. Monografií o roce 1968 v celé Československé republice je nepřehledné množství. Některé knihy se zabývají pouze obrodným procesem, některé pouze srpnovou okupací a některé celým obdobím roku 1968. Velmi přehledně je celý rok 1968 popsán v knize „*Naděje a zklamání*“ od historika Jiřího Vančury. Kapitoly v této knize jsou pro čtenáře vhodně rozděleny a objasňují základní fakta a souvislosti onoho roku. Následují ovšem další knihy, z nichž lze jmenovat např. knihy Antonína Benčíka, historika, který se v otázce roku 1968 velmi orientuje a je autorem mnoha povedených publikací. Stejně jako politické dění je dobře zpracována tematika obětí srpnové okupace. Přínosnou byla kniha „*Oběti okupace: Československo 21.8.-31.12.1968*“. Krom vydařeného úvodu je navíc kniha přehledně rozdělena do jednotlivých krajů republiky, což dodává na její přehlednosti. Oběťmi se zabývá kniha autorů Ivo Pejčocha a Prokopa Tomka „*Černá kniha sovětské okupace: Sovětská armáda v Československu a její oběti 1968-1991*“. K roku 1968 v Československu a jeho událostem existuje skutečně mnoho zdrojů odborných informací.

Na otázku literatury na rok 1968 v Kutné Hoře je odpověď složitější. Město Kutná Hora disponuje pouze jednou publikací, která pojednává o historii města jako celku, nikoli například jen o památkách či konkrétních kulturních, politických, či historických tématech. Touto jedinou publikací je kniha od PhDr. Heleny Štroblové s názvem „*Kutná Hora*“. Přestože má kniha téměř 600 stran a popisuje historii města od příchodu prvních cisterciáckých mnichů do této oblasti v 1. polovině 12. století až po rok 1989, období roku 1968 je zde vystiženo jen v několika málo větách. Samostatnou rozšířenější kapitolu zde osmašedesátý rok bohužel nemá. O politickém dění v Kutné Hoře ve 2. polovině 20. století se lze dočíst v díle Lukáše Provaze „*Historie Městského národního výboru v Kutné Hoře*“. Přehledně jsou zde zpracovány některé hlavní momenty tohoto výboru, včetně jeho aktivity v roce 1968. Následují knihy, které jsou tematicky zaměřené jen na určité oblasti vývoje Kutné Hory a jeho okresu, v nichž lze případně nalézt informace k tématu osmašedesátého roku. V edici publikací o historii a současnosti

podnikání v regionech České republiky vyšla v roce 2003 i „*Historie a současnost podnikání na Kutnohorsku a Čáslavsku*“, v níž si čtenář vytvoří skutečný přehled o hospodářských poměrech v Kutné Hoře v padesátých a šedesátých letech minulého století.

K poznání historie Kutné Hory v šedesátých letech posloužily materiály a sbírky Státního okresního archivu v Kutné Hoře, zejména podrobně vedená městská kronika Kutné Hory od tehdejšího městského kronikáře, kterým byl prof. Bohumil Šibrava. Velký přínos měl i regionální dobový tisk, tzv. týdeník *Úder*, který informoval o všem, co se ve městě i jeho okolí z oblasti politiky, kultury, hospodářství i sportu dělo. K bližšímu nahlédnutí do tehdejšího vedení města byly využity obsáhlé, i když neroztříděné a nezinventarizované fondy městských a okresních výborů.

Hlavními zdroji však zůstaly osobní výpovědi a soukromé rodinné archivy kutnohorských obyvatel, pamětníků roku 1968. Velkou měrou posloužily i audiovizuální záznamy tehdejšího Klubu amatérských kameramanů, kteří celé popisované období zachytili na filmový pás. Zde nutno zmínit jména jako Bohuslav Kučera a Jaromír Procházka.

1 ČESKOSLOVENSKO V ROCE 1968

Rok 1968 v Československu lze nejuvýstižněji označit jako rok změn, pádů, nástupů, obrodných procesů, a nakonec i hořkých zklamání. Pro hledání všech souvislostí spojených s tímto rokem je třeba se vrátit ještě o jeden rok nazpět.

1.1 Pád Antonína Novotného

Od druhé poloviny roku 1967 zesilovala v Komunistické straně Československa vnitřní krize. Země upadala v oblasti kultury, hospodářství a obchodu. Výrobky z Československa ztrácely na kvalitě, a navíc bylo československé zboží určeno pouze pro trh se Sovětským svazem a ostatními socialistickými zeměmi.¹ S touto všeobecnou krizí byla spjata i osobnost tehdejšího prvního tajemníka ÚV KSČ a zároveň prezidenta Československé socialistické republiky Antonína Novotného. Jeho politika se často stávala terčem kritiky a on osobně býval označován za prospěcháře. Byly mu také vyčítány jeho nedostatky a sliby, které však zřídka dodržoval. Antonín Novotný byl znám i svými nesympatiemi ke slovenskému národu. Nejvíce to dokázal na jubilejních oslavách Matice Slovenské, kde urazil celou slovenskou veřejnost. Tento prezident tak ztrácel podporu svého lidu. Celkové znepokojení cítili občané Československa i ve spojení funkcí prezidenta republiky a prvního tajemníka ÚV KSČ v jedné osobě. Obavy byly zdůvodněny tím, že je jednak velmi náročné zastávat pro jednu osobu obě funkce současně a zároveň tím, že není příliš bezpečné, aby tak velká moc dvou nejvyšších funkcí byla v rukou jednotlivce.

Na základě této nespokojenosti byl v otázce budoucí státní správy na přelomu let 1967 a 1968 vysloven návrh, který byl v socialistických zemích naprosto netypický. Tyto dvě funkce by se měly oddělit a každá měla být vykonávána zvlášť. Antonín Novotný nakonec tomuto návrhu přikývl. Vzdal se postu prvního tajemníka ÚV KSČ (byl tzv. uvolněn) a na jeho místo byl 5. ledna 1968 jmenován jeho oponent, doposud nepříliš známý Slovák Alexander Dubček. Pro mnohé se jednalo o zcela neznámou osobu. Antonín Novotný zůstal na pozici prezidenta ČSSR. Ani v této funkci se však neudržel dlouho. Následovala totiž řada jeho dalších politických proher a veřejnost s ním již byla naprosto nespokojena.

Celá tato bezvýchodná situace skončila tím, že pod tlakem veřejného mínění rezignoval Antonín Novotný na konci března 1968 na funkci prezidenta republiky. Namísto něj byl záhy zvolen hrdina z druhé světové války Ludvík Svoboda, generál, který během války proti

---

¹ VANČURA, Jirí. *Naděje a zklamání: Pražské jaro 1968*. Vyd. 2, v MF první. Praha: Mladá fronta, 1990. str. 10

fašistickému Německu velel naší armádě na východní frontě po boku armády sovětské. Díky tomu byla tato jeho volba podporována i samotným Sovětským svazem.² Československý lid přijal tuto volbu velmi pozitivně, lidé byli nadšeni už jen jeho příjmením, které jako by vyjadřovalo to, co mělo v následujících několika měsících přijít. Tak skončila éra Antonína Novotného, který se stáhl do ústraní a zůstal pouze řadovým členem KSČ.

1.2 Období změn – tzv. Pražské jaro

Období těchto nových politiků ve vedení začalo přinášet ve společnosti určité pozitivní změny. Alexander Dubček již dříve zmiňoval nutnost provedení určitých reforem. Na rozdíl od jeho předchůdců v něm ale lidé poznali člověka, který nejen mluvil, ale také činil. Díky tomu si tak získával čím dál větší sympatie československého lidu. Jednou z prvních změn bylo zrušení cenzury. Po dvaceti letech tak mohli novináři psát opět bez omezení. Uvolnění cenzury znamenalo také návrat k tématům, o kterých se doposud nesmělo mluvit. Jednalo se o nešťastné období padesátých let a nyní byla veřejnosti odhalována skutečnost o některých páchaných nezákonnostech. Díky opětovnému pohledu do minulosti mohla být opět vyzvednuta sláva a památka historických osobností, jako byl např. Tomáš Garrigue Masaryk, ze slovenské historie např. Milan Rastislav Štefánik. Osobnosti českého a slovenského zastoupení byly vyzdvihovány záměrně, protože jednou z propagovaných změn tohoto reformního období, též nazývaného Pražské jaro, bylo klást důraz na soudržnost Čechů a Slováků v jednom státě. Cílem tak bylo dokázat zcela rovnocenný význam těchto dvou národů v jednom státě.

Krom Alexandra Dubčeka nastoupilo do stranických a vládnoucích funkcí mnoho rovněž reformě smýšlejících politiků. Naopak se volalo po odchodu těch, kteří zastávali důležitá postavení, aniž by k tomu měli odbornou způsobilost a vzdělání.

U československé veřejnosti se projevila spontánní vlna nadšení. Lidé si oblíbili rozhlas a tisk a celkově se začali mnohem více zajímat o veřejný život a chtěli se na něm aktivně podílet. Doba byla mnohem otevřenější a liberálnější. Neexistoval pouze jeden správný názor, lidé se mohli svobodně vyjadřovat. Pokud v této době někdo projevil nesouhlasný názor, mohl si být jist, že proti němu nezakročí policie a nebude zatčen.³

---

² PAUER, Jan. *Praha 1968: vpád Varšavské smlouvy: pozadí, plánování, provedení*. str. 26

³ VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání: Pražské jaro 1968*. Vyd. 2, v MF první. Praha: Mladá fronta, 1990. str.36

Iniciativa lidí vedla k obnovení a zakládání zájmových organizací. Mezi ty nově založené patřily např. KAN (Klub angažovaných nestraníků). Tato organizace sdružovala převážně mladé lidi, kteří se chtěli účastnit politiky, ale nechtěli být členy KSČ. Další významnou skupinou byl Klub 231 (též K231). Cílem této skupiny byla rehabilitace všech lidí, kteří byli na konci 40. let a na počátku 50. let nespravedlivě vězněni či jinak stíháni či omezováni. Takových lidí byly tisíce.⁴ Právě k nápravě jim způsobené křivdy se měl klub K231 věnovat.

Uvolnění režimu umožnilo ohromné možnosti v cestování. Lidé mohli zcela bez překážek vycestovat na Západ, což bylo do té doby naprosto nemyslitelné.

Nové poměry se projeví i v oblasti obchodu a hospodářství. V obchodech zákazníci a zákaznice nacházeli zcela nové a neznámé zboží. Navíc lidem vzrostly mzdy, tudíž mohli žít v lepších podmínkách. Velkou otázkou a výzvou se stala hospodářská reforma. Současné nové vedení odsuzovalo dosavadní byrokratický dohled nad hospodářstvím, které ho jen zbytečně brzdilo. V centrálně plánovaném hospodářství bylo částečně povoleno soukromé podnikání. Tento druh podnikání mohl totiž znamenat přínos pro celkový trh a mohla se díky němu navázat i dobrá a výhodná hospodářská spolupráce s kapitalistickými podniky.⁵

Stát nejen že podporoval lepší hospodářské a sociální podmínky pro své občany, ale zároveň i občané sami projevovali silnou velkou důvěru a víru ve změnu k lepšímu. Sami od sebe posílali do tzv. Fondu pro republiku různé finanční dary, aby tím pomohli tak úspěšně se rozvíjícímu státu. Příspěvky zasílali buď jako jednotlivci, ale také jménem pracujících různých závodů a družstev. Dary byly většinou peněžní, nicméně našli se i tací, kteří nosili např. i zlato, různé ceniny, šperky, staré mince apod. Z občanských a podnikových darů státu pro zlepšení hospodářství se takto nashromáždilo přes neuvěřitelných 150 milionů Kč a přes 41 kg zlata.⁶ Tato víra a důvěra neměla v Československu období desítky let před ani po roce 1968.

Při slavnostech Prvního máje v roce 1968 byla atmosféra naprosto jiná. Poprvé za dlouhá léta nebyla účast na nich vynucována. Bylo jen na uvážení lidí, zda přijdou či nikoli. Většina ale přišla, protože cítila zvláštní euforii. Transparenty, které lidé v průvodech nosili, se už nezabývaly výhradně politickými a budovatelskými hesly. Na transparentech bylo na

---

⁴ PAUER, Jan. *Praha 1968: vpád Varšavské smlouvy: pozadí, plánování, provedení*, str. 26

⁵ VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání: Pražské jaro 1968*. Vyd. 2, v MF první. Praha: Mladá fronta, 1990. str.46

⁶ Tamtéž, str. 48

Prvního máje údajně více poezie než politiky.⁷ Lidé chodili po ulicích, zpívali, cítili příjemnou atmosféru rozkvetlého jara a věřili, že se jim blýská na lepší časy.

ÚV KSČ předložil v dubnu jeden z nejdůležitějších dokumentů. Jednalo se o tzv. Akční program KSČ. V tomto programu Ústřední výbor představil své reformní plány, které chtěl v zemi realizovat. Jednalo se o popis konkrétních oblastí a kroků, které budou plněny v rámci slibů, které strana občanům dala. Změny a reformy se týkaly otázek ekonomických, politických, dále otázek osobní svobody, ale také kulturních a rovněž z oblasti školství a vzdělávání. Měla být zaručena náboženská svoboda.⁸ Naprostou novinkou měla být nyní skutečnost, že ÚV KSČ chtěl do tohoto programu zapojit i širokou veřejnost, aby sama podávala návrhy na zlepšení blahobytu v zemi a sama se tak spoluúčastnila reformních procesů pro zlepšení poměrů v Československu. Lidem bylo povoleno vyjádřit svůj vlastní názor, který byl respektován. Socialismus tak byl demokratizován, nicméně KSČ si i tak chtěla zanechat jakousi hlavní pozici v celém procesu rozhodování. Neměla však být v postavení nařizujícího, nýbrž usměrňujícího a dohlížejícího. Na rozdíl od předchozích let se ale hodlala o moc dělit. Tento nový přístup se prezentoval jako tzv. socialismus s lidskou tváří.⁹ ÚV KSČ tento Akční program jednomyslně přijal, ze strany ostatních socialistických zemí se však setkal s velkou kritikou.

1.3. Vzrůstající obavy Sovětského svazu

Radostnou atmosféru obrodného procesu v celém Československu sledovali východní sousedé již delší dobu. Vývoj v Československu vzbuzoval vážné obavy v Moskvě i dalších socialistických zemích Východního bloku. Současný vývoj poměrů v Československu a demokratizace společnosti by totiž mohly z jejich pohledu podkopat vůdčí roli komunistické strany v zemi.¹⁰ Proto začaly všechny země v čele se Sovětským svazem vyjadřovat silné obavy ohledně situace v Československu. Tyto obavy nabíraly na síle a přešly v čím dál ostřejší kritiku československých uvolněných poměrů. Ostatní země Varšavské smlouvy nechápaly důvod probíhajících změn a po boku Sovětského svazu se přidaly ke kritice Československa.

---

⁷ Tamtéž, str. 41

⁸ PAUER, Jan. *Praha 1968: vpád Varšavské smlouvy: pozadí, plánování, provedení*, str. 24

⁹ EMMERT, František. *Rok 1968 v Československu*. Vyd. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2007. str. 16

¹⁰ BÁRTA, Milan. *Oběti okupace: Československo 21.8.-31.12.1968*, str. 9

O československé situaci kriticky informoval i socialistický zahraniční tisk. Informace v těchto sdělovacích prostředcích však byly často zveličovány a překrucovány, jejich cílem však bylo u co nejvíce lidí vyvolat kritický postoj k československému socialismu s lidskou tváří. Dále byl kritizován i oslavný postoj k osobám jako byl například T. G. Masaryk.

Největší zděšení však sovětskému vedení přineslo koncem června vydání manifestu „Dva tisíce slov“ od Ludvíka Vaculíka.¹¹ Ten v něm kritizoval komunistickou ideologii, brzdící reformy a vyzýval k podpoře vzniku demokracie bez komunistické strany. Přestože si mezi lidmi našel své příznivce, v nejvyšších kruzích tento manifestační článek způsobil velké pozdvižení. Samotný Ústřední výbor KSČ se proti němu silně ohradil a odsoudil ho. U ostatních socialistických zemí však tento článek vzbudil podezření z rodící se kontrarevoluce v Československu. Počátkem července se ve Varšavě sešla vedení zemí Varšavské smlouvy.¹² Československé vedení sem ale pozváno nebylo. Z tohoto jednání byl Československu zaslán dopis, v němž projevíly vážné obavy o existenci socialismu v ČSSR.

Pochybnosti vyjadřovaly i okrsky v socialistických zemích, jež měly s některými československými městy vzájemnou družbu. Města jim zasílala uklidňující dopisy s popisem skutečné situace v Československu, jelikož ta pravděpodobně na základě všeho zjištění v socialistickém zahraničním tisku, především v tom sovětském, popisována nebyla. Všechna tato spřátelená československá města následně nabízela svým zahraničním přátelům, aby se sami přijeli do Československa přesvědčit o místní poklidné atmosféře a sami tak poznali, že se v ČSSR žádná vzpoura ani kontrarevoluce nechystá.

Tlak na Československo byl čím dál silnější. Socialistický tisk dále denně informoval o událostech a změnách poměrů v Československu. Čím dál častěji používanějšími slovy v tomto tisku byla slova kontrarevoluce, imperialismus, protisocialistické živly.¹³

V zemích Varšavské smlouvy nenašlo Československo se svým obrodným procesem a reformami pochopení. Naopak mu ale projevovaly sympatie a plnou podporu komunistické strany ostatních zemí světa. Svou podporu KSČ a Dubčekovi vyjádřily Jugoslávie, Rumunsko a dalších 19 komunistických stran z celého světa (včetně např. Velké Británie či Japonska).

---

¹¹ VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání: Pražské jaro 1968*. Vyd. 2, v MF první. Praha: Mladá fronta, 1990. str.57

¹²Tamtéž, str. 58

¹³ VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání: Pražské jaro 1968*. Vyd. 2, v MF první. Praha: Mladá fronta, 1990. str.62

Československo se tak do budoucna mohlo se svým socialismem s lidskou tváří stát i pro ně zářným příkladem k následování.

Jako jisté možné protiopatření ze strany Sovětského svazu bylo na území Československa během června dohodnuto vojenské cvičení Šumava, kterého se měly účastnit armády všech zemí Varšavské smlouvy. Československá strana sice měla právo cvičení na svém území odmítnout, avšak nikdo neměl odvalu zbytečně popuzovat už tak podrážděné a zneklidněné Sověty. Jakýkoli náznak odmítnutí cvičení by byl jen argumentem pro tvrzení, že tu spojenecké země nejsou československými představiteli vítány. Umocnilo by to jen podezření, že se v Československu skutečně děje něco protisocialistického. ČSSR proto s cvičením nakonec souhlasila.

Nicméně veřejnosti se cvičení Šumava na československém území příliš nezamlouvalo. Neměla dobrý pocit z tak velkého množství vojenské techniky v naší zemi. Mezi lidmi vzrůstalo i podezření, že zde náhlá přítomnost armád v tomto reformním období není zcela náhodná. To bylo také důvodem, proč obyvatelé Československa již od začátku cvičení vyjadřovali negativní postoje k celé této akci a přáli si, aby po cvičení vojska co nejrychleji opustila zemi.

Jejich nejistotě nahrával i fakt, že se vojska právě i po skončení manévrů na přelomu června a července příliš neměla k odchodu, a stažení z československého území neustále prodlužovala.¹⁴ Až v druhé polovině července nakonec i poslední jednotky opustily ČSSR. Vedení Sovětského svazu ale prozatím ponechalo vojenskou techniku v blízkosti československých hranic, nevyklučovalo totiž použití tanků a další armádní techniky k případnému brzkému vojenskému zásahu. Sovětský svaz však bral toto řešení jako nejkrajnější, stále se ještě v jeho očích zmatenou situaci v Československu snažil řešit diplomatickou cestou a politickým jednáním.

Na přelomu července a srpna 1968 se Alexander Dubček a Ludvík Svoboda sešli s Leonidem Iljičem Brežněvem a dalšími zástupci Sovětského svazu v Čierne nad Tisou na československo-sovětské hranici, kde se měli českoslovenští představitelé vyjádřit ke kritickému dopisu, který jim byl zaslán z jednání ve Varšavě. Opět byly Sovětským svazem vyjádřeny silné obavy o existenci socialismu v Československé socialistické republice. Československu byly vyčítány uvolněné poměry v zemi, necenzurovaný tisk, přítomný imperialismus a vznik nejrůznějších klubů. Leonid I. Brežněv opět opakoval jasné stanovisko, že Sovětský svaz „*neztratil ve válce 20 milionů životů proto, aby Československo vydal*

---

¹⁴ FIDLER, Jiří. 21.8.1968 - okupace Československa: bratrská agrese., str. 30

*Severoatlantickému paktu nebo pravicovým silám.*¹⁵ Nechtěl připustit, aby se v Československu stalo to, co v roce 1956 v Maďarsku, kde musela být vzpoura proti sovětskému režimu tvrdě vojensky potlačena. Alexander Dubček považoval podezření ze snahy odtrhnout se od zemí Východního bloku za nespravedlivé.¹⁶ Vysvětloval sovětské straně, že obrodňý proces a změny v zemi i společnosti probíhají pod přímým dohledem a vedoucí úlohou Komunistické strany Československa, která zůstává po celou dobu věrná Sovětskému svazu a socialismu. Marně utěšoval soudruha Brežněva tím, že socialismus v Československu není ohrožen a nikdy nebyl. Jakousi skrytou zajímavostí této situace je fakt, že zatímco sovětské výzvy vůči KSČ byly uveřejňovány ve všech socialistických tiscích, odpovědi československého vedení v žádných sovětských ani jiných socialistických novinách otištěny nebyly.

Několik dní po Čierne nad Tisou se ještě sjeli zástupci všech zemí Varšavské smlouvy (tentokrát již včetně Československa) do Bratislavy, kde si země společně potvrdily věrnost, vzájemnou spolupráci a společnou obranu socialismu proti imperialistickým a antisocialistickým žvlům.¹⁷ Československé straně připadalo, že největší hrozba razantního zákroku Sovětského svazu byla zažehnána, a že se Československu podařilo přesvědčit své bratrské země, že socialismus s lidskou tváří není nic špatného. Vedení i veřejnosti se najednou zdálo, že se ČSSR nemá čeho bát.

1.4 Invaze vojsk Varšavské smlouvy

„Dalo se asi čekat, že to, jak si naše malá zemička začala žít po svém, bude pro někoho trnem v oku. Ale že nás přijedou usměřňovat zrovna tanky, to jsme přece jen nečekali, to byl šok snad pro všechny.“¹⁸

Nikdo si ani nepřipustil, že by vojsko cizího státu překročilo hranici jiného státu. Z 20. na 21. srpna však právě přímo takto Československou republiku obsadilo hned pět spřátelených zemí najednou. Pod vedením Sovětského svazu byl dosavadní tlak politický vystřídán tlakem

---

¹⁵ VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání: Pražské jaro 1968*. Vyd. 2, v MF první. Praha: Mladá fronta, 1990. str.66

¹⁶ BELDA, Josef, BENČÍK, Antonín, PECKA, Jindřich: *Polsko a vojenská intervence v Československu 1968*, Materiály, studie, dokumenty č.5, ÚSD AV ČR Praha 1995

¹⁷ FIDLER, Jiří. *21.8.1968 - okupace Československa: bratrská agrese*. str. 9

¹⁸ Rozhovor s Mgr. Alenou Šuchmannovou, narozená 1936, Kutná Hora (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 10. března 2019)

vojenským řešením. Ze všech hranic se spojeneckými zeměmi začínaly do země proudit tisíce ozbrojených vojáků. Okolo 23. hodiny začala sovětská letadla přistávat na pražském ruzyňském letišti, kde začala vykládat pancéřovou techniku. Zároveň vojska Sovětského svazu, Polské lidové republiky, Maďarské lidové republiky Bulharské lidové republiky a Německé demokratické republiky začala překračovat československé hranice. Německá vojska ale na nařízení sovětského velení nakonec zůstala na hranicích. Sami Sověti totiž uznávali, že by u obyvatel Československa vyvolali zbytečně nenávistný pocit, pokud by je zase po letech obsazovala německá armáda. Začala tak tzv. operace Dunaj, což byla největší vojenská akce v Evropě od druhé světové války.¹⁹

Zpráva o invazi byla ve 23:40 hod. oznámena předsedou vlády Oldřichem Černíkem na zasedání ÚV KSČ. Takovou nečekanou zradu od svých spojenců a bratrských zemí nikdo nečekal. Nikdo nevěřil, že je něco takového ve 20. století vůbec možné. Alexander Dubček byl touto zradou osobně naprosto zdrcen. Nevěřil tomu, že by ho Sovětský svaz v čele s Leonidem Brežněvem, se kterým tolikrát jednal a kterého bral za spojence, takto zradil. Všichni byli pohoršeni také tím, že se tak dělo, aniž by na to byli sousedními vládami jakkoli upozorněni. Ještě v nočních hodinách došlo k mimořádnému zasedání ÚV KSČ, které invazi odsoudilo. Zároveň bylo nutno se veřejnosti k celé této vzniklé situaci vyjádřit. Závěrem tohoto zasedání bylo vydáno známé „Provolání všemu lidu Československé socialistické republiky“, které informovalo o invazi a k postoji předsednictva ÚV KSČ i dalších vedoucích orgánů. Zdůrazňovalo zprávu, že se tak stalo „*bez vědomí prezidenta republiky, předsedy Národního shromáždění, předsedy vlády i prvního tajemníka Ústředního výboru Komunistické strany Československa.*“²⁰ V tomto svolání byl příchod vojsk označen za porušení mezinárodního práva a obyvatelstvo země bylo zároveň důrazně vyzváno k tomu, aby nekladlo postupujícím vojsku odpor a zachovalo klid.²¹

Od státních hranic mezitím kolony tanků postupovaly dále do vnitrozemí, letadla na ruzyňském letišti vykládala další těžkou techniku, která okamžitě zamířila do centra Prahy. Měla za úkol obsadit nejdůležitější budovy, především Ministerstvo národní obrany, sídlo prezidenta na Pražském hradě a budovu ÚV KSČ, aby rovněž zajistili klíčové osoby. Hluk techniky pomalu budil ještě spící občany. Ti vůbec nechápali, co se děje. Zprvu jen nadávali, proč nějaký

---

¹⁹ BÁRTA, Milan. *Oběti okupace: Československo 21.8.-31.12.1968*, str. 5

²⁰ Kolektiv, *Sedm pražských dnů 21.-27. srpna 1968*, Dokumentace, Praha 1990. str. 19

²¹ Tamtéž

vojenský přesun nebo cvičení musí probíhat právě v noci.²² Sovětští agenti mezitím již zahájili po Praze obsazování jednotlivých klíčových bodů, včetně budovy ÚV KSČ. Sem se ale začali scházet i pražští obyvatelé. Po procitnutí, že se pravděpodobně nejedná o žádné cvičení, se zmatení Pražané shromažďovali právě u budovy svých představitelů, kde doufali, že jim bude celá tato událost vysvětlena. Budova ÚV KSČ již však byla obklíčena sovětskými tanky. Právě na tomto místě došlo k prvnímu přímému střetu okupačních jednotek s civilním obyvatelstvem. Obyvatelé byli vojáky vyzýváni, aby se vrátili do svých domovů. Padla už i první varovná střelba ostrými náboji. Bohužel nesměřovala zcela vzhůru a vystřelené rány zasáhly osoby v davu. Okupace tak měla své první oběti.

Mezitím byli v budově ÚV KSČ zatčeni tajnými agenty všichni přítomní vedoucí funkcionáři: první tajemník ÚV KSČ Alexander Dubček, předseda Národního shromáždění Josef Smrkovský, předseda ÚV Národní fronty František Kriegel a členové předsednictva ÚV KSČ Josef Špaček a Bohumil Šimon. Později se k nim ještě přidal zatčený předseda vlády Oldřich Černík. Všichni byli odvezeni na letiště a odtamtud transportováni mimo Československo.

Lidé byli v tuto chvíli naprosto zmatení. Lidé snad v tuto chvíli nemohli být zmateni více. Než se Československo vynořilo ze tmy do denního světla dne 21. srpna, věděla již celá země, že je okupována armádami socialistických spojenců v čele se Sovětským svazem, které doposud brala za své přátele. Otřesné zprávy nyní hlásila celá republika. Československo se probouzelo do velmi černého a smutného dne.

V časných ranních hodinách se pozornost všech okupačních vojsk v Praze obrátila k budově Československého rozhlasu, jako k hlavnímu poskytovateli informací o dění v zemi, jelikož okupanty přerušené spojení bylo opět obnoveno. Lehce se dalo předvídat, že tento důležitý sdělovací prostředek pro veřejnost bude jedním z hlavních cílů. Proto k budově rozhlasu vyrazily davy nespokojených a protestujících občanů. Lidé stavěli barikády a byli plně odhodláni bránit budovu rozhlasu, jak se jen dalo. Okolo 7:00 hod. přijížděla první okupační vozidla. Nutno zde zmínit, že ještě předtím vojáci silně poničili budovu Národního muzea, o které se mylně domnívali, že se jedná právě o budovu Čs. rozhlasu. Pohled na rozstřílené Národní muzeum rval jistě mnohým obyvatelům Prahy srdce a budil o to větší emoce. *„Dostala jsem se i na Václavské náměstí. Viděla jsem to hlavní dění, slyšela střelbu a viděla i to Muzeum rozstřílené, no tam jsem se poprvé rozbrečela, ta omítka muzea byla jako když má lidská kůže*

---

²² VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání: Pražské jaro 1968*. Vyd. 2, v MF první. Praha: Mladá fronta, 1990. str.74

neštovice.“²³ Ve zmatené situaci začal boj o tentokrát již pravou budovu rozhlasu. Okolí budovy Čs. rozhlasu se zároveň stalo hlavní bojovou zónou celé okupace. Boj o rozhlas se změnil v masakr. Tanky najížděly do davů, prorazily barikádu, střílely na okolní budovy. Bylo tak zničeno mnoho domů okolo Čs. rozhlasu a po pár hodinách byl nakonec dobyt i samotný Československý rozhlas. Jeho obrana si vyžádala 17 mrtvých a desítky zraněných občanů.²⁴ Boj to byl statečný, avšak marný. Od budovy rozhlasu se pak místo hlavního dění přesunulo na Václavské náměstí, kam se krom tanků přesunuly i davy rozhořčených obyvatel.

Téměř všichni v republice se k příchodu vojsk stavěli silně nepřátelsky. Byli ale i tací z nejvyššího československého vedení, kteří zůstali Sovětskému svazu i tak loajální. Nikdy se pokrytecky toto své postavení neodhodlali veřejně přiznat. Lid však již měl i tak silné tušení, o koho se jednalo. Již dříve totiž vyjádřil jisté pochybnosti u soudruhů Bilaka, Koldera, Barbíka a Indry k tomu, zda sympatizují s jarními reformami a Akčním programem ÚV KSČ.²⁵ Pravdivost těchto pochybností prohloubila zpráva, že tito jmenovaní soudruzi nebyli na rozdíl od ostatních členů ÚV KSČ zatčeni a internováni.

Všichni obyvatelé byli udiveni a nevěděli, co se stalo, bohužel zde nebyl ani nikdo, kdo by jim celou situaci objasnil. Někteří lidé se dokonce snažili navázat komunikaci i se samotnými vojáky, aby jim to vysvětlili oni sami, ovšem málokdy se to povedlo. Přesto se od některých vojáků dozvěděli, že vojska do Československa přijela proto, aby zde potlačila kontrarevoluci. Touto zprávou byli lidé opravdu zaskočeni a udiveni. Snažili se vojákům vysvětlit, že tu žádná kontrarevoluce nehrozí, a že v zemi bylo až do jejich příjezdu vše naprosto v pořádku. Pocit údivu je zakrátko vystřídán pocitem nenávisti k okupantům, především když přišly zprávy o prvních obětech. Lítost vystřídala vztek. Někteří lidé plakali, jiní zase hrozili pěstmi na vojáky a tanky, zvláště pak na ty, jejichž posádky mířily kulometry do zástupů lidí. Všichni doufali v brzký odchod vojsk a možná právě proto se lid ze všech sil snažil stále zachovat rozvahu.

Mezitím vojska obsazovala celou Československou republiku. Podle údajů se v zemi nacházelo 27 divizí (12 tankových, 13 motostřeleckých a 2 výsadkové). Bojovou techniku představovalo

---

²³ Rozhovor s Alenou Šuchmannovou, narozená 1936, Kutná Hora (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 10. března 2019)

²⁴ PECKA, Jindřich a kol. *Sovětská armáda v Československu 1968-1991: chronologický přehled*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1996. SOVĚTSKÁ ARMÁDA V ČESKOSLOVENSKU 1968-1991. str. 17

²⁵ Tamtéž str. 46

6300 tanků, 550 bojových letadel, 250 dopravních letadel a přes 2000 děl.²⁶ Jednalo se především o sovětskou armádu, doprovázenou armádami ostatních socialistických zemí Varšavské smlouvy. Sovětské jednotky měly obsadit nejdůležitější místa a největší města, spojencům záměrně připadly méně významné oblasti.

Všechna vozidla okupačních vojsk byla pomalována bílými, tzv. „invazními pruhy“. Ani samotné sovětské vedení nemohlo totiž tušit, jak se Československo k vniknutí armád do země postaví. V případě, že by armáda Československa vyjela do protiútoků se svým vojenským arsenálem, byly by tyto pruhy ta jediná možnost, jak by se od sebe odlišily. Armáda ČSSR totiž disponovala naprosto stejnou vojenskou technikou, jako ostatní země Východního bloku. Nutno ale říci, žádná technika armády ČSSR do boje v tyto dny nevyrazila. Dostala rozkaz, pustit vojska do země a neklást jim žádný odpor. Okupační vojska ale byla připravena na všechno. V případě, že by Československá armáda mobilizovala proti okupantům stíhací letectvo, bylo v pohotovosti připraveno do akce na letištích okupačních zemí na 450 stíhacích letounů.²⁷

Postupujícími vojenskými konvoji byla obsazována krajská a okresní města, byly zajišťovány hlavní budovy, úřady, letiště, vojenská kasárna, mosty a nádraží.. Kvůli všem možným omezením a přítomnosti armád vládli všude naprostý chaos a kolabovala doprava. Na tyto zmatky opět vzpomíná i kutnohorská rodačka Alena Šuchmannová, která se z Prahy snažila dostat domů: *„Potřebovala jsem se z Prahy dostat do Kutné Hory, ale bylo to nemožné. Masarykovo nádraží bylo hlídáno vojáky, už jsem nevěděla, co si počít. Až na Floře jsem chytla na poslední chvíli autobus do Kutné Hory. Do autobusu nastoupila i nějaká paní, úplně celá rozklepaná a na nervy, a to byla nějaká úřednice z budovy ÚV KSČ a rozrušeně a celá ubrečená nám vypravovala, že byla v budově celou noc a že prý viděla, jak zatkli a odvedli Alexandra Dubčeka, společně s ním z budovy odvedli také Smrkovského, Kriegela a Špačka.“*²⁸

Samotní okupanti byli z celé situace velmi zmatení. Čekali totiž buď vítající davy, nebo silně ozbrojeného nepřítele z řad kontrarevolucionářů, kterých tu v zemi mělo být okolo 40 000. Mezitím se ale vojáci setkali s neozbrojenými davy civilního obyvatelstva, hrozícími pouze

---

²⁶ BENČÍK, Antonín. *Rekviem za Pražské jaro: důvěrná informace o přípravě a provedení srpnové intervence varšavské pětky v Československu 1968*. Vyd. 1. Třebíč: Tempo, 1998. str. 163.

²⁷ TOMEK, Prokop a Ivo PEJČOCH. *Černá kniha sovětské okupace: Sovětská armáda v Československu a její oběti : 1968-1991*. str. 10

²⁸ Rozhovor s Mgr. Alenou Šuchmannovou, narozená 1936, Kutná Hora (10. března 2019)

pěstmi a kritizujícími jejich příchod, avšak s žádným ozbrojeným odporem. Jako vojákům jim tu chyběl konkrétní nepřítel. Domnívali se, že přijedou do Československa a zažijí tu něco podobného, jako v roce 1956 v Maďarsku, koneckonců byli na to i svými veliteli připravováni. Okupační vojska totiž ještě před příchodem na naše území byla sovětskými generály upozorněna na to, že nelze vyloučit střet s ozbrojenými obyvateli. Reagovali tak na události z července 1968, kdy bylo na Sokolovsku nalezeno nemalé množství amerických funkčních zbraní.²⁹ Na základě pozdější odborné analýzy československých expertů se však ukázalo, že zbraně jsou sice západní, ovšem materiál, kterým byly tyto zbraně ošetřovány, pocházel z nekapitalistických zemí. Jednalo se tak zřejmě o záměrné podstrčení těchto zbraní do Československa sovětskými agenty, aby tím ve světě ještě více podpořili podezření počínající kontrarevoluce a vzpoury, a tím pádem oprávněnost vojenského zásahu a příchodu vojsk do země. Nebylo tedy zřejmě pouhou náhodou, že zbraně byly nalezeny na Sokolovsku, tedy v západních Čechách, v blízkosti hranic se Západním Německem, aby se ještě více podpořila myšlenka spolupráce Československa se západními imperialistickými zeměmi.

Na co obyvatelé Československa pohlíželi s největší kritikou, bylo krom samotné okupace také chování okupačních vojsk a páchání trestných činů. Z různých míst Československa byly hlášeny ztráty na životech neozbrojených československých obyvatel a protiprávního jednání okupantů.³⁰ Zcela běžné byly případy krádeží, loupeží, omezování osobní svobody, násilí nebo znásilnění. Obzvláště závažným trestným činem, kterého se vojáci dopouštěli, bylo neoprávněné použití střelné zbraně. Vojáci zahajovali palbu kvůli naprostým maličkostem. Výjimkou nebyla ani zcela bezdůvodná střelba, která však měla za následek mnoho obětí a zranění. Velkým problémem bylo hrubé porušování dopravních předpisů ze strany řidičů těžké vojenské techniky. To mělo za následek řadu dopravních nehod, mnohdy s vážnými zraněními či dokonce i s následkem smrti. Okupanti se totiž se svými vozidly pohybovali často dost chaoticky a nedbali tak pravidel provozu. Mezi tato porušení patřila jízda po nesprávné straně vozovky, nedání přednosti v jízdě, nesprávné či riskantní předjíždění, špatné parkování apod.³¹ Pokud řidiči těchto armádních vozidel způsobili dopravní nehodu, často od ní ujížděli bez poskytnutí případné zdravotnické pomoci zraněným osobám. Mnohdy ani po vinících nebylo vůbec pátráno. Těžkou techniku navíc okupanti používali k prorážení barikád a bohužel také k rozhánění davů tak, že do nich najížděli. Zranili tak, případně i

---

²⁹ VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání: Pražské jaro 1968*. str. 65

³⁰ BÁRTA, Milan. *Oběti okupace: Československo 21.8.-31.12.1968* str. 11

³¹ Tamtéž, str. 16

usmrtili, mnoho nevinných lidí. Našly se však i případy, kdy sama vojenská vozidla havarovala a došlo ke zranění vojáků, někdy i k jejich úmrtí. Ze strany Sovětů pak byly tyto oběti českým představitelům velmi vyčítány, zatímco o českých a slovenských obětech, kterých bylo mnohem více, se vůbec nemluvalo.

Československý lid nechtěl vzniklé situaci jen přihlížet. Nikde v republice však nebyl hlášen případ, že by proti okupantům někdo pozvedl zbraň.³² Lidé se snažili odporovat, ale nenásilně. Krom nadávek a zdvižených paží se lidé po celé zemi pustili do malování nápisů, které odsuzovaly okupaci, projevovaly věrnost vládním a stranickým představitelům. Tématem těchto nápisů byly ostré nadávky, vyzývání vojsk k odchodu, přirovnávání příchodu „spojeneckých“ vojsk k německé okupaci, veřejné psaní jmen zrádců, a naopak podpora legální vlády, nebo také hesla o zničeném vztahu mezi Sovětským svazem a Československem. Nápisů byly v českém jazyce, ruském, polském, německém a provokativně i anglickém. Aby měly okupační jednotky značné problémy s orientací při obsazování republiky, byly na mnoha místech odstraňovány silniční a směrové ukazatele, odmontovávány názvy ulic a zvonky na dveřích.³³ Odpor se realizoval také v závodech, kde zaměstnanci i obyvatelé podepisovali rezoluce. Všechny rezoluce obsahovaly požadavky odchodu vojsk a propuštění Dubčeka a všech ostatních představitelů, o kterých se již vědělo, že byli internováni. Téměř celá československá veřejnost stála za svými představiteli. Šlo o jednotlivce, kolektivy, organizace i celé závody a podniky. Součástí byly zároveň i výzvy, aby nikdo neplnil požadavky okupantů. Na denním pořádku byly také generální stávky.

Bez nadsázky lze říci, že se celá československá veřejnost semknula. Ten, kdo se doposud nezajímal o politiku, nyní sdílel obecný zájem, obavy, hněv a naděje, že toto přece podle zdravého rozumu nemůže dlouho vydržet.

Dne 22. srpna byl okamžitě svolán XIV. mimořádný sjezd, který se nakonec sešel v budově ČKD v Praze-Vysočanech (tento sjezd KSC př původně plánován na 9. září). Na sjezd se dostavilo na 1200 delegátů (zhruba 80 procent z celkového počtu zvolených delegátů), což byla vzhledem k vzniklým dopravním komplikacím velmi vysoká účast).³⁴ Tohoto zasedání se však nezúčastnily delegace ze Slovenska. Přítomné delegace zde řešily vzniklou situaci a všechny pak odsouhlasily řadu dokumentů, které se ostře stavěly proti okupačním vojskům.

---

³² POVOLNÝ, Daniel. *Vojenské řešení Pražského jara 1968. II., Československá lidová armáda v srpnu 1968*, str.29

³³ VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání: Pražské jaro 1968*, str. 85

³⁴ Tamtéž, str. 88

Byla přijata rezoluce, která odsuzovala okupaci, především si zde delegáti zvolili členy ÚV KSČ, kterým věřili a stáli za nimi, jednalo se o samé reformní představitele. Sjezd zároveň vyzval ostatní komunistické země k jejich podpoře. Tento sjezd se stal trnem v oku Sovětskému svazu a zároveň také terčem pozdější ostré kritiky.

Téměř všechny stranické a vládní orgány požadovaly okamžitý odchod vojsk. Vyzývaly vlády všech států, které se podílely na této okupaci, aby byly veškeré akce, při kterých je prolévána krev nevinných občanů, okamžitě zastaveny. Sám prezident republiky Ludvík Svoboda společně s delegací přiletěl 23. srpna do Moskvy, kde chtěl jednat přímo se sovětským vedením v čele s Leonidem Brežněvem. Svoboda požadoval propuštění internovaných stranických i vládních představitelů, okamžité stažení vojsk a řešení těchto otřesných událostí posledních dní.³⁵ Na schůzi zde zasedli sovětsí i českoslovenští představitelé a debatovali o vzniklé situaci. Československá strana se zde stále ještě snažila hájit reformní období a přesvědčit tak Sověty, že v Československu žádná kontrarevoluce a spojení s imperialismem nehrozilo, že bylo Československo věrné socialismu a Sovětskému svazu. Na rozdíl od předchozích schůzí těchto dvou stran však již byli sovětsí zástupci rázní. Kritizovali mimořádné zasedání XIV. mimořádného sjezdu a jeho závěry, vyčítali Československu jeho nespolečnost při bratrské pomoci, poukazovali na to, jak v Praze i na jiných místech během postupu vojsk umírají sovětsí vojáci (o civilních ztrátách a materiálních škodách způsobených Československu se však nemluvalo). Formou nátlaku a výhrůžek byli českoslovenští představitelé nakonec dne 26. srpna donuceni k podpisu tzv. Moskevského protokolu. V tomto diktátu museli hořce souhlasit s několika požadavky. Podpisem tohoto dokumentu českoslovenští představitelé legalizovali vstup bratrských zemí na území Československa, dále byl jejich podpisem anulován celý XIV. mimořádný sjezd KSČ a jeho usnesení o nekompromisním odmítnutí okupace. Opětovně měl být v zemi zaveden tvrdý režim, podporující socialismus a vztahy zemí Varšavské smlouvy. Na základě protokolu pak byla dohodnuta smlouva o dočasném pobytu sovětských vojsk do doby, než se situace v Československu uklidní a tzv. „znormalizuje“. Všichni českoslovenští představitelé se museli sklonit a protokol podepsat, s výjimkou Františka Kriegela, který i přes naléhání obou stran podepsat odmítl.³⁶ Hned 27. srpna se všichni zástupci Československa, včetně těch internovaných, vrátili zpět do vlasti. Všichni je radostně vítali, oni ovšem museli veřejně oznámit výsledky moskevského jednání. S výsledky moskevského jednání se jen málokdo šíl.

---

³⁵ PECKA, Jindřich a kol. *Sovětská armáda v Československu 1968-1991: chronologický přehled*, str. 19

³⁶ BARTA, Milan. *Oběti okupace: Československo 21.8.-31.12.1968*, str. 20

Lidé cítili zklamání, důvěřovali svým představitelům, viděli v nich naději. Představenstvo země argumentovalo především tím, že hlavní snahou v celé nešťastné události posledních dní bylo zabránit krveprolití. Nejen Národní shromáždění, ale i jiné krajské a okresní výbory KSČ i přes výsledky jednání žádaly odchod vojsk a respektování XIV. sjezdu KSČ.³⁷ Tento jejich odpor byl však již jen pouhým dozvukem celé události. Osud pozitivně se rozvíjejícího Československa byl tak zpečetěn.

Dalo by se obecně říci, že srpnem Pražské jaro končí. Myšleno tím to Pražské jaro. Po příchodu vojsk a podepsání moskevského protokolu skončila euforie obrodného procesu, která tu od počátku roku 1968 panovala. Místo toho se musela vrátit zpět tvrdá poslušnost k Sovětskému svazu, ačkoliv v této chvíli byly vztahy československých obyvatel vůči Sovětskému svazu silně narušené, ba až nepřátelské. Mnoho lidí emigrovalo, nebo se muselo naučit tuto poslušnost předstírat. Přestože se představitelé země po návratu z Moskvy snažili lidem vysvětlit, že podmínky moskevského protokolu podepsali především proto, aby tím zabránili krveprolití a že situace neumožňovala nic jiného, ztratili obyvatelé důvěru i k samotné KSČ. Do této doby ji velmi podporovali, vkládali do ní důvěru a nyní byli silně zklamáni. Posrpnové události znamenaly konec i pro několik vládních i stranických, většinou proreformních politiků, kteří museli ustoupit ze svých pozic. František Kriegel, Čestmír Císař, Ota Šik a Jiří Hájek byli odvoláni ze svých funkcí. Většina reformních kroků z obrodného procesu byla zrušena, byla opět zavedena cenzura, brzy opět došlo k zákazu vycestování na Západ, částečně povolené tržní hospodářství bylo opět nahrazeno tím tvrdým centrálně plánovaným.

Další vlna příkazů nařizovala, aby byly po celé zemi likvidovány protiokupační nápisy, při debatách o srpnových událostech bylo zakázáno používat výraz okupace. Sdělovací prostředky měly zakázáno publikovat jakýkoli článek, který by mohl vyznít jako kritika SSSR a dalších socialistických zemí, které se účastnily okupace. Příchod vojsk byl od této doby vykládán jako bratrská pomoc, která byla nutná k potlačení rozmáhající se kontrarevoluce. Nutno však říci, že zde sovětští agenti nezadrželi ani jednoho západního agenta, jimiž se to v Československu údajně mělo jen hemžit.³⁸

Nejtěžšími následky okupace byly oběti a materiální škody, ke kterým došlo po celé zemi. Srpnové bouřlivé dny si vyžádaly podle odborné literatury 108 mrtvých

---

³⁷ Tamtéž

³⁸ Tamtéž, str. 36

československých občanů, více než 500 zraněných a stovky lehce zraněných.³⁹ V následujících letech se o obětech invaze nesmělo mluvit. Veškeré pomníčky, které jim byly od roku 1968 zbudovány, byly odstraňovány, uctívání jejich památky bylo zakázáno. Vrazi těchto obětí nebyli nikdy vyšetřováni a ti, kteří nehodlali ustoupit a tvrdě žádali potrestání viníků (většinou příbuzní, nebo vyšetřovatelé a jiní strážci zákona), čekal těžký osud. Následně neprošli řadou prověrek, byli propuštěni a v příštích letech museli vykonávat podřadná zaměstnání (o výsledku těchto prověrek však v jejich případech bylo rozhodnuto ještě před tím, než vůbec začaly).⁴⁰ Následky se často přenášely i na jejich rodiny a děti.

Okupační vojska byla dále na celém území republiky zodpovědná za nepřehledné množství napáchaných škod.⁴¹ Přímé zjevné škody na státním majetku vzniklé mimořádnou srpnovou situací činily od 21.8. do 1.10. 1968 celkem 1,431 miliard Kčs. Největší škody představovaly poškozené veřejné komunikace a prostranství, budovy, stroje, automobily a další vozidla. Jednotlivým občanům vznikla ztráta poškození majetku ve výši cca 8 milionů.⁴² Okupace země znamenala také pro podniky a závody ztráty ve výrobě, které měly za následek oslabení národního hospodářství. Např. OKD utrpěly ztrátu za 120 000 tun uhlí, které nemohly v důsledku okupace těžít.⁴³ I tyto všechny ztráty je nutné do celkových škod započítat.

Souhrnně lze však konstatovat, že nenávist k Sovětskému svazu zde zůstala na celá další léta. Dalo by se také říci, že tato nenávist zde vydržela až do doby, dokud poslední sovětský voják v roce 1991 neopustil území Československé republiky. Pochmurná jizva na hrdosti dnes již samostatných Čechů a Slováků se ale hojí dodnes.

---

³⁹ Tamtéž, str. 22

⁴⁰ BÁRTA, Milan. *Oběti okupace: Československo 21.8.-31.12.1968*, str. 11

⁴¹ BENČÍK, Antonín. *Rekviem za Pražské jaro: důvěrná informace o přípravě a provedení srpnové intervence varšavské pětky v Československu 1968*. Vyd. 1. Třebíč: Tempo, 1998. str. 142

⁴² FELCMAN, Ondřej – VOLKOVÁ, Květoslava: *Lidské a materiální ztráty srpnové invaze s. 38-39*

⁴³ PECKA, Jindřich a kol. *Sovětská armáda v Československu 1968-1991: chronologický přehled*, str. 25

2 KUTNÁ HORA V ROCE 1968

Pozornost práce se již nyní nebude soustředit na celé Československo, ale zaměří se na průběh a změny roku 1968 ve městě Kutná Hora.

2.1 Obecná charakteristika Kutné Hory 60. let 20. století

Kutná Hora ztrácela od uzavření posledních stříbrných dolů v 18. století svůj význam a postupně upadala mezi zcela běžná a ničím významná města. Díky své bohaté historii a památkám mezi těmi ostatními přeci jen stále trochu vynikala. Avšak od konce čtyřicátých let 20. století, v letech poválečných, a následných dobách budování socialismu, kdy už nebyl o historii patřičný zájem, se z ní stalo zcela obyčejné a prosté město. V druhé polovině 60. let, kdy se Kutná Hora potýkala s mnoha problémy, komplikacemi a s celkově nedostatečnými službami i zásobováním, řešila navíc dva hlavní problémy:

Zprvce se jednalo o nedostatek bytových prostor. Městu chyběla ubytovací kapacita nejen pro pracovníky místních průmyslových závodů, především pro pracovníky ČKD, ale i pro mnoho zájemců, kteří se do Kutné Hory chtěli přistěhovat, založit rodiny a v budoucnu i žít. Avšak nedostatek bytů byl bohužel opravdu kritický.

Druhým, mnohem vážnějším problémem, byl stav budov v historickém jádru města. Ten byl v 60. letech vůbec nejkritičtější v celém 20. století. Statika některých budov byla velmi narušená, mnohé domy byly nebezpečně podepřeny podpůrnými trámy, a dokonce i mnohé historické objekty strádaly a chátraly bez povšimnutí. Přestože bylo město již v roce 1961 vyhlášeno městskou památkovou rezervací, zdaleka nepřipomínalo turistický cíl, historický symbol a bývalý klenot českých zemí. Chátraly i místní církevní památky, jelikož zde byla od 50. let pronásledována i církev. Ta byla různě omezována a pro rekonstrukci svých kostelů a jiných objektů nezískávala tudíž ani jakékoli finanční prostředky. Na život v Kutné Hoře vzpomínají i místní obyvatelé, kteří mají tehdejší stav Kutné Hory dodnes před očima: „*Ta Kutná Hora tehdy byla obrovská ostuda, obzvláště pro Kutnohořana. Doslova padala. Vypadala, jako by byla poničena ještě z války, až na to, že jí se válka naprosto vyhnula. Museli jste tu překračovat podpůrné trámy, chodníky byly nedokončené, omítka padala, nedej bože, když zapršelo. Opravdu jak po nějakém zemětřesení. Tady v Kutné Hoře navíc nebyla opravená*

jediná fasáda, možná tak ještě Barbora a výbor KSČ, jejich stav byl ve městě asi nejlepší, ale to je vše.“⁴⁴

První problém našel během času alespoň částečné řešení postupnou výstavbou prvních panelových domů. Některým těmto vysokopodlažním domům však musely ustoupit starší původní domy. Mnohé z nich stály ve městě několik staletí až do této doby, kdy se nenašla síla, která by je ochránila. Jejich zbouráním byla ale Kutná Hora ochuzena a vznikly jí tím nevratné ztráty i nenahraditelné škody. Neodborné a nešetrné zásahy do historických objektů mohli tehdy povolit snad jen lidé, kteří byli sice v patřičných funkcích, ale své práci buď nerozuměli, nebo museli respektovat socialistické priority.

Druhý jmenovaný problém šel řešit jen těžko. V té době byla totiž veškerá pozornost věnována převážně průmyslovým městům, tedy městům s družstvy, továrnami a jinými podniky. Na Kutnou Horu jako na historické a nepřilíš budovatelské město bylo pohlíženo jako na město nižší kategorie. Problém s opravami starých domů byl v lepším případě odkládán, v tom horším zcela ignorován. Odborníci a architekti navíc ani neměli zkušenosti ohledně péče o historické objekty, jejich znalosti se zaměřovaly pouze na moderní výstavbu. Kutná Hora se tak lidem rozpadala před očima. Na Kutnou Horu a mnohé její stavby byl vypracován asanační plán, protože mnoho budov odborníci považovali za nezachránitelné. Hornická minulost byla navíc příčinou nestabilního podlaží pro budovy, na několika místech docházelo k propadům dávných podzemních důlních štol. Jako reakce na toto nebezpečí proto vedení města vydalo nařízení zákazu vjezdu vozidel do historického centra. Jako řešení problému nechalo vybudovat okolo historického centra silniční obchvatovou komunikaci, po které měla těžká vozidla jezdit a do centra tak vůbec nezajíždět. Řešení problému špatného stavu budov bylo ale v rámci malé pozornosti a tehdejších prioritám v nedohlednu. Kutná Hora byla i dost pozadu ohledně obecné infrastruktury města. Teprve v 60. letech se zde dokončovala kanalizace, chyběla zásoba pitné vody, budovaly se některé silnice, byl zde nedostatek prodejen s potravinami. Vlna znárodnění v 50. letech znamenala likvidaci většiny živnostníků a konec provozu mnoha soukromých obchodů (v roce 1959 existovalo ve městě už jen 12 živností, vše ostatní bylo znárodněno).⁴⁵ Všechny podniky byly přidruženy do větších společných družstev. Vlivem zemědělské kolektivizace na Kutnohorsku se navíc bohužel zcela zhroutil systém místního

---

⁴⁴ Rozhovor s Miroslavem Štrobem, narozený 1946, Kutná Hora (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 15. června 2019)

⁴⁵ NOVÁK, Pavel. *Historie a současnost podnikání na Kutnohorsku a Čáslavsku*. Žehušice: Městské knihy, 2003. str. 62

zemědělství, podařilo se sice mechanizovat a sjednotit místní zemědělství, hospodářsky však přinesla tato kolektivizace obrovské propady.

Nutné je zmínit i poměrně špatnou situaci v oblasti kutnohorského vzdělávání a školství. Ve městě byl vážný nedostatek škol, zejména základních. Mnoho dětí tak muselo navštěvovat školy v okolí a denně dojíždět do okolních měst, tedy do Kolína nebo do Čáslavi.

Citelně zasažena byla po 50. letech i oblast kultury v Kutné Hoře. Zcela jiný ráz dostala všechna divadelní představení místního divadla, přehlídek a slavností, ale i sportovních utkání. Všude se začala objevovat přítomnost ruského vzoru, všude bylo vše děláno k obrazu vládnoucího aparátu.

Všechny zmíněné problémy zapříčinily úbytek obyvatel Kutné Hory, mnozí se zkrátka stěhovali jinam. V souhrnu by se tak dalo říci, že život v Kutné Hoře nebyl v 60. letech příliš záviděníhodný a přinášel spíše více negativ než pozitiv.

Ke změnám došlo až v důsledku celostátních událostí v roce 1968. Tak jako v celém státě, sledovali i obyvatelé Kutné Hory politické dění v Československu. Kutnohořané byli ale v této době vzhledem ke všem problémům, se kterými se ve městě potýkali, spíše konzervativní a pesimističtí. Za posledních 20 let se jim nedařilo moc dobře a nebyla jim ze strany státu věnována přílišná pozornost a podpora. Proto ani nevěřili, že by mohlo dojít k uvolnění dosavadního režimu, jelikož se dosud neprojevil sebemenší náznak případných změn.⁴⁶ Blížilo se ovšem období, kdy kutnohorští obyvatelé prokáží neuvěřitelnou iniciativu. Při pozorování politického dění a změn ale začala pomalu a postupně růst i občanská aktivita a snaha změnit dosavadní byrokratický způsob řízení správy města. Tato aktivita gradovala o to více po lednu 1968, kdy došlo k odvolání Antonína Novotného z funkce prvního tajemníka ÚV KSČ a zvolení Alexandra Dubčeka na jeho místo. Nikdo zpočátku nevěděl, co od tohoto zatím nepříliš známého politika mohou čekat. Brzy ale začalo pod jeho vedením docházet k prvním pozitivním změnám v dosavadní politice. Pod vlivem těchto událostí došlo v roce 1968 i k politickým změnám v Kutné Hoře.

---

⁴⁶ ŠTROBLOVÁ, Helena a Blanka ALTOVÁ, ed. *Kutná Hora*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000.

Dějiny českých měst, str. 264

2.2 Obrodný proces v Kutné Hoře

Počátkem roku je z funkce odvolán vedoucí tajemník OV KSČ Vladimír Forejt. Tento tajemník byl známý svým radikálním a stalinistickým přístupem k politice. Byl např. odpovědný za likvidaci pomníku Tomáše G. Masaryka v Kutné Hoře (viz dále). I přes jeho tvrdé a radikální způsoby je však třeba připomenout, že v celkovém hodnocení udělal během svého působení pro Kutnou Horu i něco prospěšného. Mezi jeho zásluhy patří např. zavedení regionálního týdeníku Úder nebo zahájení rádiového vysílání po drátě, což byla v té době velká novinka a Kutná Hora měla dokonce nejlepší a nejkvalitnější vysílací zařízení v celém Středočeském kraji. Stavební situace ve městě řešil ale razantním postupem. Jelikož už za jeho období byly památky a budovy města ve špatném stavu a na jejich obnovu nebylo dostatek financí, prosazoval V. Forejt výrazné zmenšení městské památkové rezervace. Jako člověk, který zřejmě neměl k historii města žádný vztah, se netajil představou, podle které chtěl z historického města ponechat pouze chrám sv. Barbory a zbytek srovnat buldozery.

Když byl místo V. Forejta zvolen Jan Vondrák, změnilo se také celé vedení a předsednictvo. Následně docházelo také k výměnám ředitelů a aparátu v závodech i firmách. Stranické konference probíhaly téměř ve všech závodech, školách a kulturních zařízeních. Pro polednové změny se v Kutné Hoře vyslovovaly i ONV, ROH, Svaz žen a mnoho dalších místních organizací.

Pád cenzury umožnil občanům poznat skutečný stav hospodářství, lidé se dozvídaly, jak se některé věci mají.⁴⁷ Po novém zákonu o svobodě tisku se razantním způsobem měnila podoba místního týdeníku Úder. Po celou dobu byly tyto noviny jednolitě a politické, nyní se z nich stával věcný přehled příspěvků z různých odvětví. Lidé se z novin dozvídaly např. o skutečném stavu hospodářství, o okolnostech mnoha záležitostí, které jim byly doposud tajeny, Poprvé od roku 1948 se lidé mohly otevřeně dočíst o zločinném období padesátých let.

Situace přinášela možnost odstranit postupně ze života obyvatel a práce ty vlivy, které na ně až dosud nepříznivě působily. Lidé sami začali projevovat silný zájem o společenské dění a sami k němu chtěli přispět. Byla vydávána a tištěna různá prohlášení a vyjádření různých stranických výborů k současné politické situaci, volalo se po nápravě a příchodu obrodného procesu.

---

⁴⁷ Tamtéž

Obyvatelé města získávali postupně jistotu a víru, že přicházející změny jsou skutečné. Rodačka z Kutné Hory Alena Šuchmannová má toto období stále v živé paměti: „*Na šedesátá léta vzpomínám jako na nejhezčí období svého života. V politickém životě se konečně objevil člověk mladý, usměvavý a nabízel nám socialismus s lidskou tváří. Mohli jsme svobodně mluvit. Byla zrušena cenzura. Konečně jsme se o mnohých věcech dozvídali pravdu o politických procesech z padesátých let, to šlo o velké odhalení pravdy. Velmi nás to zajímalo, já osobně jsem kupovala troje noviny denně.*“⁴⁸

Stejně tak jako v celém Československu, tak se i v Kutné Hoře se řešila otázka nespravedlivě postižených komunistickým režimem a politickými procesy. V průběhu dubna byl ve městě zřízen okresní klub K 231, který začal spolupracovat s celostátním klubem. I zde bylo cílem skupiny pomoci vrátit perzekvovaným osobám ve společnosti status plnoprávných občanů a napravit křivdu, která jim byla způsobena. Na tyto časy vzpomíná i pamětník Pavel Daněček: „*Začaly se dít věci, které předtím nikdo nedělal. V Kutné Hoře se hodně řešily prasárny z 50. let, protože to hodně lidí z okresu odneslo. Všichni čekali změnu, a to nadšení bylo perfektní.*“⁴⁹

Schůze okresního klubu se konala 17. dubna, kdy se projednávalo ustanovení výkonného výboru a různé organizační činnosti okresního klubu. Na konci této schůzky vydal klub pro všechny, „kteří pociťují křivdu z let 1949–1954 a dosud nejsou v seznamu Klubu 231, aby podali své adresy. „*Vítány budou dále také pravdivé informace i finanční příspěvky od každého, komu opravdu záleží na nápravě křivd a deformací.*“⁵⁰

Jeden člen hlavního výboru klubu, mimochodem jeden z dříve perzekvovaných, pro upřesnění sdělil místním novinám důležitou informaci, že „*cílem této akce nazvané K 231 nebude nějaká msta či vyřizování si osobních účtů, ale snaha pomoci kolektivním jednáním a pravdivými zprávami legislativní skupině ministerstva spravedlnosti při nápravách chyb způsobených v minulosti.*“⁵¹

---

⁴⁸ Rozhovor s Mgr. Alenou Šuchmannovou, narozená 1936, Kutná Hora (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 10. března 2019)

⁴⁹ Rozhovor s Pavlem Daněčkem, narozený 1942, Kutná Hora (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 12. října 2018)

⁵⁰ Státní okresní archiv Kutná Hora (dále jen SOkA KH), *Pomoc při rehabilitaci*, Úder, 1968, ročník 9, č. 18, s. 3

⁵¹ Tamtéž

Zbytek Klubu 231 k tomu jen dodal, že se bude zabývat skutečně jen nespravedlivě postiženými a odsouzenými, nikoli těmi, kteří byli za své trestné činy odsouzeni oprávněně a tento klub by snad jen chtěli využít ve svůj osobní prospěch.

Klub 231 nebyl zdaleka jediným klubem v Kutné Hoře, který zde v první polovině roku 1968 vznikl. Velká zásluha patří například i prof. Aloisi Pipkovi, kutnohorskému rodákovi. Ten na Kutnohorsku obnovil junáckou tradici. Dne 30. března zorganizoval velké setkání zhruba šedesáti okresních junáků.⁵² Všichni oddaní skauti se tak sešli poprvé po dvaceti letech. Ve městě se v obnově Junáka silně angažoval profesor Ladislav Znojemský, velmi respektovaná osobnost v Kutné Hoře. Prof. Aloisi Pipkovi se podařilo nejen zajistit setkání několika desítek junáků, ale díky němu začal být o tuto organizaci opět velký zájem. Lidé se sami přidávali, a zájem byl ohromný: „*Tady v Kutné Hoře to vzniklo zespoda, masy lidí začaly projevovat zájem o Junáka a chtěly se scházet. No těch lidí najednou bylo 200, dnes máme tady 5 oddílů, dále chceme postupovat opatrně a zodpovědně, poněvadž každý vedoucí musí být prověřený a musí být kvalitní. Chceme z našich chlapců a děvčat vychovat kvalitní lidi a neradi bychom to uspěchali*“ prohlásil osobně při oslavách Prvního máje roku 1968 v Kutné Hoře prof. Pipek, dlouholetý kutnohorský junák.⁵³

Dále se zároveň rozmohly sportovní a různé mládežnické kluby. Byly zakládány po celém okrese zejména pro mládež a byly velmi oblíbené. Mládež se tak snažila reagovat na ne příliš oblíbený Československý svaz mládeže. Často provolávaným heslem během celého jara bylo heslo: „*Nechceme ČSM*“.⁵⁴ Mnoho lidí se od ČSM odtrhávalo a vytvořilo si Klub mladých. Lidé se často zříkávali členství v ČSM s odůvodněním, že tento klub vůbec neuspokojuje touhy a není schopen prosazovat zájmy mladých lidí. Lidé se dokonce ani nebáli otevřeně a kriticky vyjádřit svůj názor, že něco nefungovalo. Na dotaz redaktora ohledně názoru na Československý svaz mládeže odpověděla jedna z dotázaných studentek takto: „*Československý svaz mládeže, to je organizace, proti které my teď vlastně dost stojíme. My jsme z dvanáctiletky a jsme dost proti tomu. My si prostě myslíme, že to neplnilo nikdy svou funkci. Myslím, že to vůbec neodpovídalo představám mladých lidí.*“⁵⁵

---

⁵² SOKA KH, fond MěstNV KH, Kronika města Kutná Hora 1965-1974, *Setkání Junáků po 20 letech*, nestr.

⁵³ KUČERA, Bohuslav, VEČERÍLKOVÁ, Jaroslava: Kutná Hora ve 20. století [videozáznam na DVD]. Dokumentární film z let 1948-1968. Kutná Hora. Videofilm Studio, 2002

⁵⁴ PECKA, Jindřich. *Spontánní projevy Pražského jara 1968-1969*. Brno: Doplněk, 1993. Prameny k dějinám československé krize 1967-1970., str. 48

⁵⁵ KUČERA, Bohuslav, VEČERÍLKOVÁ, Jaroslava: Kutná Hora ve 20. století [videozáznam na DVD]. Dokumentární film z let 1948-1968. Kutná Hora. Videofilm Studio, 2002

V tomto jarním reformním období se angažovali téměř všichni, včetně kutnohorských studentů Střední průmyslové školy Kutná Hora, v čele se svým učitelem dějepisu, kterým byl PhDr. Zdeněk Jelínek. Tento známý historik a kutnohorský pedagog si získal velkou autoritu nejen mezi svými studenty, ale i mezi kolegy. Velmi podporoval probíhající obrodný proces a netajil se svými kritickými postoji k dosavadní politice. Nebál se otevřeně, a i vskutku odvážně kritizovat současné poměry v SSSR. Veřejně během obrodného období prohlásil, že „*větší bordel než v Sovětském svazu nikde neviděl*“.⁵⁶ Na místo toho se snažil v lidech vzbudit pocit národní hrdosti, vyzdvihoval význam českých velikánů a pro své pedagogické kolegy zorganizoval zájezd na Hodonínsko, kde je osobně seznamoval s Masarykovým rodným krajem.

Obecná situace ve školství (přes zmiňovaný problém nedostatku škol v okrese) se zcela změnila. „*Ta atmosféra by úplně jiná. V našem učitelském sboru někdo navrhl, aby nás děti místo soudruhu a soudružko oslovovaly pane učiteli a paní učitelko. Všichni jsme s radostí souhlasili. (...) Později v dobách normalizace prý byla tato oslovení ze všech školních zápisů vymizívána.*“ uvedla tehdejší kutnohorská učitelka Alena Šuchmannová.⁵⁷

Opět začal ožívat kulturní dům Lorec, kde se začaly pořádat různé akce a slavnosti. Politické uvolnění umožnilo i opětovnou organizaci studentských Majálesů, u této stál na Kutnohorsku zástupce místních studentů Petr Vacek, jehož snaha byla úspěšná.

V oblasti obchodu nastal v Kutné Hoře velký pokrok. V tehdejší Zápotockého ulici bylo založeno první nákupní středisko, které soustřeďovalo obchody nejrůznějších druhů pod jednou střechou. Otevíraly se navíc obchody se zcela novým zbožím. Mezi nadšenými byla opět i Alena Šuchmannová: „*Na našem domácím trhu jsme postupně měli možnost zakoupit zcela jiné zboží, ať už šlo o užitkové předměty nábytek apod. My ženy jsme konečně měly možnost vkusně se oblékat. Lehce se daly sehnat i příslušné doplňky, tedy lodičky, kabelky, rukavičky... Na pultech v knihkupectvích se objevily knihy Josefa Škvoreckého, Milana Kundery, Bohumila Hrabala...*“⁵⁸

Na spontánní nálady vzpomíná i další kutnohorský rodák Miroslav Štrobl: „*No ty obchody, to bylo něco mimořádného. Já osobně jsem otvírání nových obchodů zase tolik neprožíval, ale*

---

⁵⁶ PROVAZ, Lukáš. *Historik s charismatem: život a dílo Zdeňka Jelínka (1936-1994)*. Žehušice: Městské knihy, 2014, str. 27

⁵⁷ Rozhovor s Mgr. Alenou Šuchmannovou, narozená 1936, Kutná Hora (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 10. března 2019)

⁵⁸ Tamtéž

*moje maminka, ta byla unešená. Jí se totiž vrátila První republika. Oživily se tradice, obchody, samoobsluhy, textil, boty a mnoho dalšího.*⁵⁹

V té době se v Kutné Hoře začal postupně obnovovat pestrý kulturní život. Městské divadlo předvádělo úžasné inscenace. „*Dodnes vzpomínám na Obchodníka s deštěm v podání Dany Medřické a Radovana Lukavského*“⁶⁰ uvedla A. Šuchmannová. V kutnohorském divadle se hrála *Prodaná nevěsta*, vystupoval zde i orchestr jazzového dirigenta Karla Vlacha s pořadem „*Melodie a úsměvy 1968*“, na který přišlo ohromné množství lidí.

Velmi úspěšný rok zažila i Sedlecká pouť, pořádaná každoročně v březnu či dubnu v Kutné Hoře. Raketové kolotoče, cirkusy, paláce smíchu a strachu, střelnice, cukrová vata a stánky. Až z Modlešovic se na Sedleckou pouť začal opět vracet i nejznámější strakonický vandrovní dudák Jan Matásek...

Prívětivé období zažila i kutnohorská cestovní kancelář Čedok. V rámci urychlení a uvolnění cestovního ruchu v roce 1968 přišlo na trh mnoho zcela nových zájezdů do zemí, kam to doposud nebylo možné. CK Čedok v Kutné Hoře zahájila prodej mnoha zahraničních turistických zájezdů. Krom tradičních východních zemí šlo ale nyní o nabídku krátkých zájezdů např. do Itálie, Egypta, Rakouska, Belgie, Španělska, NSR, Anglie, Francie a jako novinku uvedla dokonce i cestu kolem světa. Mimo to připravila místní kancelář Čedok i zájezd lodi Völkerfreundschaft (přeloženo jako Přátelství národů, pozn. autora) přes Německo, Dánsko, Anglii, Francii a Skandinávii.⁶¹

Změny se týkaly i oblasti průmyslu. Např. v místním ČKD nastoupil nový vedoucí, ing. Jiří Kadlec, velmi proreformní a progresivní člověk. Proces zasáhl i do chodu a života místních továren. V kutnohorské tabákové výrobě (nazývané místními obyvateli též tabákovka či tabačka) se zavádějí na jaře do výroby první cigarety obsahující kvalitní americký tabák. Tak vznikají nové cigarety, legendární značky Sparta. Tuto novou revoluční cigaretu přijela do této tabačky pokřtít i zpěvačka Naďa Urbánková. Ta zde mezi průmyslovými stroji v halách kutnohorské tabačky nazpívala píseň a natočila klip, aby tak zároveň vyzdvihla úspěšný chod a práci v místním podniku. Velmi pozitivně naladěná píseň zachycuje v práci kutnohorské pracovnice a stroje vyrábějící nové cigarety.

---

⁵⁹ Rozhovor s Miroslavem Štroblem, narozený 1946, Kutná Hora (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 15. června 2019)

⁶⁰ Rozhovor s Mgr. Alenou Šuchmannovou, narozená 1936, Kutná Hora (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 10. března 2019)

⁶¹ SOKA KH, fond MěstNV KH, Kronika města Kutná Hora 1965-1974, *Novinky cest. kanceláře Čedok*, nestr.

V očích obyvatel probíhalo jedno z nejkrásnějších jar. Obyvatelé Kutné Hory byli myšlením mnohem pozitivnější. Z donedávna konzervativní Kutné Hory se postupně stávalo živé a aktivní město. Právě Kutnou Horu si v červnu 1968 opět vybrala zpěvačka Nad'a Urbánková pro natočení klipu k jednomu z jejích největších hitů a zároveň hitů z té doby „Závidím“ od Jiřího Grossmana.⁶² Klip se odehrává ve slunném a rozkvetlém parku pod Vlašským dvorem s nejznámějším kutnohorským panoramatem, které tvoří chrám sv. Barbory a Jezuitská kolej (Obr. 1).⁶³ Více než trefně klip vystihuje atmosféru tehdejší doby nejen v Kutné Hoře, ale s nadsázkou je možné říci, že i v celém Československu.

2.3. Oslavy Prvního máje

Mávání, nudné projevy řečníků, oslavy práce a komunistické strany, transparenty, pionýři, nucené úsměvy, předstírání pozornosti, veřejné prohlašování věrnosti a podpory československo-sovětského přátelství. Tak vypadaly do té doby každoroční oslavy Svátku práce – Prvního máje. „*Vždy byl pozván nějaký hlavoun, který mluvil rusky, polovina náměstí mu nerozuměla a celá oslava byla spíše nucenou akcí.*“ Takto vzpomíná na předchozí První máje paní Ivana Mrázková.⁶⁴

Docela jinak vypadal 1. máj roku 1968. Pamětnice Alena Šuchmannová vzpomíná: „*Nikdy nezapomenu na 1. máj 1968. Poprvé účast nebyla povinná, ale lidi přišli raději než kdy jindy.*“⁶⁵ Bylo tomu skutečně tak. Účast nebyla povinná, přesto lidé sami od sebe do prvomájového průvodu vyšli. Cítili totiž na rozdíl od těch předešlých oslav změnu, cítili jakýsi zvláštní pocit volnosti, radosti a spokojenosti z probíhajících změn. V porovnání s předchozími lety, kdy byla povinná účast, byla sice nyní účast o něco menší, průvod navíc ani nezdobily alegorické vozy. Na druhou stranu lze ale říci, že těch 7500 zúčastněných přišlo zcela

---

⁶² I když text písně zapadal do radostné a nadějně doby, byl ale ve skutečnosti vyjádřením velké bolesti a smutku. Jeho autor Jiří Grossman napsal tento text jako svou zповěď. Dozvěděl se o tom, že bohužel onemocněl nevléčitelnou rakovinou a textem písně se vlastně již loučil se životem. Přiznával se, komu a čemu závidí to, že na tomto světě mohou zůstat, ale on se s ním musí rozloučit a navždy odejít – pozn.

⁶³ KUČERA, Bohuslav, VEČERÍLKOVÁ, Jaroslava: Kutná Hora ve 20. století [videozáznam na DVD]. Dokumentární film z let 1948-1968. Kutná Hora. Videofilm Studio, 2002

⁶⁴ Rozhovor s Ivanou Mrázkovou, narozená 1949 (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 12. května 2019)

⁶⁵ Rozhovor s Mgr. Alenou Šuchmannovou, narozená 1936, Kutná Hora (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 10. března 2019)

dobrovolně. Stručně a současně výstižně shrnul slavnost Pavel Daněček: „*První máj, no to tady byla euforie jak hrom.*“⁶⁶

Průvod vyšel od budovy OV KSČ (dnes Úřad práce) a postupně se cestou směrem do centra napojovali do davů další nadšenci. Takto došel celý průvod až do svého cíle na hlavní Palackého náměstí. Zde promluvil před všemi shromážděnými tajemník krajského výboru KSČ Jiří Knotek. Svým netradičním projevem dokázal oproti svým předchůdcům lidi pozdržet a zaujmout. Jeho řeč byla sledována a lidi ho se zájmem poslouchali.

Nikde tentokrát nebylo vidět ustrašených pohledů, nikdo se nenápadně nesnažil vytratit postranními uličkami. Lidé zůstávali na náměstí a aktivně se účastnili oslav.

„*Nálada byla velmi dobrá, lepší než jiná léta, všude panovala klidná a nenapjatá atmosféra, lidé si ten den velmi užívali*“⁶⁷ praví kutnohorská kronika.

Velký zážitek si odnášela i Alena Šuchmannová: „*Byl to úžasný zážitek. Při té euforii jsme si slíbili, že za rok se tu zase takhle na tomto místě musíme sejít*“ slíbila si tehdy po skončení se svými přáteli. „*Netušili jsme, že za rok se z obavy před demonstracemi 1. máj oslavovat nebude*“ dodala.⁶⁸

2.4 Pomník T. G. Masaryka v Kutné Hoře

V souvislosti s obnovováním vzpomínek a vyzvednutím významu některých národních hrdinů a symbolů První republiky se začalo mluvit o takových osobnostech jako byl právě např. Tomáš Garrigue Masaryk, Milan Rastislav Štefánik apod. Ožívala vzpomínka na ně, obnovovaly se jejich pomníky. Jednou z největších otázek během oněch pozitivních jarních měsíců v Kutné Hoře byla otázka znovuoobnovení místního pomníku Tomáše Garriguea Masaryka před Vlašským dvorem.

Socha prvního československého prezidenta v Kutné Hoře v nadživotní velikosti má dlouholetou tradici, sahající až do 30. let 20. století. Bohužel její osud byl postupně silně poznamenán všemi totalitními režimy na našem území. Pomník od akademického sochaře

---

⁶⁶ Rozhovor s Pavlem Daněčkem, narozený 1942, Kutná Hora (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 12. října 2018)

⁶⁷ SOKA KH, *V prvomájových průvodech*, Úder, roč. IX, číslo 18, strana 1

⁶⁸ Rozhovor s Mgr. Alenou Šuchmannovou, narozená 1936, Kutná Hora (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 10. března 2019)

Karla Dvořáka byl před budovou Vlašského dvora poprvé odhalen 27. října 1938 u příležitosti dvacátého výročí samostatného státu. Z přesného data si lze všimnout, že k odhalení došlo necelý měsíc po Mnichovské dohodě. Po následném obsazení i zbytku republiky bylo s nově nastolenou nacistickou ideologií naprosto neslučitelné, aby zde socha směla nadále existovat. Byla však odstraněna až v roce 1942. Nicméně po válce došlo k jejímu opětovnému odhalení, které proběhlo v roce 1948, opět 27. října. V té době již proběhlé únorové události roku 1948 ještě sochu prozatím nijak více neovlivnily, přesto už v té době nebyl na sochu zcela jednotný názor. Pro komunistický režim byla však osobnost T. G. Masaryka stejně tak nepřijatelná jako pro ideologii nacistickou. Na rozdíl od ní však za dob komunismu k údivu všech stála socha před Vlašským dvorem až do roku 1959. Je až s podivem, že se jí zde podařilo přežít celé období padesátých let. Nicméně v roce 1959, v souvislosti s oslavami 550. výročí vydání Dekretu Kutnohorského, byla bohužel z ničeho nic odstraněna.

Veřejnost ale byla tehdy radou města v čele s místním tajemníkem Okresního výboru KSČ Vladimírem Forejtem ubezpečena, že socha nebude zničena, nýbrž jen převezena a uložena na místě, které bude dodatečně určeno (podle toho, kde se pro ni vzhledem k její nadživotní velikosti najde místo).⁶⁹

Po odstranění sochy se o ní naprosto přestalo mluvit, nicméně její odstranění zůstalo zakryto rouškou mnoha záhad. Nikomu nebyly známy příčiny, proč byla socha odstraněna, neznámý zůstal i její další osud i místo, kam tedy nakonec byla umístěna. O osudu pomníku se začalo opět mluvit až v roce 1968. Už od prvomájových oslav se také čím dál více hovořilo o otevřených dopisech, které byly zasílány na MěstNV Kutná Hora s cílem dozvědět se více o odstraněné soše T. G. Masaryka. Počátkem května obdržel Městský národní výbor otevřený dopis od 119 příslušníků místního odboru Kostnické jednoty a Svazu evangelíků v Kutné Hoře, který požadoval odpovědi na dosud nezodpovězené otázky ohledně osudu pomníku prvního prezidenta ČSR Tomáše Garriguea Masaryka, který stál před Vlašským dvorem.⁷⁰ Nebyli jediní, kdo se o sochu zajímali. Tyto dotazy v otevřených dopisech vznesli i někteří občané města. Všechny zajímaly především okolnosti, proč a na základě koho a čeho byla socha tak náhle odstraněna a jaký byl její další osud, kde se nachází a pokud byla snad zničena, kdo porušil slib o zachování sochy a kdo k tomu vydal toto rozhodnutí.

---

⁶⁹ SOkA KH, *K pomníku T. G. Masaryka*, Úder, 1968 roč. 9. číslo 18., s. 1

⁷⁰ Tamtéž

K těmto dopisům vydalo vedení města vyjádření v první polovině července. Už jen to, že vedení města přistoupilo k otevření diskuze o pomníku, znamenalo velký úspěch a pocítění změny poměrů.

V otevřené odpovědi jim byla 11. července radou Městského národního výboru v Kutné Hoře jménem jejího předsedy Ludvíkem Zikmundem vylíčena pravda ohledně jejího osudu po odstranění v roce 1959.⁷¹

Lidé byli informováni, že odstranění pomníku v roce 1959 bylo činěno na základě rozhodnutí místního tajemníka Vladimíra Forejta poté, co Kutnou Horu navštívila vládní delegace v čele s ministrem vnitra. Již tehdy byly pronášeny připomínky, že se pomník nesrovnává se socialistickým cítěním.

„Rada národního výboru v Kutné Hoře projednala všechny připomínky směřující k odstranění pomníku T. G. Masaryka před Vlašským dvorem a rozhodla se těmto připomínkám vyhovět.“⁷²

Tajemník OV KSČ V. Forejt se tehdy skutečně zaručil, že socha nebude zničena. Nicméně zanedlouho poté vydal právě V. Forejt nařízení k likvidaci této sochy. Ze skladu Národního výboru, kam byla prozatím uložena, byla v roce 1964 převezena do vojenského útvaru CO, kde byla právě na nařízení soudruha Forejta rozřezána na jednotlivé části. Jelikož bronz byl vzácným kovem, byly jednotlivé části prodány jako barevný kov. Za 600 kg vážící sochu se tehdy získalo 10 680 Kčs, které byly převedeny do státní pokladny na účet ministerstva vnitra.⁷³ Tehdejší odůvodnění takovéto likvidace (a tím pádem i porušení slibu V. Forejta) bylo takové, že barevné kovy stát potřebuje a že čím déle bude socha ve skladu, resp. bude existovat, tím déle bude postava TGM v myšlenkách občanů.⁷⁴ Opět je na místě zde připomenout Forejtovo stalinistické smýšlení, které bylo typické pro jeho způsob politiky.

Dále Ludvík Zikmunda prohlásil: *„Nynější rada MěstNV považuje tento čin za nekulturní a distancuje se od něho.“⁷⁵*

Lidé byli odhalením pravdy šokováni. Dozvěděli se smutný osud tohoto symbolu města, nicméně nyní naléhali na věc jinou. Autoři dalších dopisů požadovali po MěstNV také opětovné

---

⁷¹ SOKA KH, *K odstranění pomníku T. G. Masaryka*, Úder 1968, roč. 9., č.28, str. 2

⁷² Tamtéž

⁷³ SOKA KH, fond MěstNV KH, Kronika města Kutná Hora 1965-1974, *Socha T. G. Masaryka*, nestr.

⁷⁴ SOKA KH, fond ONV KH, Korespondence předsedy 1968, *Vyjádření k odstranění sochy TGM v Kutné Hoře*, s.2

⁷⁵ SOKA KH, *K odstranění pomníku T. G. Masaryka*, Úder 1968, roč. 9., č.28, str. 2

odhalení této sochy. Činili tak i kvůli blížícímu se výročí 50 let vzniku Československé republiky.

Na tento požadavek již ale odpovídal MěstNV argumentem, že v rámci Akčního programu MěstNV v Kutné Hoře a s tím souvisejícím řešením hospodářské situace ve městě je v současné době hlavní prioritou výstavba bytů a rekonstrukce města. Tyto akce si vyžádají nemalé finanční výdaje, tudíž na obnovu sochy nezbydou potřebné finanční prostředky. V rámci svých možností ale město poskytne veškerou možnou podporu. Už zde je zřejmé, že vedení města nebylo úplně proti znovuoobnovení sochy. Už jen samotná skutečnost, že vedení města vůbec připustilo možnost k znovuoobnovení pomníků je důkazem něčeho naprosto netradičního.

Zároveň město otevřeně informovalo, že vzhledem k nedostatku financí z městské kasy by se znovuoobnovení neobešlo bez přispění místních občanů. Zde se teprve objevil skutečný zájem o tento pomník, protože zpráva odstartovala velkou finanční sbírku. Začaly se také vést veřejné debaty o postupném vytvoření plánů odlít nové sochy a jejím vztyčení na původním místě před Vlašským dvorem. V případě, že by vše postupovalo podle plánů, mohlo by k obnovení pomníku dojít opět podle tradice 27. října. Srpnové události však celou tuto velkolepě plánovanou akci přerušilo a naprosto z ní sešlo, takže pomník v roce 1968 odhalen nebyl. Ke znovuoobnovení sochy T. G. Masaryka v Kutné Hoře došlo až v roce 1991.

V souvislosti s budováním či obnovováním pomníků významných osobností byl v Kutné Hoře vznesen návrh k vytvoření pomníku další významné osobnosti, kutnohorského rodáka Josefa Kajetána Tyla u příležitosti 160. výročí jeho narození v Kutné Hoře. Návrh vytvořit Tylovi pomník v parku pod Vlašským dvorem přišel z iniciativy kutnohorských studentů v čele se svým zástupcem, velmi se angažujícím studentem Petrem Vackem. Studenti tím tak chtěli připomenout slávu místního rodáka, autora textu hymny, národního buditele a nadaného umělce.⁷⁶ Tento návrh byl schválen. K samotnému položení základního kamene budoucího pomníku došlo však až v říjnu 1968. Odhalení základního kamene pomníku pod Vlašským dvorem se zúčastnilo na 500 lidí. Nadšení pro tento pomník však nečekaně brzy opadlo, jelikož se od položení základního kamene v tvorbě více nepokračovalo, nebyl pomník již nikdy dokončen. Dodnes stojí v parku pouze tento základní kámen, zarůstající již pomalu keři a břečťanem.

---

⁷⁶ SOKA KH, fond MěstNV KH, Kronika města Kutná Hora 1965-1974, *Památník J. K. Tyla*, nestr.

2.5 Akční program Kutné Hory

Stejně jako v celé zemi, tak i zde v Kutné Hoře byl přijat jeden z nejdůležitějších dokumentů – Akční program. Město Kutná Hora vyjádřilo plnou sympatii k Akčnímu programu vydanému v dubnu tohoto roku Ústředním vedením Komunistické strany Československa. Místní orgány se nyní připravovaly k vypracování tohoto programu pro okresní úroveň. V Kutné Hoře se jeho tvorba řešila už od května. Při sestavování návrhů pro Akční program vycházelo vedení města ze základních myšlenek obsažených v akčním programu ÚV KSČ. Byla to převratná listina obsahující reformní kroky v ekonomice, kultuře a společnosti. Měla vést k demokratizaci socialistického systému. Na úvod zde předsednictvo přiznalo, že některá odvětví nebyla v posledních letech vedena příliš správnou cestou. Připustilo, že docházelo k direktivním zásahům, které nebyly v souladu se skutečností. Byly vnucovány různé názory ze stranického vedení. To vedlo krom neefektivních výsledků i k narušování důvěry ke straně. Tento problém byl řešen již při sestavování Akčního Programu ÚV KSČ, kdy byl také jednoznačně odsouzen. Nyní naopak program počítal s tím, že se do jeho sestavování zapojí všichni občané. Aktivní přístup občanů k sestavování akčního programu byl dokonce brán za nezbytný, vedení nechtělo dělat nic, s čím by občané nesouhlasili. Rozvíjelo tím tak principy demokracie v socialismu, oprostěného nyní od všech politických deformací minulosti. Lidé byli vyzýváni, aby se na jeho tvorbě podíleli a tím si k tomuto dokumentu získali důvěru. Sami doufali, že se k němu vyjádří, pomohou ho tím zdokonalit a svými připomínkami pomohou k řešení všech naléhavých problémů.

Byly vymezeny klíčové oblasti Akčního programu. Řešil místní problémy politické, ekonomické, kulturní, a také otázku životní úrovně občanů. Jeho podoba v tu dobu ještě nebyla definitivní. Jeho návrh byl nyní pouze jen předložen veřejnosti. Akční program Kutné Hory lze rozdělit na tři hlavní části:

První část se týkala prohlubování demokratičnosti v jednání mezi vedením města i stranickými orgány a širokou veřejností. Cílem bylo vybudovat užší vztahy mezi jednotlivými stranami. Zkušenosti od ledna totiž ukázaly, že je nutné se problémy občanů zabývat otevřeně a pokud možno co nejrychleji. Občané města měli mít podle tohoto bodu jako svobodní lidé plné právo zaujímat k současným i budoucím řešeným otázkám jakýkoli společenský postoj, aniž by jejich případný negativní názor byl hned označen jako protisocialistický.

Ekonomické otázky a úkoly měla řešit celá druhá část dokumentu. Především se mělo jednat o hospodářský rozvoj města. Za základní opatření bylo považováno prohloubení

demokratizace v hospodářství, zejména posílením ekonomické samostatnosti podniků a závodů. Základem pro tento krok měl být rozvoj rozmanité formy podnikání, které posílí samostatnost podniků. Skoncuje se tak se starými direktivními metodami a začnou se budovat nové podniky, které uspokojí potřeby všech obyvatel. Klíčová bude oblast služeb, ve které měla Kutná Hora v minulém období vážné nedostatky. Od března 1968 se sice tento problém dařilo postupně řešit, nicméně musel být i tak dále řešen. Bylo za potřebí dát službám větší možnost samostatné a svobodné tvorby cen, aby si tak i podniky samotné našly cestu ke svým zákazníkům. Zde lze spatřit prvek částečně povoleného tržního hospodářství, byla vytvořena konkurence. Pro zlepšení blahobytu ve městě se měl program zaměřovat i na otázku výstavby nových bytových jednotek a rodinných domků. Tato koncepce vycházela z již existujícího plánu rozvoje okresu Kutná Hora do roku 1980. Výstavba nových bytových jednotek by tak vyřešila od války se táhnoucí problém. Reformy se dále týkaly i některých otázek v zemědělství.

Samotnou kapitolou měla být otázka rozvoje města z hlediska školství, kultury a výchovy v Kutné Hoře a okolí. Tyto problémy tvořily třetí část programu, která byla tak možná tou nejdůležitější z celého Akčního programu ONV Kutné Hory. Vedení města si totiž uvědomovalo vážnost problémů v těchto odvětvích a bylo nutné je co nejdříve začít řešit. Rozvoj školství v Kutné Hoře byl považován za prvořadý úkol, jelikož vzdělání bylo bráno jako hlavní nutnost pro zdravé fungování socialismu. Jak již bylo zmiňováno, Kutná Hora trpěla nedostatkem škol a nedostatečnou kapacitou v těch již existujících. Okresní národní výbor společně s MěstNV Kutná Hora měly proto představu vyvinout maximální úsilí ve výstavbě škol nových. Jednalo se na prvním místě o základní školy, nicméně zájem by měl směřovat nutně i na děti předškolního věku, tzn. výstavbu i nových jeslí a mateřských škol. Problematika kulturních záležitostí byla dosti široká a měla být řešena samostatně, jako obzvláště závažný problém.

Jak již bylo řečeno, jednalo se v této podobě pouze o návrh a rozdělení hlavních problémů Kutné Hory do jednotlivých kategorií. Nyní byl návrh předán široké veřejnosti, aby se k návrhu vyjádřila. ONV nechtěl být nadále jediným správcem činnosti ve městě i okrese. Občané, závody, organizace a družstva, všichni byli nyní vyzváni k široké diskuzi, aby sdělili k programu své názory, stanoviska a další případné návrhy, kterými by se program měl zabývat. Představitelé města nechtěli nic dělat bez názorů občanů. Skrže takový přístup se posilovala role občanů. Představitelé zároveň nechtěli slibovat něco, co by nebyli schopni splnit. Vymýšlely se různé cesty, jak občany přimět se k programu vyjádřili. Např. Vlasta Šálková

z místního svazu žen navrhovala, aby se do všech domácností ve městě rozeslaly malé dotazníčky a ženy se vyslovily k tomu, co od kutnohorského Socialistického svazu žen očekávají a daly případné podněty, čím by se měl svaz ve městě zabývat.⁷⁷

„Ať každý, komu leží na srdci blaho a rozvoj našeho staroslavného města, šťastný a spokojený život jeho obyvatel, přispěje svojí hřivnou při tvorbě“ stálo v týdeníku Úder pro všechny občany.⁷⁸

Město tím tak chtělo vybudovat silnější důvěru a úzkou spolupráci mezi ONV, jednotlivými závody a prostou veřejností a dokázat tím, že ONV v Kutné Hoře usiluje o odstranění problémů, které občany tíží a dokázat jim, že ONV stojí o jejich vyřešení.

Všechny obdržené připomínky a návrhy se nijak nelišily od předkládaných návrhů. Zástupci ONV je následně upravili a vytvořili finální podobu Akčního programu, připraveného řešit postupně lokální problémy.

Akční program ONV Kutné Hory byl definitivně schválen až 9. července.⁷⁹ Výbor si zároveň přál, aby se tento akční program stal veřejným materiálem, aby ho všichni občané znali. Krom aktivního zapojení občanů si také ONV kladl za cíl kvalitní informování obyvatel. Občané tak podle něj mohli kontrolovat, jak budou problémy řešeny a plněny.

2.6 Vyjádření pochyb od československých spojenců

„Bylo krásně, ale ve vzduchu panovala atmosféra, že se má něco stát, že něco přijde. Něco bylo ve vzduchu, že se to někomu nebude líbit, že to dosud bylo pěkný, ale že to musí něco zkazit“ vypovídá svůj vnitřní pocit Ivana Mrázková.⁸⁰

První zneklidnění radostného období v Kutné Hoře přišlo na přelomu června a července. Lidé počali být nervózní ohledně vojenského cvičení vojsk Varšavské smlouvy pod názvem Šumava na území Československa. Neklid podporovaly také zprávy o odkládání a nedodržovaném stažení vojsk se za státní hranice. Poprvé došlo k ochladnutí vztahů se SSSR. Následně začala být pozornost věnována i celostátnímu dění, jelikož vedení ostatních

---

⁷⁷ SokA KH, fond ONV KH, *Nad akčním programem ONV*, Úder, 1968, roč. 9., č. 31., s. 1-3

⁷⁸ Tamtéž

⁷⁹ Tamtéž

⁸⁰ Rozhovor s Ivanou Mrázkovou, narozená 1949 (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 12. května 2019)

socialistických zemí již začalo pomalu projevovat své zneklidnění z politickém dění v Československu.

Kutná Hora vyjádřila svůj názor i na dopis, který byl zaslán KSČ bratrskými zeměmi po schůzi ve Varšavě. Dne 12. července zaslal OV KSČ Kutná hora dopis předsednictvu ÚV KSČ v reakci právě na dopis z Varšavy od pěti zemí Varšavské smlouvy, ve kterém byly proječovány jistě obavy o existenci socialismu v Československé socialistické republice. V tomto dopise pro Ústřední výbor Komunistické strany Československa vyjadřuje Okresní výbor Kutné Hory plnou podporu a souhlas k dosavadní politice KSČ. Tvrzení zemí Varšavské smlouvy, hovořící o obavách na základě dění v ČSSR hodnotí představitelé města Kutná Hora tím, že „*jsou-li k němu nějaké výhrady ze strany bratrských komunistických a dělnických stran SSSR, NDR, PLR, MLD a BLR, je to zapříčiněno především tím, že tyto strany ne vždy dost informovaně chápou cíle našeho současného politického úsilí, které směřuje k uskutečňování humánního, demokratického socialismu*“.⁸¹

Tlak na Československo však stoupal. Sovětský tisk i rozhlasové vysílání velmi přesvědčivě, a ne příliš pozitivně informovaly národy o poměrech v Československu. Plno sovětských novinových článků hovořilo o tom, jak se v ČSSR dere k moci kontrarevoluční skupina lidí, která pod rouškou demokratizace chce prý nastolit v zemi kapitalismus, vyrvat moc z rukou KSČ a k tomuto cíli se neštítí žádného prostředku. „*Důkaz? Článek 2000 slov*“.⁸² Vedení města Kutná Hora článek Ludvíka Vaculíka tvrdě odsoudilo. Vydalo k němu odsuzující stanovisko, a dokonce v Kutné Hoře nebyl stranickým tiskem text Manifestu 2000 slov nikdy otištěn.⁸³ Otištěn nebyl ani v sovětském tisku, bohužel jeho obsah byl sovětským čtenářům záměrně vylíčen tak, že se nedalo o kontrarevoluci v Československu pochybovat. S touto situací bylo potřeba něco dělat. Proto přišla nutnost vysvětlit bratrským zemím a přátelům podstatu našeho vývoje. Bylo nutné uklidnit Sovětský svaz a ostatní bratrské socialistické země řadou argumentů a především důkazů, že nejen že tu nic protisocialistického nehrozí, ale že si nic takového československý lid ani nepřeje.

---

⁸¹ SOKA KH, *Dopis předsednictvu ÚV KSČ*, Úder, 1968, ročník IX, číslo 29, str. 1

⁸² SOKA KH, *Moskva hovoří pro ČSSR*, Úder, 1968, ročník IX, číslo 18, str. 3

⁸³ ŠTROBLOVÁ, Helena a Blanka ALTOVÁ, ed. *Kutná Hora*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny českých měst, str. 265

2.7. Otevřený dopis okresu Puškino v Moskevské oblasti

Kutná Hora se snažila pro pochopení situace také udělat vše, co bylo v jejích silách. Od proreformního ředitele místního ČKD přišel nápad zaslat otevřený dopis okresu Puškino v Moskevské oblasti, se kterým měla Kutná Hora družbu a pevné přátelské vztahy. V dopise chtěli přesvědčit moskevský okrsek o skutečné situaci v Československu. Toto prohlášení měl podpořit i co největší počet kutnohorských organizací, aby tím bylo jasně patrné co nejširší mínění Kutné Hory.

Dopis byl poslán 16. července 1968. Od začátku si zakládal na pevném přátelství mezi okresem Kutná Hora a okresem Puškino během minulých let: „*Spojuje nás dlouholeté přátelství i společná cesta budování socialismu, spravedlivého lidského řádu. Na této cestě jsme dosáhli mnoha úspěchů*“⁸⁴ Dopis informoval o špatných postupech a ztrátě důvěry v KSČ během období prezidenta Antonína Novotného. Nicméně následně vyzdvihuje zdravé síly, které dokázaly v lednu tohoto roku zvítězit a díky tomu tak opět vzrůstá důvěra a autorita strany mezi obyvateli. „*Strana se očisťuje od všeho špatného z minulých let. Máme z toho radost, jelikož komunisté teď mají mezi lidmi důvěru a představují záruku pozitivního vývoje humánního socialismu. Mezi tyto záruky patří i prezident Ludvík Svoboda, hrdina, kterého i vy v oblasti Puškino jistě dobře znáte a máte ho ve velké úctě (...)* O to větší je naše znepokojení nad tím, že ve vašich novinách se v minulých dnech objevila řada článků, které opakují nepravdivá tvrzení našich konzervativců. Rádi bychom uvěřili, že vaši novináři jsou jen nedostatečně informováni a že zmíněné články nechtějí úmyslně vrhnout stín na naše pevné přátelství tím, že by se snažily ovlivnit vývoj u nás ve prospěch konzervativních sil, které již dávno ztratily svou moc a důvěru (...) Tyto síly se jen snaží očernit náš vývoj a označují ho za skrytý projev kontrarevolučních sil, řízený imperialisty.“⁸⁵

Kutná Hora měla za ty roky s okresem Puškino velmi dobré vztahy. Stála o to si je udržet i stále, zároveň bylo nutné uklidnit své sovětské přátele o tom, že i Kutná Hora se rozvíjí bez jakéhokoli ohrožení socialismu. „*Chtěli bychom, abyste vy, naši přátelé v okresu Puškino, věděli o tom, že my stojíme pevně za naším novým vedením strany – v čele s Alexandrem Dubčekem, že politika nového vedení plně vyjadřuje názory většiny řadových komunistů i ostatních poctivých obyvatel naší země.*“⁸⁶

---

⁸⁴ SOKA KH, *Otevřený dopis komunistů i nestraníků okresu Kutná Hora obyvatelům okresu Puškino v Moskevské oblasti*, Úder, 1968, ročník IX, číslo 30, str. 2-3

⁸⁵ Tamtéž

⁸⁶ Tamtéž

I přesto se v dopise vedení Kutné Hory vyjádřilo kriticky k tolik sledovanému cvičení armád Varšavské smlouvy na našem území a dlouho odkládaným odsunům vojsk. Nehodlali totiž souhlasit s tím, aby se prodlužování pobytu vojsk případně využívalo k ovlivňování situace v zemi.

Dopis byl zakončen útěchou: „*Na závěr vás chceme ubezpečit, že socialismus v Československu není ohrožen. Jediné, co teď od vás potřebujeme, je porozumění a důvěra. Proto vám, obyvatelům okresu Puškinu, píšeme tento dopis.*“⁸⁷

Pod dopis se podepsali vedoucí odborů v okrese a téměř všechny závody, podniky, JZD, městské národní výbory a kulturní organizace. Následně byli adresáti požádáni, aby byl dopis v Puškinu otištěn v jejich okresních novinách a doručen do všech závodů, družstev, škol, výzkumných pracovišť, zkrátka aby se dostal k co největšímu množství lidí. Současně s tím Kutná Hora zvala obyvatele obce Puškinu do Kutné Hory a do Československa, aby se každý přijel na vlastní oči přesvědčit, že zde žádné kontrarevoluční snahy nejsou, že v čele obrodného procesu jsou poctiví komunisté.

2.8. Další projevy podpory představitelům ÚV KSČ

Lidé byli reakcí na politické události zaskočení. Vkládali důvěru a provolávali slávu vedoucím představitelům a reformátorům poměrů v Československu během posledních měsíců, viděli v nich své spasitele a ochránce. Věděli, že v současném období potřebují tito vedoucí státu a strany od svého lidu jednoznačnou podporu. Kutná Hora organizovala jako mnoho českých měst podpisovou akci, kde během bouřlivé politické aktivity stála za svými představiteli, projevovala jim lásku a obdiv a podporovala delegaci mířící do Čierne nad Tisou. Tam se měli tito představitelé Československa vyjádřit k dopisu bratrských zemí, zaslanému z jednání ve Varšavě.

Některé závody v okrese zaslaly podpisové archy a podporující dopisy pro ÚV KSČ přímo. Jedním takovým případem byl i dopis, který 27. července zaslali pro ÚV KSČ i všichni pracovníci ČKD Kutná Hora (tj. okolo 1000 členů).⁸⁸ V dopise vyjadřují plnou podporu KSČ v politice, která byla zavedena po lednu 1968. Odmítají jakékoli podezření z kontrarevoluční činnosti a narušování spojeneckých svazků s bratrskými zeměmi a Sovětským svazem. Jelikož

---

⁸⁷ Tamtéž

⁸⁸ SOKA KH, *Podporujeme vedení ÚV KSČ*, Úder, 1968, ročník IX, číslo 31, str.2

se blížila již známá plánovaná schůze v Čierne nad Tisou, vyzývali pracovníci ČKD celý Ústřední výbor KSCĚ v čele s Alexandrem Dubčekem, aby v nelehkých dnech stáli i do budoucna pevně na svých zásadách, které podporuje celý národ.

Mezitím se Kutná Hora dále věnovala svému rozvoji a realizaci některých bodů stanovených Akčním programem OV KSCĚ.

2.9 Projekt „Pro záchranu Kutné Hory“

Od konce července sestavovala skupina kulturních pracovníků Kutné Hory návrh projektu, který byl dokončen a zveřejněn počátkem srpna. Nesl název „Pro záchranu Kutné Hory.“ Šlo v něm především o rozvoj města na nadregionální kulturní centrum.

Na obnovu památek Kutné Hory vznikl projekt „Pro záchranu Kutné Hory“. Pod touto otevřenou ideovou koncepcí o rozvoji města bylo podepsáno na 40 osobností místního kulturního i veřejného života, namátkou akademický malíř Jaroslav Alt, ředitel knihovny Miloš Konvalina, vedoucí odboru školství a kultury ONV Antonín Kommers, redaktor kulturního kalendáře dr. Radko Šťastný, ředitel SVVŠ Karel Pázler a další.

Tímto projektem byl řešen a realizován celý třetí bod Akčního programu ONV Kutné Hory, zabývající se otázkou kultury, školství a výchovy v Kutné Hoře. Tento bod se řešil v porovnání s ostatními s jistou předností, jelikož v okrese představoval opravdu vážný problém.

Šlo o kulturní rozvoj Kutné Hory. Jelikož Kutná Hora patřila od středověku k historickým skvostům naší země, přicházely z řad lidu kritizující připomínky k jejímu úpadku a žalostné podobě. Lidé zároveň vyjadřovali své připomínky ke společenskému a kulturnímu životu ve městě. Nyní byl čas a nálada se nad tímto nezáviděníhodným stavem vážně zamyslet a věnovat se mu. A právě proto také tento projekt vznikl, protože osud města a budov nebyl lidem zdaleka lhostejný. Lidé si uvědomovali, že se od padesátých let zabývali jen průmyslovým rozvojem města, což mělo za následek úpadek stránky kulturní a silného chátrání mnoha budov v historickém jádru města.

Do té doby byla prováděna jen krátkodobá opatření, důležité instituce byly stěhovány ze zchátralých objektů do těch méně zchátralých. Během 50. a 60. let tak bylo mnoho budov ve městě určeno k demolici a na jejich místě měly být vybudovány nové a moderní bytové jednotky. A právě tomu se snažil projekt zabránit, jak ostatně vypovídá jeho samotný název.

„V poslední době docházelo k záměrnému potlačování historického významu města. Je nutno si uvědomit, že Kutná Hora je jediným urbanistickým celkem na světě, kde se po druhé světové válce zachovala komplexně původní gotická skladba města (...). Je proto povinností dnešní generace zachovat tento celistvosti a vrátit Kutné Hoře její kdysi slavné jméno. Chce-li si Kutná Hora budovat svou historickou tradici, je nutné pečovat o všechny městské památky. Vytvořit a cítit k nim určité hodnoty a vřelý vztah, v neposlední řadě pak také Kutnou Horu a její historické skvosty propagovat široké veřejnosti.“⁸⁹

Hlavními idejemi tohoto velkolepého programu bylo silně zredukovat asanační plán, snažit se o obnovu všech budov a neřešit jejich špatný stav jen jejich stržením. Pro různé technické úpravy objektů Kutná Hora neváhala přivolat na pomoc odborníky z Českého vysokého učení technického, kteří by vypracovali odborné posudky. Projekt silně dával důraz na vyzdvižení kulturního významu Kutné Hory nad význam průmyslový a silně pečovat o její autenticitu. Autoři projektu měli v plánu v Kutné Hoře krom jiného např. obnovit stará řemesla, která zde zanikla počátkem padesátých let jako je např. varhanářství, řezbářství a umělecké kovářství. Pevně stáli za názorem, že znalost těchto starých řemesel by mimo jiné mohla být použita k rekonstrukci některých historických objektů a přispěla tak k jejich záchraně.

Krom stavu budov jednal projekt skutečně o „kulturní renesanci“ v Kutné Hoře. V opravených budovách v centru města měly být následně podle plánů zřízeny podniky a střediska vhodná pro vzdělávání a rozvoj. Byly vypracovány návrhy pro vybudování čítáren a studoven v okolí Kamenné kašny a Husovy ulice, koncertní sítě v barokním kostele sv. Jana Nepomuckého, řešeno bylo i nevhodné umístění Domu kultury a vzdělávání spolu s městskou galerií. U nich se nyní plánovalo jejich přesunutí více do centra města.

Neodmyslitelnou součástí pro kulturní využití objektů byly i inovace v cestovním ruchu v Kutné Hoře. Zmiňované úpravy a záchranné práce měly pomoci vytvořit z Kutné Hory kvalitní turistickou destinaci, která by odpovídala požadavkům moderního turisty. Tzn. obnovit tradiční hornické slavnosti, rozvíjet síť hotelů, restaurací a divadel, vybudovat letní scénu pod Vlašským dvorem. Jedním z cílů bylo představit koncepci zcela nové sítě průvodcovských služeb. Jednou z hlavních novinek byla živá ukázka ražby mincí v bývalé královské mincovně ve Vlašském dvoře. Pro informovanost návštěvníků bylo zároveň nutné zřídit turistické informační centrum, které bylo ke kulturnímu a turistickému rozkvětu města nezbytné. Pro toto centrum připadal v úvahu Sankturinovský dům na Palackého náměstí, který však v té době

---

⁸⁹ SOKA KH, *Pro záchranu Kutní Hory*, Úder, 1968, číslo 33, ročník IX, str. 2-3

procházel rozsáhlou rekonstrukcí. Nicméně do budoucna se počítalo s tím, že by se právě tam hlavní turistické středisko nacházelo a pomáhalo tak v propagaci stříbrného města doma i v zahraničí.

Podle projektu měla být v Kutné Hoře zřízena kulturní komise MěstNV, která by na kulturní život a cestovní ruch v Kutné Hoře dohlížela. Do všech těchto otázek samozřejmě MěstNV opět počítal s aktivní účastí občanů města, kteří se mohli k projektu otevřeně vyjádřit a zapojit se do něj se svými názory, radami a návrhy.

Cílem všech těchto idejí bylo obnovit slávu Kutné Hory jako významného kulturního centra a turistického cíle, která by lákala do města nové domácí i zahraniční návštěvníky, aby v Kutné Hoře prožili nevšední zážitky, odjížděli z ní s příjemnými pocity a pomohli tak v propagaci města doma i za hranicemi.

Věřili, že tento velkolepý projekt přinese Kutné Hoře výhody nejen kulturní, ale i ekonomické a změní životní styl Kutné Hory k lepšímu. *„Je naším cílem dát Kutné Hoře takové postavení, jaké jí právem k minulosti a významu mezi ostatními městy právem náleží.“*⁹⁰

Jednou z kapitol třetího bodu v Akčním programu bylo i školství. I tím se projekt „Pro záchranu Kutné Hory“ zabýval. Školství bylo bráno jako velmi významný problém, který je třeba neodkladně řešit na základě argumentu, že na růstu vzdělanosti lidí závisí další rozvoj socialistické společnosti. Žalostnou situaci školství měl projekt pomoci vyřešit vybudováním nových škol všech stupňů, mateřských, základních a především gymnázia. Velkým, ba dokonce trochu naivním cílem v otázce místního školství bylo prosadit v dohledné době umístění fakulty vysoké školy humanitního nebo umělecko-průmyslového zaměření.⁹¹ Ve školách nových i existujících maximálně podporovat sociální postavení učitelů. Reformy se týkaly i výuky, důležitým tématem bylo zkvalitnění zájmu a péče o zaostávající žáky.

Rozsah projektu „Pro záchranu Kutné Hory“ byl skutečně obrovský.

---

⁹⁰ Tamtéž

⁹¹ Tamtéž

2.10 Fond republiky a Kutná Hora

Po celé zemi už delší dobu probíhala vlna dobrovolných příspěvků do tzv. Fondu republiky. I Kutná Hora se aktivně zapojila do přispívání. Družstva, závody i sami občané posílali do tohoto fondu peněžní dary. Kuriózním případem z Kutné Hory byl příspěvek místní důchodkyně, která 12. srpna věnovala státní pokladně v rámci těchto příspěvků pozoruhodný dar. Jednalo o starý rakouský dukát. K této vzácné minci připsala: *„Prosím přijmout na Fond republiky přiložený rakouský dukát, chráněný mnou jako památku na mé pohostinné vystoupení v Bělehradské královské opeře v roce 1920, kam jsem jela přes Vídeň“*.⁹² Touto dávkyní byla bývalá operní zpěvačka Naděžda Rejmanová-Wiren, narozená v Petrohradu, která několikrát pohostinsky vystupovala v našem Národním divadle. V roce 1968 trávila své stáří v domě důchodců v Kutné Hoře.⁹³

Nejen ona věnovala netradiční dar pro tento fond. Další věcným dar do tohoto fondu obsahoval 1 stříbrnou pětikorunu, 1 kutnohorský stříbrný dvouzlatník z roku 1887 (v historii vyrobeno pouze 500 kusů), 10 stříbrných korun, 1 zlatou desetikorunu, 1 stříbrný řetízek, 4 zlomky stříbra a 1 pár zlatých náušnic. Podobných darů se v Kutné Hoře a jejím okrese našly stovky.

Teplé srpnové dny plynuly, všichni byli plní elánu, nadějí a odhodlání se aktivně podílet na budování lepší společnosti a životních podmínek. Narušení těchto dní si nikdo nepřipouštěl, celá republika zažívala šťastné chvíle, jaké už dlouho nezažívala. Ovšem tyto chvíle měly již brzy skončit. Nešťastný osud však vystihuje dnešní prohlášení pamětníka Pavla Daněčka: *„Nadšení v Kutné Hoře bylo perfektní, ale všechno rychle vzalo za své.“*⁹⁴

---

⁹² SOKA KH, fond MěstNV KH, Kronika města Kutná Hora 1965-1974, *Fond pro republiku*, nestr.

⁹³ Tamtéž

⁹⁴ Rozhovor s Pavlem Daněčkem, narozený 1942, Kutná Hora (12. října 2018)

3 SRPNOVÉ DNY ROKU 1968 V KUTNÉ HOŘE

„Okolo páté hodiny ranní přišla mě a mého bratra vzbudit babička s čerstvými novinkami, které zrovna slyšela v rádiu. Brečela a bědovala: „Jaroušku, budeš muset do války, oni nás okupujou Rusáci, bude válka“. Nikdo jsme vůbec netušili, o čem to mluví.“⁹⁵

3.1 Události 21. srpna

Bylo chladné střeďeční ráno, 21. srpna 1968. Ranní teploty se pohybovaly okolo 10 °C, přes den se teplota pohybovala okolo 22 °C. Po celý den pak bylo klidné a polojasné počasí s drobným větříkem.⁹⁶ Kutná Hora se však probouzela do velmi smutného rána.

„Tu noc (z 20. na 21. srpna) jsem ani nespala doma. Asi ve 3 ráno mi totiž volala moje kolegyně z Prahy a ustaraně mi povídala do telefonu: ‚Editho, jsou tady Rusáci, připravte se na to!‘. Říkala jsem si, že se asi zbláznila, vždyť tady (v Kutné Hoře) byl takový klid, ale oni už přitom obsazovali Prahu. A navíc, jak se má člověk na takovou věc připravit? Náš dům byl hned vedle kasáren, to jsem nehodlala nic riskovat, navíc jsem tehdy měla malého synka, kterému bylo 8 let. Proto jsem ho ještě takhle pozdě v noci vzbudila a šli jsme spát k mé kamarádce. Můj strýc a matka zůstaly v domě. Druhý den dopoledne, to tu už byli (vojáci), mi matka volala, že je u nás vše v pořádku, tak jsme se na další noc už normálně vrátili domů.“⁹⁷

První tanky přijely do Kutné Hory již mezi 6:00 a 7:00 (Obr.2).⁹⁸ Kutná Hora spadala do oblasti, kterou pro okupaci dostala přidělenou armáda Polské lidové republiky. Polské jednotky, samozřejmě namíchané dohromady s těmi sovětskými, sem přijížděly přes Nové Dvory směrem od Pardubic. Jakmile dojezly do Kutné Hory, začaly obsazovat strategicky důležité objekty. Nutno však hned na úvod zdůraznit, že Kutná Hora nebyla pro okupanty nijak strategicky, průmyslově, politicky ani vojensky důležitá. Významným vojenským cílem bylo pro okupanty vojenské letiště v Chotusicích nedaleko Čáslavi, s nemalou posádkou a vojenskou technikou. Okupační vojska pochopitelně brzy letiště obsadila a vojenské stroje zabavila. Československým vojákům zde zůstaly pouze ubikace a kuchyně. Kutná Hora jako taková byla

---

⁹⁵ Rozhovor s Ivanou Mrázkovou, narozená 1949 (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 12. května 2019)

⁹⁶ SOKA KH, fond MěstNV KH, Kronika města Kutná Hora 1965-1974, *Počasí v roce 1968* nestr.

⁹⁷ Rozhovor s JUDr. Edithou Šolínovou, narozená 1934, Kutná Hora (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 2. ledna 2019)

⁹⁸ SOKA KH, fond Soudobá dokumentace 1968, Listy z okupace, zpravodaj, 21. srpna, Listy z okupace – zpravodaj

spíše důležitým dopravním uzlem, jelikož se odtud konvoje napojovaly na Prahu a z Kutné Hory také mířil jejich postup dále na jižní Čechy, směrem na Tábor.

Lidé se probouzeli, nevěděli, co se děje a proč je Kutná Hora obsazována cizími tanky. Mnoho lidí si zprvu myslelo, že jde skutečně o nějaké velké cvičení, nechtěli si připustit, že by je vojensky okupoval někdo, kdo je před 23 lety naopak osvobozoval. Smutná pravda však brzy vyšla najevo. Obyvatelé byli zaskočení a zklamaní. Mezi lidmi panoval zmatek, strach, divná nálada, nikdo pořádně nevěděl, proč přijeli a čeho jsou vlastně s tak obrovskou vojenskou silou schopni.

Zástup okupačních vozidel směřoval od Pardubic a Nových Dvůrů ke Kutné Hoře a na Prahu. Pro cestu do Prahy využívala vojska také silnici vedoucí okolo Kutné Hory, mířící na Kolín. Po této hlavní silnici se přesouvala obrovská kolona vozidel. Tehdy devatenáctiletá Ivana Mrázková byla svědkem nekonečné kolony na této silnici: *„Dole pod Kaňkem, na hlavní silnici mezi Čáslaví a Kolínem, to byl jen jeden dlouhý pruh čoudu, jedno vozidlo za druhým a všechno to byly jen tanky. Na Kaňk ale naštěstí ani jeden z nich neodbočil. Na Kutnou Horu to všechno přijelo přes Malín. Na druhou stranu té silnice jsme chodili pracovat do Mototechny. Asi 45 minut nám trvalo, než se nám podařilo tu silnici přejít. Nechtěli jsme riskovat, nevěděli jsme, jak zareagují. Ta kolona jezdila v kuse tak do 11 hodin dopoledne“* a dále dodnes vzpomíná: *„Sice se říkalo: Rusové, Poláci, Maďaři, Bulhaři a Němci. Ale co jsme tak viděli ty posádky tanků, to nebyli přímo Rusové, ale spíš Mongolové, zkrátka neruská národnost a koukali úplně nepřičetně. Sice asi byli ospalí a dlouhou cestou vyčerpaní, ale ty jejich výrazy, takhle jsem nikdy člověka neviděla koukat (...) Protestovala jsem u silnice s pěstí vztyčenou, ale přiběhla za mnou šéfova s prosbou, abych toho nechala, aby nás všechny nepostříleli.“⁹⁹*

Reakce místních orgánů na vzniklou mimořádnou situaci v Československu na sebe nenechala dlouho čekat. Již v 8:15 se konala mimořádná schůze Rady ONV v Kutné Hoře, která jednoznačně odsoudila násilnou zahraniční intervenci „spojeneckých“ vojsk. Kritizována byla zejména skutečnost, že vojenská invaze do Československa proběhla bez uvědomění vrcholných státních a stranických orgánů, a to zrovna v době, kdy si právě tyto orgány získaly tak velkou důvěru československé společnosti. Těsně před devátou hodinou ranní bylo zveřejněno první prohlášení místních orgánů, které odsuzovaly příchod vojsk a požadovaly jejich okamžité stažení.

---

⁹⁹ Rozhovor s Ivanou Mrázkovou, narozená 1949 (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 12. května 2019)

Zároveň s tím bylo Okresním výborem KSČ v Kutné Hoře vydání „Provolání ke všem občanům kutnohorského okresu“, v němž se výbor obracel ke všem dělníkům, zemědělcům, inteligenci a mládeži. Probíhající okupaci v něm OV KSČ označil za porušení státní suverenity. Součástí tohoto svolání byla i výzva ke stranickým organizacím k odmítnutí jakékoli spolupráce s okupanty a apelování na občany okresu, aby zachovali klid a rozvahu a nedopouštěli se svým neuváženým jednáním žádných zbesilých akcí ani případných provokací, které by mohly mít tragické důsledky. Zástupci města v něm opět zdůraznili výzvu všem okupačním silám, aby okamžitě opustily republiku.¹⁰⁰ Toto svolání bylo mezi veřejnost šířeno v podobě letáků (Obr. 3), v pozdějších dnech pak bylo jeho plné znění také otištěno na titulní straně regionálního tisku Úder.

V chaosu, který nastal, dostali občané města strach z narušení zásobování města potravinami. Proto byly všechny potraviny a samoobsluhy brány útokem, všude se tvořily dlouhé fronty. Lidé si chtěli udělat zásoby, jelikož nikdo nevěděl, co se bude dít v následujících dnech. Jak se později během srpnových dní okupace ukázalo, byly obavy v tomto směru zbytečné, jelikož zásobování města nebylo navzdory okupaci nijak narušeno. Výjimkou v těchto dnech bylo nejisté zásobování pohonnými hmotami. Rada ONV na základě toho hned v dopoledních hodinách vydala pro celý okres nařízení, které zakazovalo občanům dělat si na benzinových pumpách zásoby pohonných hmot. Byly stanoveny přesné podmínky pro jejich omezený odběr. V žádném případě nebyl povolen odběr do rezervních kanystrů, barelů či jiných nádob. Pro soukromá vozidla bylo pak možné odebrat pouze takové množství paliva, aby dané vozidlo mohlo dojet na své místo (na místo bydliště řidiče). Ještě před natankováním mu však na benzinové pumpě byl zkontrolován stav jeho nádrže, aby prázdnou nádrž pouze nefingoval. Pro vozidla státních orgánů, cizinců, pro vozidla zajišťující zásobování potravinami a pro ostatní nezbytné veřejně a hospodářské úkoly se směly vydávat pohonné hmoty v množství maximálního objemu palivové nádrže. Všechny benzinové pumpy v okrese byly samozřejmě zavřeny pro okupační vozidla. Toto ale neplatilo pouze pro benzinové pumpy, obyvatelé Kutné Hory nechtěli okupantům poskytovat vůbec nic.

Přestože byli lidé vyzýváni svými představiteli, aby šli normálně do svých zaměstnání, lidé na tuto výzvu ve většině případů vůbec nereagovali. Místo toho vyšli do ulic, shromažďovali se u silnic, kudy projížděla vojska, obraceli se na budovy výborů s žádostí o

---

¹⁰⁰ SOkA KH, fond ONV KH, Zápisy ze schůzí Rady ONV KH, 21. srpna 1968, *Prohlášení Rady ONV v Kutné Hoře*

vysvětlení, co se vlastně děje, jelikož ještě stále panoval chaos a lidé byli zmatení. Během dopoledne se tak zastavila práce téměř na všech pracovištích.

Polské okupační jednotky postupovaly po hlavních kutnohorských komunikacích. Jejich cestu skrz město perfektně mapují vzpomínky několika kutnohorských pamětníků, kteří se 21. srpna nacházeli na různých místech ve městě. Jejich výpovědi a svědectví tak společně poskytují perfektní obraz o postupu hlavní vojenské kolony přes Kutnou Horu. Osobní příběhy těchto očitých svědků jsou skutečně fascinující a nutno říci, že některé jejich zážitky a příhody měly jen kousek od smrti.

Mnoho lidí tehdy totiž vyšlo do ulic a nechápavě sledovali, co se děje. Viděli pomalovanou vojenskou techniku, která se do města přibližovala směrem od Malína. V Malíně byl o 2 roky dříve dokončen a slavnostně otevřen nový most přes železniční trať. Asi nikdo tehdy netušil, jakou netradiční zatěžkávací zkouškou tento most zanedlouho poté projde. Mezi Malínem a centrem Kutné Hory se vojska přesouvala po hlavní Masarykově (tehdy Revoluční) ulici (Obr. 4). Na konci této hlavní silnice se v již shromážděném a přihlížejícím davu nechápajících obyvatel nacházeli i kutnohorští amatérští kameramani Bohuslav Kučera a Jaromír Procházka. Jakmile se oba dozvěděli o okupaci, vzali své kamery a vyrazili natáčet, aby získali a pořídili co nejvíce záběrů celé události. Kameraman a fotograf Jaromír Procházka se přitom tehdy bez nadsázky podruhé narodil. Na konci hlavní silnice, kus od velké křižovatky U Podlipných se mu totiž stalo něco, co dodnes bere dech a co dodnes Jaromír Procházka vypráví: *„Od Sedlic přijížděly tanky, samochodný děla, různá vojenská technika. Já jsem stál na chodníku a všechno jsem to natáčel. Najednou vidím, že v tom konvoji jedou i raketometry, takové velké rampy, říkal jsem si v ten moment, na co tady asi potřebují raketometry. Něco takového jsem si ale jako kameraman samozřejmě nemohl nechat ujít. Vzal jsem kameru a hned jsem ty raketometry začal natáčet. Jenže oni (vojáci) dojeli na křižovatku k Podlipným a tam si mě z kabiny jednoho vozidla náhodně všimnul nějaký důstojník. Okamžitě vystoupil, běžel ke mně, začal na mě křičet, žvanil něco o špionáži. Hlavně mi ale chtěl vzít tu kameru. Podařilo se mu mě chytit a tu kameru mi chtěl vyrvat z ruky. Jenomže já jsem měl kameru navléknutou na ruce na takovém koženém poutku, takže se mnou cloumal, ale nemohl mi ji vytrhnout. Naopak jsem se mu vytrhnul já a utíkal jsem směrem k Tylovu divadlu. Uběhnul jsem asi tak 10 nebo 12 metrů. On opět běžel za mnou a křičel ‚Stoj! Stoj!‘ a jak řval, tak si toho začali všimnout i ostatní vojáci na těch přijíždějících autech na hlavní silnici. To už byla kolona s takovými 6 raketometry, tanky a nákladáky. Z nich na základě jeho hulákání začali seskakovat vojáci. Viděli, co se děje, natáhli samopaly a běželi proti mně. Jakmile jsem slyšel cvakání toho kovu*

u těch jejich závěrů samopalu, tak už ve mně ztuhla krev. Říkal jsem si, že toto už je špatný, tyhle zvuky znal totiž člověk ještě z vojny. Přestal jsem utíkat a zastavil jsem se. Ten důstojník, co mě od začátku honil, ke mně přiběhl, já pochopil, že mu celou dobu jde jen o ten film. Tak jsem tu kameru otevřel, sundal kryt, pod kterým byl namotán ten film a pomalu jsem zvednul ruce nahoru. On přišel a do kamery tím prstem hrábnul, vytrhnul z ní ten film a začal rvát na mě: ‚Charašo! Id'om!‘. Mezitím ale už ta auta a všechny raketometry troubily, poněvadž jak ten důstojník vyběhnul z prvního auta kolony, tak ta auta za ním se tam začala štosovat, kolona se ale podle rozkazu musela pohybovat dál. Tak tam honem doběhl zpátky ke svému nákladáku, všichni ostatní vojáci naskákali zpátky na raketometry a odjeli.“¹⁰¹

Tento zážitek, při kterém Jaromír Procházka málem přišel o život, sledoval z protějšího chodníku i jeho kolega Bohuslav Kučera: „*Jára Procházka začal ta auta docela zblízka natáčet. Od začátku se zaměřoval na raketometry, co projížděly. Pak si ho ale všimli, tak ho chtěli chytit. Dal se na útěk, směrem k divadlu, což je pobouřilo ještě více a utíkali za ním. Chvíli se tam s jedním přetahoval, ale pak k němu přiběhli další. Namířili na něj samopaly. Sám jsem si v ten moment řekl: ‚Tak, a to je konec, teď ho zastřelí.‘ Řvali na něj, a to už jsem i já musel kameru schovat. Natáčel bych sice dál, ale kousek ode mě byli další vojáci, kteří už byli připraveni na mě skočit, jen jim dát záminku. Když se kolona dala do pohybu, rozběhl jsem se k Jardovi, který seděl u divadla. Byl celý bílý a celý se chvěl. Asi mu to začalo docházet, co se právě stalo.“¹⁰²*

Dnes na celou tuto událost Jaromír Procházka vzpomíná s úsměvem: „*Kamarádi si ze mě dneska dělají srandu, že jsem hrdinný odbojář, že jsem tímhle svým incidentem zastavil kolonu a zdržel tak postup okupantů asi o 2 minuty. Sebe jsem tehdy zachránil, ty záběry bohužel ne. Škoda jich, byly fakt parádní, ale alespoň jsem stále tady, živej a zdravej.“¹⁰³*

Poté, co se kolona opět dala do pohybu, pokračovala od této křižovatky U Podlipných dále. Kolona zahrnula doprava a postupovala Štefánikovou ulicí (tehdejší ulicí Antonína Zápotockého) ke kruhovému objezdu, ze kterého se měla napojit na městský obchvat a dostala se až k centru města. Hned na tomto kruhovém objezdu však narazili okupanti na nečekanou překážku, o které vypráví Pavel Daněček: „*Já jsem v té době dělal v ČKD šéfa autodopravy. Ráno jsem i přes vše, co se dělo, přijel normálně do práce, ale tam jsem se dozvěděl o tom*

---

¹⁰¹ Rozhovor s Jaromírem Procházkou, narozený 1937, Kutná Hora (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 15. listopadu 2018)

¹⁰² Rozhovor s Bohuslavem Kučerou, narozený 1940, Kutná Hora (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 15. listopadu 2018)

¹⁰³ Rozhovor s Jaromírem Procházkou, narozený 1937, Kutná Hora (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 15. listopadu 2018)

našem blbovi. V práci jsem měl totiž pod sebou jednoho řidiče, jmenoval se Václav Neumann. Neměl rád komunisty a nebál se to dát nepokrytě najevo. Již dříve totiž strávil 10 let v kriminále, protože se zapletl do nějaké levárny, proto je neměl rád. Když se dozvěděl o příjezdu vojsk, okamžitě se vydal do města. Jenomže on vzal z parkoviště ČKD i naši Tatru s velkým jeřábem. S ní dojel až na kruhový objezd k dnešnímu Úřadu práce (tehdy tam byla budova OV KSČ), kudy vojska projížděla. Ten kluk bláznivej, jak je neměl rád, tam na ten kruhový objezd s tím jeřábem vjel a furt s ním jezdil dokola a kroužil po něm, aby na něj tak vojska nemohla najet. Chtěl je asi naštvat a svůj protest vyjádřil tímto způsobem, zdržet jejich postup co nejdéle. Nakonec musela zasáhnout česká Bezpečnost. Dostala ho odtamtud ještě dříve, než zasáhla polská vojska. Myslím si, že mu tím zachránili život, protože ti vojáci, bráni v očích nás všech jako okupanti, by byli fakt schopni všeho.“¹⁰⁴

Po překonání kruhového objezdu postupovaly tanky okolo Krupičků směrem k rozdělanému obchvatu kolem města (Obr. 5). Ještě nebyl úplně hotový, ale pro ně nebyl problém si cestu prorazit a jet po nedodělané silnici dále. Jednotky pokračovaly po nedokončeném obchvatu stoupajícím terénem směrem k ulici Na Valech. Na konci obchvatu, nad křižovatkou U Musilů, přesněji na rohu Kouřimské ulice a ulice Na Valech, stál mezi ostatními přihlížejícími se svým otcem, profesorem Bohumilem Šibravou i jeho malý syn Radomil Šibrava. Mozek malého a naivního dítěte však pohlížel na vzniklou událost zcela nechápavě a jinak. „Byl jsem s tatškou nad tou křižovatkou U Musila, co končí Kouřimská ulice. Tatínek mě pevně držel za ruku, abych se neztratil mezi těmi ostatními lidmi, co tam stáli. Dívali jsme se na Novou silnici až úplně dozadu, kam se dá dohlédnout. Najednou někdo vykřikl, že prý už jedou. Na horizontu se skutečně vyhouplnul první tank a za ním další a pak jich byla celá šňůra, která se blížila přímo k nám. Všichni v tom hloučku lidí začali nahlas něco povídat, no dnes je mi už jasné, že byli čím dál více nervózní a rozzlobení. Já byl malej kluk, a vůbec jsem netušil, co se děje. Pro mě bylo hlavní to, že uvidím tank, skutečný a opravdový tank s dělem, kulometem a pásy. Jely a nahlas skřípaly. Hodně čoudily a vydávaly při tom zvláštní zvuky. No a jak se ty tanky přibližovaly, tak se ten hlouček lidí začal rozcházet, lidé už se báli. Já jsem to nemohl pochopit a ani mě nenapadlo, že z těch tanků mají strach. Vím také, jak jsem chtěl nahlédnout i dovnitř, do toho kanónu, ale nešlo to, protože byl na mě moc vysoko. Některé jely na té křižovatce nahoru k benzínce a směrem dál na Prahu. Zbytek se rozdělil. Část uhnula a jela směrem k Barboře a dál na Tábor, část kolony zahrnula k Musilovi a zamířila přímo do centra. To už mě ale tatka vedl rychle pryč, domů.“¹⁰⁵

---

¹⁰⁴ Rozhovor s Pavlem Daněčkem, narozený 1942, Kutná Hora (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 12. října 2018)

¹⁰⁵ Rozhovor s Radomilem Šibravou st. Narozený 1964, Kutná Hora (rozhovor vedl Radomil Šibrava ml. dne 4. března 2019)

Okupační vojska naprosto neznala místní prostředí ani podobu centra. Část techniky se na hlavní křižovatce zcela odhodlaně vydala i s rozměrnými a těžkými tanky Husovou ulicí přímo do historického jádra města.

Na trase jejich postupu Husovou ulicí na ně na Rejskově náměstí narazila i Ivana Mrázková, jejíž zážitek před Kamennou kašnou neměl daleko od neštěstí.

*„Z Kaňku jsme se dostali s bratrance m maminky do centra k budově městské knihovny. Ze shora se přímo ke knihovně zrovna blížila kolona tanků a všech těch vozidel s bílými pruhy. A všechno jelo přímo k nám. Schovali jsme se proto do knihovny, vylezli do prvního patra a koukali z okna. Viděli jsme, jak pod námi auta postupovala přímo do historického centra. Velmi jsme se tomu divili a báli se, jestli ty tanky v centru něco nezničí. Už takhle jezdily před knihovnou okolo starodávné Kamenné kašny dost nemotorně. Bratranec měl u sebe fotoaparát a z toho prvního patra knihovny se rozhodl tuto kolonu fotit. Po chvílce se ale kolona náhle zastavila. Jeden z těch vojáků tankistů si nás všimnul. A pamatuju si, jak se hlava toho tanku najednou začala otáčet a jeho hlaveň se začala zvedat. Namířila to přímo proti oknům knihovny, ve kterých jsme byli. V tu chvíli se nám úplně rozbušila srdce. Oba jsme se skrčili pod okny, zavřeli jsme oči a jen čekali, jestli vystřelí nebo ne. Nevystřelil. Za chvíli jsme slyšeli opět zvuk pásů. To bylo znamení, že se kolona opět dala do pohybu. Přiběhla k nám paní knihovnice, celá ustrašená, klekla si před námi a prosila nás, abychom odtamtud zmizeli, jinak že nás ti vojáci všechny rozstřílí. Z knihovny jsme zmizeli a všechno naštěstí dobře dopadlo.“*¹⁰⁶ Pár fotografií maminčin bratranec však stihl udělat. Je na nich krásně zabrán právě pohyb vojsk okolo Kamenné kašny a jejich postup dál do historického jádra (Obr. 6, 7)

Téměř hodinu projížděly okupační jednotky historickým centrem. Jako zázrakem tam až na nějaký ten chodník nezpůsobily žádnou škodu. Vzhledem k tomu, v jak špatném a křehkém stavu byly zchátralé budovy v historickém centru, je opravdu div, že se nic nestalo. Na hlavním náměstí s Poláky jednala jménem OV KSČ i MěstNV dr. Eva Matějková, ředitelka Okresního muzea v Kutné Hoře. Byla totiž polské národnosti a uměla polsky. Za všechny vystrašené obyvatele se jich vyptávala, proč sem přijeli. Odpověděli jí, že sem společně s ostatními spojeneckými zeměmi přijeli potlačit kontrarevoluci, kterou tu prý v Československu máme. Někteří vojáci ale neměli tušení, že jsou v Československu. Část

---

¹⁰⁶ Rozhovor s Ivanou Mrázkovou, narozená 1949 (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 12. května 2019)

z nich si myslela, že jsou v jižním Polsku na cvičení. Byli velmi zmatení, dezorientovaní, mnoho z nich ani nevědělo, proč dostalo takový rozkaz. Dr. Eva Matějková se jim marně snažila vysvětlit, že tu žádná kontrarevoluce není. Dr. Evě Matějkové bylo jasné, co všechno by mohla vojenská technika okupantů v úzkých ulicích a v poddolovaném centru napáchat. Téměř hned se jí podařilo vyjednat s polskými vojáky zákaz vjezdu všech okupačních vojsk do historického jádra Kutné Hory. Vozidla, která už do centra vjela, ho musela rychle opustit, na všech vjezdech do centra města byly zbudované improvizované bariéry s nápisy objížďek a zákazů vjezdů (Obr. 8). Tyto zátarasy vojska kupodivu respektovaly.

V poledne se ve městě rozezněly na 2 minuty sirény a klaksony, které upozorňovaly na mimořádnou situaci, která v Československu od časných ranních hodin nastala. Po mnoha budovách visely vlajky stažené na půl žerdi. Celé odpoledne se vozidla okupantů pohybovala po městě a jeho okolí. Někteří obyvatelé se s vojáky snažili komunikovat, vyptávat se, či vysvětlovat, že tu jsou úplně zbytečně. *„Před školou, kde jsem tehdy působil jako učitel, stál nějaký voják, se kterým jsem se dal do diskuze. S ním nebyla absolutně žádná řeč, tam bylo zcela evidentní, že má přesně nadiktováno, jak má komunikovat a jak se má chovat ke svému okolí, zřejmě, že ho má absolutně ignorovat. Byl to ruskej voják. Spolu s ním tam před školou byl ještě polský důstojník v záloze. Ten už přeci jen byl trochu přístupnější k nějaké diskuzi. Já jsem se ho mimo jiné také ptal, čím je v civilu. On mi prozradil, že učitelem. Jakmile mi to řekl, úplně jsem se rozčílil. Říkal jsem mu, že jako učitel je taky inteligent a musí přeci vědět, jaké nesmysly tu on i všichni ostatní vyvádí. Měl jsem sto chutí ho vzít do školy, ať to vysvětlí žákům. Ptal jsem se ho, jaké by to pro něj bylo, kdybych se já převlíknul do těch zelenejch hadrů a přijel mu obsadit jeho město. Nevěděl, co říct. Pak ale přišel ten ruskej voják s naprosto kamenným výrazem. Odháněl mě od něj, ať jdu pryč“* vzpomíná na ono středeční odpoledne Antonín Pokorný, místní učitel základní školy.¹⁰⁷

Během odpoledne se také rozjely první protestní akce, zejména šlo o rozvoz letáků po městě a okolí. Mezi osoby, které se nebály letáky rozvážet, patřila i Ivana Mrázková. *„Rozváželi jsme rychle po celém městě i do okolních vesnic nejrůznější protestní letáky. Nejen 21. srpna, ale i následující dny, nepřestávali jsme. Nebyly to jen protestní letáky, jejich obsah byl různý. Provolání místních orgánů, ale také protiokupační hesla, jako např. „Lenine probud' se,*

---

¹⁰⁷ Rozhovor s Mgr. Antonínem Pokorným, narozený 1938 (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 16. prosinec 2018)

Brežněv se zbláznil“. Ani jsme nepřemýšleli, co by se stalo, kdyby nás s těmi letáky okupanti zastavili a chytli. Zkrátka nad tím člověk moc neuvažoval.“¹⁰⁸

Letáky z Prahy do Kutné Hory dovážel hned první den i Miroslav Štrobl: „*Já ten první šok prožil v Praze, pracoval jsem v opravně na pražském letišti ve Kbelích. Na mou Kutnou Horu jsem ale nezapomněl. Z Prahy do Kutné Hory jsem vozil letáky, bylo to tehdy pro mě takové mladické nadšení. Měl jsem v té době skútr, kde se dala zvednout sedačka a pod ní jsem měl schované všechny ty letáky (...). Jezdil jsem okolo těch tanků, ta kolona byla nekonečná. Člověk to měl (letáky) pod tím sedadlem, a přitom jel přímo okolo těch divně koukajících a plně ozbrojených vojáků. Mně bylo 22 let a měl jsem dojem, že dělám světovou revoluci. Ani mě v tu chvíli nenapadlo, co by se stalo, kdyby mě chytli“¹⁰⁹ uvědomuje si dnes s odstupem času Miroslav Štrobl, stejně jako Ivana Mrázková.*

Amatérští kameramani Bohuslav Kučera a Jaromír Procházka po ranním zážitku pokračovali nenápadně v natáčení po celém městě. Za celý den natočili dost kvalitních materiálů z různých částí města. Vytvořili tím tak jediný videozáznam z okupace Kutné Hory. „*Ještě ten večer jsme jeli do Prahy do filmových laboratoří na Barrandově to vyvolat. Tam se na vyvolání posílalo všechno. Obvykle se na vyvolání filmu čekalo i 3 týdny. My tam čekali celou noc, a nakonec jsme si to vezli domů. Měli jsme štěstí, za 14 dní už by nám to nikdo nevyvolal. Samotné filmové laboratoře hned první den okupace vydaly provolání, aby k nim všichni v zemi přivezli materiály na urychlené vyvolání. Vše zdarma. Sice jsme to hned vyvolali, ale pak jsme to stejně na 25 let museli schovat. Ale kdybychom to bývali tehdy nevyvolali hned, tak by to bývalo zmizelo navždy“ podotkl Bohuslav Kučera.¹¹⁰*

Ještě ve večerních hodinách se sešlo mimořádné plénum OV KSČ Kutné Hory. Jeho členové na něm vyjádřili velké protesty k informaci, že soudruzi Dubček, Smrkovský, Špaček, Kriegel a Černík byli zbaveni osobní svobody a bylo jim znemožněno vykonávat jejich funkce. Stejného rozhořčení se dočkala i zpráva o omezování práv prezidenta Ludvíka Svobody. Na této schůzi všichni zúčastnění jednohlasně vyslovili názor, že budou poslouchat rozkazy pouze legální vlády a orgánů, a naopak budou odmítat rozkazy všech ostatních. Dále se rozhodli, že je třeba tlumočit velitelům okupačních vojsk v kutnohorském okrese, že jejich přítomnost

---

¹⁰⁸ Rozhovor s Ivanou Mrázkovou, narozená 1949 (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 12. května 2019)

¹⁰⁹ Rozhovor s Miroslavem Štrobem, narozený 1946, Kutná Hora (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 15. června 2019)

¹¹⁰ Rozhovor s Bohuslavem Kučerou, narozený 1940, Kutná Hora (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 15. listopadu 2018)

místní orgány striktně odmítají, a že nikdo z nás tu nikdy žádnou pomoc nepotřeboval a ani nechtěl.¹¹¹ Na zasedání byla přítomná i delegace kutnohorského okresu, která vyslyšela výzvu Městského výboru KSČ města Prahy. Ten svolával na další den do Prahy na Vysočany všechny delegace na mimořádný XIV. sjezd strany. Kutnohorská delegace tam byla připravena vyrazit časně ráno následujícího dne.

Pozdě večer se ve městě začaly ukazovat první protiokupační nápisy typu: „Moc mě nesar, jsem z ČSSR“ (čti česesar, pozn. autora). Kutná Hora tak přežila první den okupace.

3.1.1 Převrácený tank u chrámu sv. Barbory

„Největším pozdvižením tady byl tehdy ten převrácený tank u Barbory“. Tuto větu pronesli prakticky všichni dotazovaní pamětníci. Dne 21. srpna, tedy hned první den okupace, se kousek od Chrámu sv. Barbory v Kremnické ulici pod jedním tankem utrhł kus silnice a tank se zřítıl do zahrady rodinného domku, která byla pod úrovní vozovky. Tak se převrátıl na věž pásy vzhůru (Obr. 9).

„Odpoledne někdo přišel se zprávou, že tam někde v zahrádce u Barbory je převrácený tank. Šli jsme se tam s našima samozřejmě podívat, nebylo to tak daleko od našeho domu. Už tam byla spousta lidí. (...) Bylo to naproti dnešní hospodě U Šance. Tank tam ležel dole v zahradě, úplně převrácený pásy nahoru. Nejdříve to tam nějaký policajt nebo voják hlídál, aby to lidi neočumovali, ale nakonec se k tomu lidi stejně dostali“¹¹² vzpomíná na dětská léta Radomil Šibrava.

Při postupu po této silnici směrem na Tábor zřejmě vojáci v důsledku velké ospalosti a únavy nevěnovali pozornost řízení a příliš vjeli příliš na okraj vozovky, která se pod nimi utrhla. Výsledek této nehody byl 1 mrtvý a 2 těžce zranění, všechny oběti byly posádkou tanku.

Tank ležel v zahradě několik dní. Po celou dobu muselo být místo hlídáno, nicméně občané města se na tento zřícený tank chodili dívat. V místním zpravodaji Listy z okupace ze dne 22. srpna je přímo učiněn záznam, že „Kutnohořané s úsměvem pohlížejí na zničený tank

---

¹¹¹ SOkA KH, fond Soudobá dokumentace 1968, Listy z okupace, zpravodaj, 21. srpna, *Listy z okupace – zpravodaj*

¹¹² Rozhovor s Radomilem Šibravou st., narozený 1964, Kutná Hora (rozhovor vedl Radomil Šibrava ml. dne 4. března 2019)

okupačních vojsk u chrámu sv. Panny Barbory.“¹¹³ Až 24. srpna najela těžká technika, která ho počala opatrně vyzvedávat.

Velení vojsk na tuto nehodu samozřejmě hned reagovalo. Nechtělo připustit chybu tankistů. Proto zde prostřednictvím výpovědí a letáků začalo mezi obyvatelstvem šířit svou verzi, ve které vysvětlovalo, jak a proč k nehodě došlo. Podle jejich tvrzení tank havaroval z důvodu, že se vyhýbal dětem ležícím po celé šířce silnice. V jejich oficiální zprávě následně stojí, že tyto děti sem byly poslány místními kontrarevolucionáři, aby děti vytvořily v ose postupu živou barikádu. Řidič tanku, když viděl tuto hanebnou a ubohou nástrahu kontrarevolucionářů v podobě barikády z nevinných dětí, se snažil dětem vyhnout. Jako voják bratrské země Varšavské smlouvy přece nebude přejíždět nevinné děti, které se staly jen obětními beránky zbabělých odpůrců.

Při snaze se dětem vyhnout ale řidič podnikl riskantní manévr a musel najet až příliš na okraj vozovky, aby se dětem vyhnul. Naneštěstí se vozovka utrhla a tank se tak zřítíl do zahrady pod ní. Hlavním cílem bylo zdůraznit obětavost posádky tanku, která se za každou cenu snažila reagovat na tuto podlou nástrahu.

„Těm letákům nikdo nevěřil, všichni věděli, jak to bylo“¹¹⁴ usmívá se Alena Šuchmannová, která tak jako mnoho ostatních viděla zřícený tank na vlastní oči.

3.2 Události 22. srpna

„V těchto vážných chvílích, kdy se rozhoduje o budoucím vývoji života naší země, odjíždíme jako delegáti mimořádného XIV. sjezdu Komunistické strany Československa do Prahy s požadavkem, aby sjezd urychleně zahájil svoji práci a přispěl tak účinně ke konsolidaci poměrů v zemi. (...) Budeme zcela jednoznačně stát na požadavcích okamžitého propuštění internovaných stranických a vládních představitelů a okamžitého odchodu okupačních vojsk z naší země (...). Jsme odhodláni využít všech prostředků, abychom se ctí naplnili vůli občanů našeho okresu. Podepsána delegace XIV. sjezdu Komunistické strany Československa

---

¹¹³ SOkA KH, fond Soudobá dokumentace 1968, Listy z okupace, zpravodaj, 22. srpna, *Listy z okupace – zpravodaj*

¹¹⁴ Rozhovor s Mgr. Alenou Šuchmannovou, narozená 1936, Kutná Hora (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 10. března 2019)

z kutnohorského okresu.¹¹⁵ Přesně toto prohlášení vydala kutnohorská delegace XIV. sjezdu KSČ dne 22.8. 1968 v 5:00 ráno těsně před tím, než odjela do Prahy.

Když 22. srpna 1968 nad Kutnou Horou vyšlo slunce, odhalilo jednu zajímavou věc. Město bylo přes noc pomalováno velkým množstvím protiokupačních nápisů (Obr. 10). Tyto nápisy a hesla byly téměř všude. Na výlohách, na zdech domů, na automobilech, na vlakových nádražích, zkrátka všude. Byly psány česky, rusky, anglicky, polsky, ale i německy. Jejich tématem byla nejčastěji výzva okupantům k odchodu z Československa, směrové ukazatele pro okupanty, které ukazovaly k Moskvě, srovnávání sovětského vpádu s nacistickou okupací v březnu 1939, dalším motivem byla jména představitelů země, nejčastěji Dubčeka, Svobody, Smrkovského.

Lidé již nastupovali normálně do zaměstnání, jejich oděvy však byly zdobeny trikolorou, čímž vyjadřovali své rozhořčení nad okupací. Denní světlo zároveň odhalilo vzniklé škody na silnicích, které okupační technika během svého pohybu a přesunu způsobila. Rozbité byly asfaltové povrchy silnic, dále chodníky, zdi a poraženo či vyvráceno je i několik stromů. Co však většinu občanů rozhořčilo nejvíce, byly zprávy z Prahy. V první řadě je šokovaly zprávy o mrtvých a velkém množství zraněných československých občanech. Další zprávy se týkaly také jmen zjevných zrádců v nejvyšších stranických kruzích. Proto na veřejnosti došlo ke kritice zrady soudruhů Koldera, Švestky, Indry, Bilaka a jiných zrádců, kteří se snažili legalizovat nezákonné obsazení naší vlasti.¹¹⁶ Na zprávu o zradě reagoval Městský výbor KSČ v Kutné Hoře ve výzvě občanům Kutné Hory, vydanou v 6:00: „*Městský výbor KSČ se distancuje od skupiny členů ÚV KSČ, kteří údajně vystupují jménem celého ÚV KSČ a svým prohlášením se snaží legalizovat nezákonné obsazení naší země. Městský výbor KSČ v Kutné Hoře uznává za vrcholný stranický orgán jen legální ÚV KSČ vedený soudruhem A. Dubčekem a odmítá jakékoliv pokyny od samozvaných přísluhovačů.*“¹¹⁷

Nad městem bylo možno několikrát během dne vojenské vrtulníky. Touto cestou totiž probíhalo zásobování Sovětů.

V poledne se konala hodinová protestní generální stávka a byla zorganizována první mohutná podpisová petiční akce, požadující okamžitý odchod okupantů.¹¹⁸

¹¹⁵ SOkA KH, fond OV KSČ, *Prohlášení delegátů XIV. sjezdu KSČ*, 22. srpna 1968.

¹¹⁶ SOkA KH, fond Soudobá dokumentace 1968, 23. srpna 1968, *Listy z okupace - zpravodaj*.

¹¹⁷ SOkA KH, fond MěstNV, *Výzva ke všem občanům Kutné Hory*, 22. srpna 1968.

¹¹⁸ ŠTROBLOVÁ, Helena a Blanka ALTOVÁ, ed. *Kutná Hora*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny českých měst., str. 265

V důsledku mimořádné situace, která v Československu vpádem vojsk vznikla, se MěstNV Kutná Hora rozhodl svolat na 22. srpen mimořádné plenární zasedání, aby řešilo vzniklý chaos a zaujalo stanovisko ke vstupu cizích vojsk.¹¹⁹

Toto plenární zasedání v odpoledních hodinách schválilo a vydalo „Výzvu Městského národního výboru v Kutné Hoře“, obsahující doporučení pro občany města. Výzva zahrnovala následující body:

„1, Nezdržujte se zbytečně na ulici a veřejných prostranstvích, při průjezdu nebo zastavení cizích vojsk v našem městě. Vytvořte v takových chvílích pro okupanty z našeho města ‚mrtvé město‘.

2, Neposkytujte cizím vojskům žádnou pomoc, pokud nebude vynucena násilím.

3, Vytvořte v našem městě okupantům takové prostředí, aby pochopili, že jejich pobyt u nás je nežádoucí.

4, Zachovejte klid a rozvahu, nenarušujte zásobování obyvatel překotnými nákupy, a naopak umožněte zásobovacím organizacím plynulé zásobování.

5, Poskytněte pomoc orgánům veřejné bezpečnosti v udržení veřejného pořádku a upozorněte orgány VB na provokatéry a výtržníky.

6, Zabraňte působení škod na našem společném majetku neodpovědnými živly.

7, Poskytněte na požádání pomoc funkcionářům a pracovníkům Městského národního výboru, kteří stojí pevně za ÚV KSČ s. Dubčeka, Národním shromážděním s. Smrkovského, vládou ČSSR s. Černíka a prezidentem republiky arm. gen. s. Ludvíkem Svobodou.“¹²⁰

Výzva vzhledem k nedostatku papíru byla šířena mezi občany především ústně.

Ve večerních hodinách byl vydán velitelem vojenských sil Varšavské smlouvy pro Prahu a Středočeský kraj podivný rozkaz o zákazu vycházení a shromažďování od dvaadvacáté večerní do páté ranní hodiny. „*Tento akt nám nemile připomíná březen 1939, kdy fašistická okupační vojska Německa vydávala podobná prohlášení při okupaci Československa,*“¹²¹ zaznělo v prohlášení rady ONV v Kutné Hoře jako reakce na znepokojující rozkaz.

---

¹¹⁹ JELÍNEK, Jan a PROVAZ, Lukáš. *Historie Městského národního výboru Kutná Hora v letech 1945-1990*. Vyd. 1. Kutná Hora: Kuttna, 2003, str. 32

¹²⁰ SOkA KH, fond ONV KH, Zápis ze schůze Pléna ONV KH, 22. srpna 1968, *Výzva Městského národního výboru v Kutné Hoře*.

¹²¹ SOkA KH, fond ONV KH, Zápis ze schůze Rady ONV KH, 22. srpna 1968, *Prohlášení Rady ONV v Kutné Hoře*.

Prohlášení pronesli i občané Kutnohorska, bylo určeno přímo sovětským vojákům: Vyčítali jim, že čin, který udělali, je citelným zásahem do vztahů mezi Československem a Sovětským svazem a silně tak narušil dosavadní vztah mezi zeměmi Varšavské smlouvy: „Za jediný den vaše tanky zničily dílo, které se u nás budovalo desetiletí. Zničili jste hlavně důvěru a lásku k Sovětskému svazu. Do včerejšího dne jsme žili celkem spokojeně a v mimořádné jednotě lidu a strany. Zároveň jste nám vy sami zaručovali, že si budeme moci řešit svoje záležitosti sami jako suverénní stát.¹²²

Lidé byli hodinu od hodiny čím dál jednotnější a semknutější. Navzájem si pomáhali, navzájem mezi sebou šířili informace. Zpravodajský list ze dne 22. srpna o dění toho dne informoval, že Kutnou Horou mimo jiné neustále projíždí auto s klatovskou státní poznávací značkou (KT), jehož posádka rozdává letáky, oslovuje a pomáhá místním obyvatelům a hlásá touhu po svobodě (Obr. 11). Lidé jim vyjadřovali dík a velmi si těchto osob vážili, především proto, že se aktivně zapojovali do místního dění, i když nebyli místní.

Po celý den se přes město přesouvala okupační vozidla, která mířila dále směrem na Prahu, dále také postupovala z Kutné Hory směrem na Tábor. Tragikomický zážitek, spojený s přesunem vojsk přes město Kutná Hora, má z 22. srpna Alena Šuchmannová: „22. srpna večer jsem v Kutné Hoře na vlastní oči viděla jednu neuvěřitelnou příhodu. Bylo to na křižovatce nad hostincem U Musilů.“ Jednalo se o tu samou křižovatku, na které stál 21. srpna malý Radomil Šibrava s otcem, odkud vyhlíželi blížící se kolonu tanků. „Šlo o velmi důležitý dopravní uzel. K této křižovatce vedla silnice jak od Hradce Králové, tak od Prahy, z obou přijížděla okupační vozidla. Dalo se odtud jet naopak i na jih, směrem na Tábor. „Na této křižovatce stál voják, nějaký jejich regulovčik. Ten všechna ta vozidla a tanky odbavoval, ukazoval jim, aby zahruly k chrámu sv. Barbory, kudy pak měly dále směřovat na Tábor. Zároveň hlídal, aby vozidla skutečně neodbočila špatně a nevjela do historického centra. Zkrátka zde řídil dopravu. Proud vozidel neměl konce. Ten voják už tu musel stát pár dní, úplně brečel hlady. Na vlastní oči jsem viděla, jak mu někdo přinesl kastrůlek s jídlem. I když to byl okupant, tak se ho někomu zželelo. Tuze rád si chtěl vzít, ale měl rozkaz ukazovat vozidlům. V tom přišla nějaká mladá holčina, nějaká studentka, které mohlo být tak okolo 17-18 let. Nasadila si jeho čepici, vzala do ruky i jeho směrovku a odbavovala za něj, aby se on mohl najíst. Ona mezitím odbavovala všechna ta postupující vozidla. Nikdo si ničeho nevšiml. Byla tma, přijíždějící řidiči byli i tak zmatení, v té tmě viděli osobu v čepici a se směrovkou, tak se podle ní řídili vůbec si nevšimli, že je to mladá

---

¹²² SOKA KH, fond OV KSČ, *Výzva Soudruzi sovětských vojáků, 22. srpna 1968*

*holka. Očividně tedy naváděla dobře. Ten vojáček si mezitím sednul za takový stromek, aby ho nikdo neviděl a ten kastrůlek vyjedl úplně celý.“*¹²³

Ve 23:00 se vrátila delegace kutnohorského okresu ze XIV. Mimořádného sjezdu KSČ ve Vysočanech.

3.3 Události 23. srpna

Hned v ranních hodinách sdělila delegace vracující se z Prahy výsledky zasedání XIV. mimořádného sjezdu. Místní stranické orgány se plně postavily za výsledky tohoto jednání. Rada OV KSČ v čele s předsedou Ondrákem zároveň slíbila, že zásadně odmítne jakékoli pokyny kolaborujících politiků. Na závěr byli opět všichni obyvatelé Kutné Hory vyzváni ke klidu a uvážlivému chování.

Ve většině podniků se pracovalo podle plánu a žně na polích pokračovaly. V poledne se nad městem opět rozezvučely sirény, klaksony, kostelní zvony a začala jednohodinová generální stávka.

Během dne pak byly rozdávány vojskům Sovětského svazu a Polské lidové republiky letáky v češtině, ruštině a polštině, ve kterých českoslovenští občané vysvětlují okupačním vojskům, že u nás žádná kontrarevoluce není a že tu jsou naprosto zbytečně, že pokud tu nějaké problémy jsou, umíme si je řešit sami, bez cizí pomoci.

Tiskly se letáky s prohlášením mimořádného XIV. sjezdu KSČ, aby se výsledky sjezdu dostaly mezi co možná nejširší veřejnost. K šíření výsledků velmi přispěla samotná delegace kutnohorského okresu, která se sjezdu účastnila. Členové této delegace jezdili po kutnohorských větších závodech a informovali pracovníky o průběhu sjezdu, výsledcích, a v neposlední řadě také o situaci v Praze.

Během dne začaly být pořádány první podpisové akce, ve kterých občané odsuzovali okupaci vojsky Varšavské smlouvy, a ve kterém podporovali své stranické a vládní představitele. Za jeden jediný den podepsalo podpisové archy „Za Dubčeka“ 25 577 obyvatel kutnohorského okresu.¹²⁴

---

¹²³ Rozhovor s Mgr. Alenou Šuchmannovou, narozená 1936, Kutná Hora (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 10. března 2019)

¹²⁴ SOKA KH, fond Soudobá dokumentace 1968, 23. srpna 1968, *Listy z okupace – zpravodaj*.

Jako reakce na probíhající okupaci lidé často veřejně odhazovali legitimace Svazu československo-sovětského přátelství. Byli rozhořčeni bezvýhodnou situací. Ta byla navíc přiživována legálním vysíláním Československého rozhlasu, že se po celé republice pohybují automobily s lidmi, kteří kolaborovali a nyní sympatizují s okupanty. V těchto vozidlech prý jezdili někteří příslušníci StB, kteří zatýkali lidi kritizující okupaci. V závislosti na této zprávě byla vydána výzva „Bacha na ně!“.¹²⁵ V rozhlasu jsou pak veřejně diktovány státní poznávací značky těchto nebezpečných aut, aby byli občané varováni, na která auta si dávat pozor. V Kutné Hoře ani v jejím okrese však za celou dobu srpnových dní žádné takové vozidlo zaznamenáno, ani spatřeno, nebylo.

Toho dne odpoledne se konala událost, na kterou možná všichni dlouho čekali. V 15:00 navštívili budovu ONV v Kutné Hoře velitelé polských jednotek, které okupovaly město Kutná Hora a celý kutnohorský okres. Tuto schůzku iniciovali sami polští velitelé a vedení města se rozhodlo je přijmout. Poláci silně protestovali proti tomu, aby byl z této schůze učiněn stenografický záznam. Přes jejich naléhání však předseda ONV Jaroslav Petříček prosadil, aby záznam ze schůze učiněn byl.

Hned na začátku jednání předložili zástupci vojsk několik svých požadavků:

- 1, „Aby v okresním městě Kutná Hora bylo umožněno vytvořit velitelství posádky vojsk, která jsou umístěna na okrese Kutná Hora.
- 2, Abychom zabezpečili jako státní orgán kontrolu místního tisku, místního rozhlasu, tiskárny a abychom zajistili, aby v těchto prostředcích sdělovacích nebyly články anebo relace, které směřují proti nim, zejména ty články, ty projevy, které je označují jako okupační vojska.
- 3, Žádají nás, abychom zajistili likvidaci všech nápisů, které jsou ve městech, nápisů, které jsou na výkladních skříních a na plotech, sami jste je viděli a dělali, především ty nápisy, které je označují za okupanty, imperialisty a fašisty a hákové kříže. Vytýkají nám, že orgány státní moci nereagují na tyto nápisy a nedělají nic, aby se v nich nepokračovalo.
- 4, Abychom zajistili, aby bylo možno psát na budovách jiná hesla, která by hovořila o přátelství v těchto zemích, které nás okupovaly, a uváděli ty přátelské vztahy k těmto zemím.
- 5, Abychom zajistili, aby nedocházelo ke shromažďování obyvatelstva, že tato skutečnost si vynucuje růst napětí a narušuje bezpečnost a že by v případě neuposlechnutí, zejména v nočních hodinách, museli v těchto případech zakročit.“¹²⁶

---

¹²⁵ Tamtéž

¹²⁶ SOKA KH, fond ONV KH, *Zápis z jednání s veliteli okupačních vojsk*, 23. srpna 1968.

Předseda ONV Jaroslav Petříček spolu s dalšími členy ONV všechny tyto požadavky jednohlasně a otevřeně odmítl. „*Jednali jsme naprosto odpovědně – vědomi si svého kroku – vědomi si svého mandátu (...) Zaručili jsme se občanům našeho okresu, že budeme plnit jejich vůli tak, jak jsme jim slíbili*“ zaznělo z úst jednoho z představitelů rady ONV.¹²⁷

Ještě před odchodem velitelů vojsk z budovy naopak ONV předložil dva požadavky pro okupační vojska.

První požadavek jasně zdůrazňoval, že nejde omezit pohyb obyvatel okresu mezi 22:00 – 05:00, který byl všem obyvatelům v předchozích dnech nařízen. Argumentovali tím, že pracovní doba v některých závodech končí až po 22:00, a že pracovníci ranních směn odjíždějí do zaměstnání ještě před 6:00. Pokud nemají být narušeny už teď téměř zbořené vztahy a pokud nás vojska žádají o zcela poklidný chod města, je právě i v jejich zájmu, aby provoz závodů nebyl nijak narušen. Velitelé jednotek se k tomuto požadavku zaručili, že tyto pracující osoby budou respektovat a nebudou proti nim dělat žádné zákroky.

Druhý požadavek ze strany ONV se týkal pohybu okupačních vojsk ve městě. Předseda Petříček žádal polské velitele, aby vojska, která budou projíždět Kutnou Horou nebo se v okrese přesunovat, respektovala dopravní pokyny a dopravní značky. Vedení města tím tak chtělo předejít dopravním nehodám, úrazům a materiálními škodám, dále tím také chtěli zajistit kontrolu pohybu vojsk po městě. Zároveň tímto požadavkem chtěli mít jistotu, že okupační vojska budou respektovat vyjednaný zákaz vjezdu okupačních vojsk a těžké techniky do historického jádra města, kde by mohla napáchat obrovské a nenahraditelné škody (naráželi tak pravděpodobně právě na již vyjednaný zákaz vjezdu do centra dr. Evou Matějkovou). Zde polští zástupci slíbili, že budou pokyny respektovat a že jim je již tento problém znám. Po zhruba hodině polští velitelé opustili budovu ONV. Předseda Jaroslav Petříček následně všechny výsledky této schůze sdělil obyvatelům prostřednictvím místního rozhlasu.

Tento den také poprvé od začátku okupace vycházejí místní noviny Úder. Nebylo to vinou kutnohorské redakce, že v předchozích dnech Úder nevyšel. Všechny materiály byly sice do pražských tiskáren dodány, avšak problém nastal v Praze, kde měli nakladatelé problémy s možností tisku. Pražským tiskárnám se také zároveň současně nahromadilo obrovské množství letáků, prohlášení, novin a jiných důležitých dokumentů, které najednou měly otisknout. Od tohoto dne až do 29. srpna vycházel týdeník Úder výjimečně každý den jako

---

¹²⁷ Tamtéž

zvláštní vydání a byl čtenářům dáván zdarma. Oproti obvyklé podobě Úderu byly tentokrát noviny mnohem stručnější a bez obvyklých kulturních a sportovních příloh. Od prvního do posledního článku se zabývaly pouze politickým děním, odsuzováním okupace, událostmi v Praze i na okrese, sliby věrnosti A. Dubčekovi a dalším členům legální vlády, vyzváním obyvatel ke klidu a rozvaze atd.¹²⁸ Články zároveň odsuzovaly kolaboranty a zrádce z československých řad a postupně podle dostupných informací Úder informoval o internaci vedoucích funkcionářů ÚV KSČ a členů vlády a o údajném zasedání a řešení situace v Moskvě. Každé zvláštní vydání bylo z jedné strany popsáno zmiňovanými články, druhá strana sloužila jako jakýsi transparent s velkým nápisem odsuzující okupaci (hesla jako Pryč s kolaboranty! Podporujeme Dubčekovo vedení, veliký Lenin by zaplakal, kdyby vás takto viděl jednat, sovětská armádo aj.) Jedno zvláštní vydání obsahovalo zajímavý citát: „Jen ten národ je svobodný, který nebere svobodu jinému národu.“¹²⁹ Autorem tohoto citátu je sám Karl Marx.

Od 23. srpna již pomalu ustával pohyb okupačních vojsk a techniky po Kutné Hoře i celém jejím okrese.¹³⁰

3.4 Události 24. srpna

Počínaje 24. srpnem se největší horečka prvotních emocí v Kutné Hoře začala zvolna uklidňovat, nelze však říci, že se uklidnila úplně. Během celého dne byl poměrně klid. Pohyb okupantů začal zvolna ustávat, k večeru už okupanty nebylo v našem okrese téměř vidět. Ve městě zůstávaly jen stálé hlídky na hlavních stanovištích, které spíše jen hlídaly celkovou atmosféru ve městě.

V dopoledních hodinách cizí vojska začala odklízela větší část poškozené vlastní techniky z našich silnic, jež havarovala v předchozích dnech na okrese. Okupační vozidla se odstraňovala především ze škarpy, kam z důvodu neznalosti terénu a špatné viditelnosti najela a nemohla vyjet zpátky na silnici. Zároveň se pustili do vyproštění zříceného tanku ze zahrady nedaleko Chrámu sv. Barbory z 21. srpna. Další tank havaroval v nedalekých Poličanech, zde však jen spadl do škarpy a nebyl schopný se z ní dostat sám. Okupanti havarovanou techniku odklízeli celý den a do večera úspěšně odklidili většinu z ní.

---

¹²⁸ SOKA KH, *Jsme s vámi, buďte s námi*, Úder, 1968, ročník 9, První zvláštní vydání, str. 1

¹²⁹ Tamtéž

¹³⁰ SOKA KH, fond Soudobá dokumentace 1968, 24. srpna 1968, *Listy z okupace- zpravodaj*.

Krátce po poledni vyšlo další zvláštní vydání Úderu, v němž byli občané informováni o celostátní situaci, především o počínání Alexandra Dubčeka, Oldřicha Černíka a Ludvíka Svobody v Moskvě. V tomto článku byla již přítomnost Alexandra Dubčeka a Oldřicha Černíka v Moskvě označována jako návštěva, nikoli jako internace.

Na základě pokynů vlády se 24. srpna začaly odmontovávat odstraňovat tabule s označením názvů ulic, směrové cedule, ukazatele směru, informační tabule a jiné dopravní značení (Obr. 12). Sundaly nebo upravily se téměř všechny značky, které pomáhaly řidičům v orientaci. Jediné značky, se kterými se nic nedělalo byly značky, jejichž odstranění by mohlo vážně ohrozit bezpečnost provozu po okrese (zákazy vjezdu, přednosti v jízdě apod.). Účelem tohoto nařízení byla co možná největší dezorientace okupačních vojsk. Směrové dopravní značky byly většinou navíc nejen odmontovány, ale také například přimontovány zcela jiným směrem.

Zároveň bylo vydáno vedením města veřejné upozornění tykající se nápisů na domech, které po celé Kutné Hoře vznikly během předchozích dní. Autorům nebylo nic vytýkáno. Vedení města ani nezakázalo tvorbu dalších takových nápisů. Prohlášení, které město vydalo, pouze upozorňovalo současné i potenciální autory nápisů, aby v rámci vlastního bezpečí nesrovnávali sovětské okupanty s německými fašisty a nikde nemalovali hákové kříže. Toto upozornění vycházelo z přesvědčení, že se jedná o čin životu nebezpečný, který je zřejmě pro okupační jednotky nejvíce provokativní.

V celém městě i okresu se však tento den rozmohla vlna podpisových akcí. Byla to prakticky jediná možnost protestu, kterou mohli občané vyjádřit. Jejich účast na této protestní činnosti byla hojná. Petiční akce organizovaly samotné státní orgány, ale i jednotlivé závody, často se stávalo, že lidé vydávali prohlášení sami za sebe. Občané v nich veřejně protestovali proti okupaci a požadovali ve většině odchod cizích vojsk. Jedním z těch, kdo se účastnil podpisové akce, byla i Editha Šolínová: „*U městské knihovny byl takovej malej stoleček a tam seděly dvě dívky* (Obr. 13). *Podepisovala se petice pro Federální shromáždění se žádostí o vyhlášení neutrality.*“¹³¹ Jeden z hlavních dokumentů, který se v Kutné Hoře podepisoval, byla výzva generálnímu tajemníkovi OSN U Thantovi (Obr. 14). V petici se podepsaní občané postavili za vedoucí představitele státu a žádali generálního tajemníka OSN, aby se zasadil o suverenitu našeho státu. Občané svým podpisem také jednoznačně vyvraceli tvrzení

---

¹³¹ Rozhovor s JUDr. Edithou Šolínovou, narozená 1934, Kutná Hora (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 2. ledna 2019)

představitelů SSSR, že „vojska Varšavské smlouvy obsadila naši republiku na požadavek naší vlády“.¹³² Kutnohorské podniky a závody v dopisech určených pro organizaci OSN v New Yorku mimo jiné vyjadřovaly velké přání, aby byla Československá republika vyhlášena neutrálním státem. Pod tato přání se podepsaly tisíce lidí z celého okresu. Obecně lze konstatovat, že obyvatelé města nebyli nikdy předtím tak semknutí, jako nyní. Solidarita byla cítit z každého jednání.

Přestože byl relativně klid, nikdo se se situací nechtěl ani nadále smířit.

„Pamatuju si, jak jsme těm armádám připravili jednu takovou zákeřnost. Většina vozů už odjela, několik vojáků tady ale zůstalo v Kutné Hoře. Tito vojáci již nebyli tak zásobováni, zdálo se, jako by na ně jejich soudruzi najednou zapomněli. Stávalo se, že za námi chodili a prosili nás o něco k jídlu a chtěli napít. Byl konec srpna a u nás za domem začínal obrovský sad s hruškami, tak jsme jim natrhali hrušky a záměrně jim to dávali zapít podmáslím. Tato kombinace způsobuje těžké průjmy. To ale oni očividně vůbec neznali, tak si spokojeně hodovali, ale pak jim asi do smíchu moc nebylo. Tak alespoň takhle jsme těm vojskům mohli zavařit, taková malá, nenásilná, a přitom účinná forma odporu a zlikvidování nepřítele.“¹³³

Heslem dne se také stala krátká báseň:

„Na hlídání naší banky
přijeli k nám ruské tanky
to hovno, co tam máme
to si sami uhlídáme,
máme ho tam malý kus,
to ostatní nám rozkrad Rus.“¹³⁴

3.5 Další srpnové dny

V dalších srpnových dnech snaha obyvatel nepřestávala, dále se konaly různé podpisové akce. Život ve městě byl teď čím dál normálnější, okupační jednotky už nebylo vidět nikde. Krom protestních listin se psaly i podpůrné zprávy nejen Alexandru Dubčekovi, ale i jeho matce

---

¹³² SOkA KH, fond Soudobá dokumentace, *Podpisová akce generálnímu tajemníkovi OSN*

¹³³ Rozhovor s JUDr. Edithou Šolínovou, narozená 1934, Kutná Hora (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 2. ledna 2019)

¹³⁴ SOkA KH, fond Soudobá dokumentace 1968, 25. srpna 1968, *Listy z okupace- zpravodaj*.

a manželce. Pracovníci OV KSČ jim v telegramech přáli pevné nervy a vyzývali je, aby neztrácely v těchto těžkých dnech naději o své drahé. Telegramy se bohužel nepodařilo odeslat, protože bylo přerušeno dálkopisné spojení.

Občané města i nadále pokračovali v podpisových akcích a psaní protestních petic. Kolektivní výzvu zveřejnilo např. Obvodní oddělení VB, které se zavazovalo k věrnosti a oddanosti republice a jejímu lidu. Za zmínku také stojí prohlášení zaměstnanců ČKD v Kutné Hoře. Ti ve svém prohlášení nesouhlasili s okupací a naprosto otevřeně ji přes všechny výzvy a upozornění srovnali s fašistickými metodami Němců. Odmítali také poslouchat příkazy kolaborantské skupiny Biřáka a Indry. Pod tuto výzvu se podepsalo 400 pracovníků ranní směny ČKD Kutná Hora.¹³⁵

Vzorovým příkladem reprezentujícího prohlášení jednotlivců se stala výzva kutnohorského majora v záloze Jana Švidroně, který dne 27. srpna 1968 sám vydal velmi odhodlané prohlášení. Jan Švidroň byl veteránem z druhé světové války. Po boku vojáků Sovětského svazu se v letech 1943–1945 aktivně účastnil Velké vlastenecké války proti nacistickému Německu. Nyní, na protest proti násilnému přepadení a obsazení Československa vojsky Varšavské smlouvy v čele právě se SSSR vydal prohlášení, v němž oznamuje, že sovětskému velvyslanectví v ČSSR vrací všechna svá bojová vyznamenání, která právě ve zmiňovaných letech získal od sovětské vlády za zásluhy proti fašismu.

„Jsem hluboce zklamán a rozhořčen zradou ze strany našich teď již bývalých přátel, se kterými jsme přitom společně prolévali krev za vyhnání fašistů z našich zemí. Vyzývám současně všechny spolubojovníky žijící na území okresu Kutná Hora, aby mě následovali. Svá vyznamenání možno předat Okresní vojenské správě v Kutné Hoře. Pevně doufám, že nezradíte, neboť není možné být přáteli s těmi, kteří tak hluboce zradili náš lid, který tolik věřil.“¹³⁶

Tato a jí i podobné akce byly alespoň pro ostatní obyvatele a dokazovaly, že se lidé aktivně účastnili protestů a dělali, co mohli. Zároveň se tehdy stále cítili aktivními a věřili, že tyto petice a protestní akce mohou zvrátit současné dění. Stále ještě doufali!

V těchto dnech si našel svou roli v celkovém dění i chrám sv. Barbory. V něm nazpívala zpěvačka Eva Pilarová svou píseň Rekviem, k níž byl v chrámu sv. Barbory natočen i protestní

---

¹³⁵ SOkA KH, *Jiné cesty hledat nebudeme*, Úder, 1968, ročník 9, 5, zvláštní vydání, str. 1

¹³⁶ SOkA KH, fond Soudobá dokumentace srpen 1968, *Prohlášení jednotlivců i kolektivů – Prohlášení majora Jana Švidroně*, 27. srpna

klip.¹³⁷ Srdcervoucí píseň zasazená do interiérů gotické katedrály vzbuzovala v lidech různé pocity naděje i zoufalství. Píseň, za kterou Eva Pilarová o rok dříve získala Bratislavskou lyru, musela být v dobách normalizace jako mnoho dalších písní zakázána, jelikož v sobě údajně ukrývala protirežimní podtext, narážející právě na sovětskou okupaci. Zde lze narazit na naprostý paradox, protože původní píseň vznikla v době, kdy Alexander Dubček ani nebyl generálním tajemníkem ÚV KSČ.

Právě k osobě Alexandra Dubčeka v těchto dnech hleděly naděje všech. Po návratu hlavních vládních i stranických představitelů z Moskvy všichni netrpělivě čekali na Dubčekův projev. Netrpělivě u rádia seděla i Editha Šolínová: „*Vím, že jsme pořád poslouchali rádio, Dubčekův projev po návratu z Moskvy se několikrát odkládal, to bylo snad třikrát až pětkrát, říkali, že promluví za hodinu, pak zase až za dvě.*“¹³⁸

Když pak Alexander Dubček promluvil k národu a oznámil mu výsledek Moskevských jednání, zůstali všichni v šoku. Lidé plakali a nebáli se svůj smutek přiznat. V hlase Alexandra Dubčeka tehdy byla slyšet naprostá vyčerpanost, podnícená jistě i zklamáním z výsledků celé této situace, která naprosto zbořila cestu k lepší budoucnosti, budovanou tak pracně během posledních osmi měsíců. „*Svoboda se musel tenkrát v té Moskvě hodně sklonit*“ podotýká Ivana Mrázková.¹³⁹

Dne 28. srpna byl ještě i tištěnou formou v Úderu uveřejněn rozhlasový projev Alexandra Dubčeka ohledně výsledků jednání z Moskvy.

Další dny v Kutné Hoře pak byly ve znamení velké nejistoty. Mezi lidmi byl strach, co se bude dít dál. Všichni se zároveň báli promluvit, spíše mlčeli. Poslouchali rádio, aby se případně dozvěděli něco nového, nicméně nálada nebyla ani trochu pozitivní. Snaha aktivního kutnohorského odporu vydržela ještě do 29. srpna, kdy MěstNV vydal zprávu, ve které stále a vytrvale odsuzuje vpád vojsk do naší země a domáhá se jejich okamžitého stažení. Situací a událostmi v Moskvě se vše změnilo a tato zpráva musela být později zrušena. Postupně tak uhasly všechny plamínky naděje v dobrý konec.

---

¹³⁷ KUČERA, Bohuslav, VEČEŘÍLKOVÁ, Jaroslava: Kutná Hora ve 20. století [videozáznam na DVD]. Dokumentární film z let 1948-1968. Kutná Hora. Videofilm Studio, 2002

¹³⁸ Rozhovor s JUDr. Edithou Šolínovou, narozená 1934, Kutná Hora (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 2. ledna 2019)

¹³⁹ Rozhovor s Ivanou Mrázkovou, narozená 1949 (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 12. května 2019)

4 OBĚTI SRPNOVÉ INVAZE SPJATÉ S KUTNOU HOROU

4.1 Marie Charousková

Celkem známou obětí srpnových událostí byla Marie Charousková (rozená Srbová, která byla zastřelena na pražském Klárově. Narodila 25.10. 1942 ve vesnici Otryby nedaleko Kutné Hory. Již od malička byla zapálená do sportu a svůj volný čas trávila dokonce pilotováním bezmotorových letounů. Díky této, pro ženu netypické zálibě, se také na letišti seznámila s Vladimírem Charouskem, instruktorem a zkušeným pilotem. Zamilovali se do sebe, v roce 1962 se vzali a v roce 1966, kdy se jim narodil syn Jiří, se manželé přestěhovali do Prahy (Obr. 15). Zde byla Marie nějaký čas na mateřské dovolené a poté pracovala jednak jako laborantka ve Výzkumném ústavu zemědělském a jednak si dálkově dokončovala vysokoškolské studium strojní fakulty na ČVUT.¹⁴⁰

V létě 1968 měla studium již téměř úspěšně absolvované, chybělo jí už jen dokončení diplomové práce. I ona byla jednou z mnoha těch, kteří během posledních srpnových dní toho roku nechápali okupaci země vojsky zemí Varšavské smlouvy. I přes protestní náladu celého národa myslela Marie především na dokončení svého vysokoškolského studia. Právě kvůli dokončované diplomové práci se 26. srpna 1968 (navzdory tehdejší napjaté situaci v Československu) vydala do Prahy na konzultaci se svou diplomovou prací. Na pražském Klárově, kde chtěla přesednout na tramvaj do Dejvic, byla však při přecházení ulice bez jakéhokoli důvodu postřelena opodál stojícím sovětským vojákem. Marie Ch. totiž nestíhala domluvenou konzultaci s vedoucím diplomové práce, a proto se při přecházení pohybovala rychleji než ostatní. Podle některých svědectví se navíc chystala vytáhnout a otevřít deštník. Oba tyto pohyby mohly být pro vojáka impulzem ke střelbě.

„Na kraji parku se nacházela restaurace (restaurace Na Klárově, pozn. autora), u které stál sovětský tank (na rohu ulic U Železné lávky a Nábřeží kapitána Jaroše, dnes Nábřeží Edvarda Beneše, pozn. autora). Když po přechodu přecházeli lidé na druhou stranu směrem do Dejvic, tak

---

¹⁴⁰ BÁRTA, Milan et al. Oběti okupace: Československo 21.8.-31.12.1968. 1. vyd. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2008. str 64.

jeden voják vypálil dávku do davu, absolutně bezdůvodně“ řekl v rozhovoru při vzpomínání Vladimír Charousek, Mariin manžel.¹⁴¹

Dávka ze samopalu zasáhla Marii dvakrát. Jedna střela zasáhla Marii do břicha, kde jí prostřelila tenké i tlusté střevo. Druhá střela zasáhla pravou nohu a vážně jí poranila stehenní tepnu. Okamžitě na místě ji byla poskytnuta první pomoc a byla ji zavolána sanitka, která ji převezla do nedaleké nemocnice Pod Petřínem. Rozsah obou zranění však byl nad síly lékařů, a i přes veškerou snahu Marie Charouskové, 25letá rodačka z okresu Kutná Hora, manželka a matka 2letého syna, po převozu do nemocnice ve 13:50 zemřela. Byla naprosto nesmyslnou obětí, navíc nesmyslné okupace.

Na místě neštěstí se shodou okolností v ten moment nacházel i mjr. Miloslav Rogner, šéf vyšetřovatelů Pražské správy Sboru národní bezpečnosti. Nejenže byl svědkem celého incidentu, ale právě on poskytnul postřelené Marii na místě první pomoc a obstaral transport do nemocnice. Po tragédii a smrti Marie Charouskové se major Rogner v tomto spáchání trestného činu ze své funkce velmi angažoval, sepsal hlášení a trval na tom, aby byl sovětský voják potrestán pro bezdůvodné zabití civilní osoby. Toto hlášení odeslal nejvyšším státním úřadům. Vrah však nebyl nikdy identifikován ani potrestán. Naopak záhy po obvinění byl na majora Rognera vyvíjen nátlak ze strany StB a bylo požadováno, aby své hlášení stáhl, nebo aby ho upravil tak, že oběť sovětského vojáka vyprovokovala a on jednal v sebeobraně. Major Rogner však toto nikdy neuznal a na své výpovědi a skutečné pravdě trval. Jeho trvání na pravdě nakonec vyústilo jeho propuštěním ze služby v roce 1969, kdy neprošel prověrkami a byl postaven mimo službu. Celý případ byl tzv. zameten pod koberec již 3. listopadu 1968, kdy bylo stíhání proti neznámého pachateli přerušeno.

O incidentu a zabití Marie Charouskové vysílal i československý rozhlas. Sověti ale označili tuto zprávu za vylhanou. Potom sovětsí velitelé rozšířili lež, že byli vojáci Marií vyprovokováni. Šlo však o naprosto bezdůvodnou střelbu na člověka jen proto, že se pohyboval rychleji a vytahoval deštník, v tomto případě navíc s následkem smrti.

Kromě majora Rognera žádal potrestání pochopitelně i samotný manžel oběti, který si byl vědom majorovy snahy. Jak sám Vladimír Charousek vzpomíná: *„Vím, že Klárovem tehdy procházel i ten policajt, snad major to byl, a nebýt jeho, vůbec by se to tehdy nevyšetřovalo. On*

---

¹⁴¹ Jiří Pánek, Ladislav Ptáček: V srpnu 1968 přišel o ženu. Zastřelil ji sovětský voják [online] [cit. 21.12.2018]
Dostupné z: https://tv.idnes.cz/domaci/v-srpnu-1968-prisel-o-zenu-zastrelil-ji-sovetsky-vojak.V150821_174835_webtv_iri

na něj kvůli tomu byl vyvíjen nátlak. Ale on nepolevil, tak ho vyhodili. A jak byl potrestán ten sovětský voják? Nebyl! Když dostřílel, vytáhnul svačinu a začali jíst. ¹⁴²

Obrátil se na české vrchní úřady, a dokonce až na ministerstvo spravedlnosti. Všichni však tehdy ztratili víru ve spravedlnost. *„My se můžeme obrátit na ruskou stranu, požádat je o vyšetření, ale oni nám odpoví, že vojín ten a ten zahynul při vojenském cvičení, tečka, tím to uzavřou“* vzpomíná Charousek na slova, která mu tehdy osobně řekl ministr spravedlnosti Bohuslav Kučera. ¹⁴³

Vladimír Charousek tehdy, krátce po invazi, sepsal dopis, ve kterém žádal vysvětlení a omluvu za to, co se stalo. Dopis pak odnesl na sovětské velvyslanectví v Praze. *„Ten dopis tam ode mě převzal nějaký pracovník na vrátnici a od té doby je ticho po pěšině. Za ta léta neměli ani tu slušnost, aby napsali omluvný kus papíru, s čímkoli.“* podotýká smutně ovdovělý manžel. ¹⁴⁴

Ani sám manžel neměl po smrti své ženy klid. Jako vdovec s malým dítětem se stal nežádoucí osobou i pro vedení ve svém zaměstnání v letištním závodě. Byl jakýmsi symbolem toho, co se stalo. *„O činu se nesmělo mluvit. I jako vdovci s malým dítětem mi vyhrožovali ztrátou zaměstnání, pokud bych o tragickém konci své manželky před někým mluvil“* říká Vladimír Charousek. ¹⁴⁵ Na profesní dráhu pilota mohl zapomenout, protože letadlo bylo jedním z možností nelegální emigrace. Nesměl se v ničem angažovat a byl mu stržen plat. A jelikož nesměl působit jako pilot a instruktor, mohl jako nežádoucí osoba vykonávat pouze funkci uklízeče nebo topiče. Na jeho lásku k letadlům, kterým se věnoval od svých čtrnácti let a díky kterým poznal i svou životní lásku, mohl zapomenout, byl mu i zrušen pilotní průkaz.

Pohřeb Marie Charouskové se konal v motolském krematoriu. Jednalo se o velmi velký pohřeb. Věvec na pohřeb poslal i prezident republiky Ludvík Svoboda. Jelikož Marie Charousková měla v době své smrti splněné již všechny zkoušky a svou diplomovou práci měla již téměř dokončenou, byl jí v listopadu 1968 její almu mater posmrtně udělen titul inženýrky.

Ještě na podzim 1968 vytvořil Mariin manžel na Klárově improvizovaný pomníček, velmi brzy přibyla i pamětní deska, která sem byla instalována a financována studenty ČVUT. Novému vedení se to pochopitelně nelíbilo a na manžela zesnulé byl vyvíjen nátlak, aby pamětní desku

---

¹⁴² Tamtéž

¹⁴³ Tamtéž

¹⁴⁴ Tamtéž

¹⁴⁵ Tamtéž

odstranil. O rok později, v roce 1969, však záhadně desku „kdosi“ poničil, a navíc úřady záhy nařídily její odstranění. Poškození neznámým vandalem tak nebyla zřejmě úplná náhoda.

Mnoho dalších let ji u sebe doma ukrýval jeden z obyvatel Malé Strany.¹⁴⁶ Jen díky tomu mohla být v roce 1990 studenty ČVUT opravena a obnovena na svém původním místě. Pomník této oběti se stal významným symbolem. V roce 1993 tento pomník navštívil společně s prezidentem Václavem Havlem i ruský prezident Boris Jelcin a položil zde květiny jako projev omluvy. Boris Jelcin se omluvil za to, co sovětský voják v roce 1968 udělal.

4.2 Vladimír Hnulík

Další obětí srpnové okupace je student Vladimír Hnulík (Obr.16). Není to přímo kutnohorský rodák. Je původem z nedalekého Kolína, nicméně s Kutnou Horou měl pevné vazby, jelikož v Kutné Hoře navštěvoval Střední průmyslovou školu. Narodil se v říjnu roku 1949 v Kolíně. Na celou Hnulíkovu rodinu byl Státní bezpečností vyvíjen určitý nátlak, jelikož Vladimírův strýc po roce 1948 emigroval do Spojených států. Právě i z toho důvodu smýšlela celá rodina, včetně samotného Vladimíra, protikomunisticky.¹⁴⁷ Jako student byl Vladimír Hnulík byl šikovný, s velmi dobrým prospěchem.

Na studenta Hnulíka vzpomíná i jeho učitel Jiří Sochor: *„Vlád'a Hnulík dokončoval v roce 1968 první ročník místní průmyslovky. Byl to šikovnej kluk, moc šikovnej na ruce a taky technicky nadaný, ale nešly mu moc jazyky, a proto si říkal, že průmyslovky zanechá a půjde dělat něco jiného. Doba to umožňovala, chtěl se učit cizí jazyky, vycestovat v té době mohl, tak toho chtěl využít. Proto chtěl v roce 1968 školy zanechat a v září již nenastoupit. Nebyl jsem jediný kantor, který mu říkal, že je to škoda, že sice zkušenosti technické má, ale mohl by se ještě zdokonalit. Nicméně jsme se já a on vzájemně na konci června dohodli, že si to přes prázdniny rozmyslí, zda bude po prázdninách pokračovat na průmyslovce nebo půjde někam jinam. Já jsem ho přemlouval, povídal jsem mu: ‚Jsi šikovnej kluk a byla by tě škoda, kdybys to nedodělal, první ročník už jsi dodělal, máš rozum, zkus to překonat a přijď po prázdninách.‘ Jenomže 22. nebo 23. srpna jsme měli ve škole parte, že byl zastřelen u rozhlasu.“*¹⁴⁸

---

¹⁴⁶ FAJMON, Hynek, ed. *Sovětská okupace Československa a její oběti*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. str. 56

¹⁴⁷ BÁRTA, Milan et al. *Oběti okupace: Československo 21.8.-31.12.1968*. 1. vyd. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2008. str. 59.

¹⁴⁸ Z vyprávění Jiřího Sochora v rámci připomínky 50 let od invaze vojsk v Kutné Hoře dne 21.8.2018

Dne 21. srpna měl totiž Vladimír vyrazit z důvodu budoucích studií do Prahy. Otec ho ještě budil, aby nezaspal ranní vlak.¹⁴⁹ V době, kdy ho otec budil a kdy Vladimír Hnulík opouštěl vlakem Kolín, přitom ještě oba neměli tušení o tom, co se v Československu děje. Když přijel Vladimír do Prahy, nevěřil svým očím. Jako jeden z mnoha nespokojených a odsuzujících tehdejší dění se přidal k demonstrujícím a protestujícím davům. S nimi se dostal až k budově Československého rozhlasu na Vinohradské třídě, právě v době největších bojů o rozhlas. Tato lokalita se mu bohužel stala osudnou, protože přímo před budovou rozhlasu byl zastřelen neznámým sovětským vojákem.

Nelze však říci, že utrpěl jen tak obyčejná zranění, kterým podlehl. Zemřel na zakrvácení hrudní dutiny a pohmoždění plic v důsledku mnohačetných průstřelů, především v oblasti břicha a hrudníku. Kromě těchto zranění utrpěl za dosud nevyjasněných okolností zlomeninu několika žeber, hrudní páteře a pažní kosti, při čemž navíc došlo k úplnému oddělení paže od těla.

Poté, co se jeho otec dozvěděl o invazi vojsk a dění v Praze, začal se okamžitě se po svém synovi shánět. Najít se mu ho ale bohužel podařilo až následující den, na patologii v nemocnici na pražském Albertově. K tomu všemu Vladimírovi za celou dobu od jeho drsné smrti nikdo nezatlačil oči, měl je stále otevřené. Zatlačil mu je právě až jeho vlastní otec.¹⁵⁰

Dnes je Vladimír Hnulík pohřben v jeho rodném Kolíně, kde je každoročně v den jeho narozenin veřejně připomínána jeho oběť a pokládán věnec na jeho hrob.

4.3 Amputace nohy Miroslava Kruliše a zranění Antonína Laciny s pozdějším následkem smrti

Jedinou tragickou událostí s vážnými následky, o které lze na rozdíl od předchozích říci, že k ní došlo přímo v Kutné Hoře, je případ tragické autonehody traktoru dne 21. 8. 1968 v Malíně u Kutné Hory.¹⁵¹ Ten den po 6. hodině ranní jeli z Malína traktorista Miroslav Kruliš a jeho spolujezdec Antonín Lacina, oba rodáci z Malína a pracovníci v JZD Nové Dvory, traktorem do nedalekého JZD Hlízov. Po té samé silnici se ke Kutné Hoře blížila i okupační vojska, je tedy možné, že tito dva traktoristé byli možná těmi prvními, kteří přijíždějící okupanty v Kutné

---

¹⁴⁹ BÁRTA, Milan. *Oběti okupace: Československo 21.8.-31.12.1968*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2008. str. 59

¹⁵⁰ Tamtéž

¹⁵¹ SOKA, KH, fond ONV, kronika obce Křesetice u Kutné Hory, *Srpnové události*, nestr.

Hoře viděli. Při střetnutí s vojenskou kolonou na silnici č.38 před Malínem traktoristé zastavili u příkopu ve směru své jízdy a čekali, až je kolona raději předjede. Jistě sami nechápali, co se to děje. V 6:35 řidič jednoho tanku vybočil z neznámých důvodů z kolony a narazil do traktoru, který odhodil do příkopu (Obr.18). Tank vůbec nezastavil a kolona pokračovala dále v přesunu. Celý traktor byl zcela odepsán. Traktorista Miroslav Kruliš byl těžce zraněn na levé noze, která mu musela být nakonec amputována. Stal se doživotním invalidou. Jeho kolega Antonín Lacina utrpěl jen zranění hlavy, které mu bylo kvalifikováno jako lehké zranění a které mu lékařská pohotovost ošetřila. Celá událost tak v roce 1968 byla evidována jako těžká dopravní nehoda, která si vyžádala amputaci řidičovi levé nohy. Zranění hlavy Antonína Laciny nebyla věnována v té době téměř žádná pozornost.

Osud Antonína Laciny je však přitom mnohem pohnutější. Ačkoli bylo jeho zranění hlavy vyhodnoceno v srpnu 1968 jako lehké, v následujících letech si pravidelně stěžoval na čím dál větší bolesti hlavy, které na počátku roku 1977 vedly k operaci mozku na specializovaném neurologickém pracovišti.¹⁵² Až tato operace odhalila těžké poranění mozku, a to v důsledku nějakého vážného zranění hlavy v minulosti. Ukázalo se, že tímto vážným zraněním byla právě úraz při nehodě 21. 8. 1968. Lékaři však nyní už Antonínu Lacinovi, vzhledem k vážnosti současného stavu, nedokázali s tehdejší technikou jeho stav zvrátit. Byl převezen zpět do nemocnice v Kutné Hoře, kde 5. ledna 1977 zemřel. Bylo mu 38 let (Obr. 17). Antonín Lacina tak patří mezi další oběti srpnové okupace. Jeho jméno se však ne vždy uvádí do seznamu obětí okupace, jelikož nezemřel přímo v roce 1968.

---

¹⁵² TOMEK, Prokop, PEJČOCH, Ivo. *Černá kniha sovětské okupace: Sovětská armáda v Československu a její oběti 1968-1991*. Cheb: Svět křídel, 2015, str. 133.

5 VYČÍSLENÍ MATERIÁLNÍCH ŠKOD

Na základě všech dostupných zdrojů se předsednictvo ONV v Kutné Hoře snažilo dát dohromady všechny škody, které okupační vojska způsobila svou přítomností v okrese Kutná Hora. V tomto okrese, stejně tak jako na všech místech republiky narušil vstup cizích vojsk chod naší ekonomiky i veřejného života a způsobil i vážné škody při přesunu vojenské techniky přes území okrese. Na základě všech dostupných údajů byly evidovány všechny následující škody:¹⁵³

1) Vzniklé škody:

- na silnicích I-II-III třídy jsou zjištěny škody v celkové hodnotě **5.164.805,- Kčs**

- V uvedených částkách jsou zahrnuty tyto věcné škody:

- rozrušen povrch vozovek na celkem 150 km silnic

- vozovka zničena na 11 km silnic

- silniční příkopy zničeny na 21 km silnic

- krajnice zničeny na 18 km silnic

- dopravní značky: zničeno 1 440 ks

poškozeno 4 850 ks

- Dále byly způsobeny škody na směrových kůlech, obrubnicích, betonových sloupcích, svodidlech, opěrných zdech a poškozeny dva mosty.

Úplně zničené úseky silnic v prostoru Vlková, Kasanice, Čejtice – byly opraveny a hrubé závady na silnicích odstraněny do 31. 8. 1968. V důsledku stavebního stavu silnic nebyla nikde přerušena doprava.

Značkovací čety byly zesíleny a do 10. 9. 1968 bylo opětně osazeno 95 % směrových a dopravních značek. Poškozené značky budou postupně vyměňovány. Hlavní pozornost byla věnována značení silnice I/38 (před zahájením veletrhu v Brně)

---

¹⁵³ SOkA KH, fond ONV KH, Korespondence předsedy 1968, 30. září 1968, *Přehled o škodách vzniklých vstupem zahraničních vojsk v okrese Kutná Hora.*

- Na místních komunikacích byly zjištěny škody v devíti městech a obcích v celkové hodnotě **425.480,- Kčs** . Také na místních komunikacích jsou postupně odstraňovány vzniklé škody.

- Škody na lesních porostech převážně hlášeny Lesním závodem Kácov činí **490.000,- Kčs**

- okresní správa spojů – škody vzniklé na venkovních telefonních tratích činí **40.000,- Kčs**

- V zemědělství rozježděním obilovin, jetele; poškozením cest vznikla škoda **45.000,- Kčs**

- V OÚNZ (okr. ústav národního zdraví) došlo k poškození sanitního auta v částce **1.000,- Kčs**

Zničení traktoru v Nových Dvorech **30.000,- Kčs**

- Tři občané uplatňují úhradu škody, která jim byla zahraničními vojsky způsobena

a – p. Saidl, Zbraslavice, poškození domu **2.800,- Kčs**

b – p. Bohaboj, Vlková, zničení ohradní zdi **2.500,- Kčs**

c – p. Peroutka, Hrádek, srážka s obrněným autem, léčení jeho a tři příslušníků rodiny + rozbité auto 23.000,- Kčs celkem: **32.300,- Kčs**

Dle dosavadních zjištění škody způsobené v našem okrese zahraničními vojsky činí celkem:

6.228.285,- Kč

Při tomto konečném výčtu všech škod a jejich hodnot předsednictvo zároveň upozorňuje, že cena nemusí být konečná, jelikož v době součtu ještě stále docházelo k pohybu vojenské techniky po okrese, stejně tak jako ještě nemusely být nahlášeny všechny způsobené škody. Zároveň v této době nešlo dosud vyčíslit škody na pozemcích, protože na některých se dosud nachází okupační vojska (jednalo se zhruba o plochu 25 ha)

Do celkových škod však nelze počítat jen přímé materiální škody způsobené nejčastěji pohybem okupačních vojsk po okresu Kutná Hora. Je nutné započítat i ztráty podniků, způsobené právě přítomností okupačních jednotek v zemi:¹⁵⁴

---

¹⁵⁴ Tamtéž

2) Výpadky ve výrobě:

a) K výpadkům ve výrobě v podnicích řízených ONV, MěstNV a MNV:

Okresní stavební podnik **216.000,- Kčs**

Restaurace a jídelny celkem **304.000,- Kčs**

Uhelné sklady **22.222,- Kčs**

Okresní průmyslový podnik **152.000,- Kčs**

KS Kutná Hora **101.000,- Kčs**

KS Zruč n. Sáz. **38.000,- Kčs**

KS Uhlířské Janovice **70.000,- Kčs**

KS Čáslav **54.000,- Kčs**

Celkem **957.222,- Kčs**

[...]

Rekapitulace ztrát v kinech:

Čisté ztráty v příjmech kin činí 21.000,- Kčs

Vyplacené mzdy kin 12.000,- Kčs

Celkem **33.000,- Kčs**

Ztráty v příjmech Domu kultury a vzdělání Kutná Hora v důsledku nekonání přehlídek festivalových filmů činí celkem **50.000,- Kčs**.

Sečtením všech výše zmíněných škod (všech doposud uvedených) se celková škoda způsobená pouze v okrese Kutná Hora vyšplhala na 7,5 milionu Kčs.

6 CELKOVÉ ZHODNOCENÍ A DŮSLEDKY SRPNOVÉ OKUPACE NA KUTNOHORSKU

Mnohé z toho, co se na Kutnohorsku osm měsíců podařilo rozvíjet, bylo ztraceno nebo narušeno. V Kutné Hoře, stejně jako v celém Československu byl silně ovlivněn vztah a názor obyvatel na Sovětský svaz. Kutnohorský okres již neměl tak vřelý vztah s okresem Puškino v Moskevské oblasti a později s ním byla vypovězena družba úplně. To, co bylo přes 20 let pracně vytvářeno, bylo rázem během jednoho dne zbořeno.

Důsledkem následné vlny emigrace obyvatel Československa opustilo Kutnou Horu i mnoho lidí. Tím bylo silně ovlivněno především lékařství v Kutné Hoře, jelikož mnoho lékařů, kteří v té době byli na dovolené, se už nevrátilo, nebo právě kvůli okupaci odešlo do exilu. Kutná Hora se tak musela potýkat se silným nedostatkem lékařů.

Zcela se rozpadla naděje obnovy pomníku Tomáše Garriguea Masaryka před Vlašským dvorem, opětovného vztyčení se socha dočkala až v roce 1991. Zanikly i mnohé plány slibované a vytyčené místním Akčním programem. Situace ve školství dosáhla během následujících úprav pouze drobných změn. Co se týče kritického stavu budov v Kutné Hoře, přes 70. léta zůstal zcela neměnný. Nadějný projekt „Pro záchranu Kutné Hory“ s cílem obnovit krásu historického centra nebyl realizován a Kutná Hora tak chátrala i nadále. K prvním změnám došlo až v průběhu 80. let, kdy se několik domů přeci jen dočkalo rekonstrukce. Většina budov a historických staveb byla zachráněna až v 2. polovině 90. let, kdy byla Kutné Hoře a její architektuře od roku 1995 věnována mimořádná pozornost, a to díky jejímu zápisu na Seznam Světového kulturního dědictví UNESCO.

Příchodem vojsk dále zanikla i touha obyvatel aktivně se účastnit společenského dění. I regionální týdeník Úder měnil najednou svou podobu. Z novin byla cítit pasivita naprosto ke všemu. Do této doby to byly radostné a kvalitní noviny, s aktuálním přehledem naprosto všeho, novinek a událostí z kultury, sportu, kin apod. Nyní informovaly dalo by se říci pouze o tom, o čem musely. Většina článků se týkala hospodářství a normalizací poměrů ve vrcholných kruzích československého vedení.

Politické nálady se ve městě uklidňovaly celý rok 1969. Nebyl nikdo, kdo by se stavěl na stranu okupačních vojsk. Mnoho místních komunistů prozřelo a sami odcházeli ze strany, již nechtěli být její součástí. Zároveň probíhaly prověrky, kde mnoho lidí bylo propuštěno nebo odvoláno ze svého zaměstnání. Bylo vyměněno několik členů MěstNV i OV KSCČ, řešeny byly velké materiální škody, které byly způsobeny okupačními jednotkami.

Celkově tedy byla Kutná Hora invazí vojsk silně ovlivněna. V souhrnném zhodnocení je ale nutno podotknout, že následky na Kutnohorsku nebyly v porovnání s jinými oblastmi v Československu tak tragické. Např. v Kutné Hoře za celou dobu vypjatých srpnových dní nepadl jediný výstřel, přestože k tomu někdy chybělo jen málo. Během těch několika dní na konci srpna se navíc místní obyvatelstvo semknulo jako nikdy. Členové ZO Kutné Hory zhodnotili postoj místních obyvatel i obyvatel Československé republiky slovy, že „za uplynulých šest dnů došlo k takové morální jednotě našeho lidu, jaká nebyla za uplynulých 120 let dosažena.“¹⁵⁵ (odečte-li si člověk od roku 1968 120 let, dojde k revolučnímu roku 1848, pozn. autora). Naopak se někteří kutnohorští obyvatelé shodují na tom, že v porovnání s ostatními lokalitami zde probíhala okupace poměrně v poklidu a důsledky pro ni na rozdíl od některých ostatních měst v Československu nebyly tak drsné. Rozhodně to neznamena, že by tím zastávali kladný názor na příchod vojsk do Československa. I jimi byla okupace plně odsouzena, pouze mají na průběh a následky okupace v Kutné Hoře optimističtější názor: Mezi ně patří např. i Miroslav Štrobl: „Kutná Hora nikdy nebyla, alespoň v moderních dějinách, nějaké revoluční město. Tak jako Kutná Hora téměř nepocítila druhou světovou válku, tak ani téměř nepocítila nijak krutě srpen 1968.“¹⁵⁶

Téměř shodný názor má i kameraman Bohuslav Kučera: „Kutná Hora byla ale v těchto smutných momentech 20. století vždy za větrem. Tady u nás nebyla okupace tak tvrdá jako jinde. Nejen tehdy jsme se vyhnuli krutosti. Např. už za nacistů tady byl v Kutné Hoře relativně klid, tedy krom židovské populace, která to tu odnesla naopak nejhůř široko daleko. Ale jinak když si to vezmu, za války tu i přes všechno dění došlo k rekonstrukci kostela sv. Jakuba a byla v KH např. postavena nemocnice. A dokonce ani Gestapo tu nemělo svou stanici, ta byla v Kolíně. Následně pak ani v roce 1968 nebyla okupace tvrdá. Jako Kutnohoráci si nemůžeme stěžovat, že bychom obě ty okupace nějak zvlášť odnesli“¹⁵⁷

Bez pochyby lze však konstatovat, že i tak zasáhla srpnová invaze vojsk Varšavské smlouvy do života města Kutná Hora a všech jejích občanů na dlouhá léta. Především v lidech zemřela naděje a víra, že by socialismus mohl přeci jen mít lidskou tvář.

---

¹⁵⁵ SOkA KH, fond Soudobá dokumentace 1968, *Prohlášení členů ZO KSČ Kutná Hora Ústřednímu výboru KSČ*, 27. srpna 1968

¹⁵⁶ Rozhovor s Miroslavem Štroblem, narozený 1946, Kutná Hora (15. června 2019)

¹⁵⁷ Rozhovor s Bohuslavem Kučerou, narozený 1940, Kutná Hora (15. listopadu 2018)

7 ZÁVĚR

Vstup vojsk pěti států Varšavské smlouvy do Československa v noci na 21. srpen 1968 silně otrásl národním cítěním každého obyvatele Československé republiky. Příchod těchto vojsk ovlivnil celou zemi na dlouhá léta. Rok 1968 byl rokem velkých nadějí, kdy československá společnost procházela reformami a obrodným procesem, známým jako Pražské jaro. Toto reformní období zastavily až tanky, které obsadily celou Československou republiku.

Práce se zaměřovala na počátky obrodného procesu na Kutnohorsku, náladám projevujících se Pražského jara, hlavní řešené otázky v rozvoji města v první polovině roku 1968, až do smutných srpnových dní, kdy právě i Kutná Hora musela čelit zvukům tankových pásů a těžké vojenské techniky zemí Varšavské smlouvy.

Kutná Hora a její okres plně podporovaly reformní dění v celém Československu a plně se do něj zapojily. Místní obyvatelé silně nadchnul dubnový Akční program ÚV KSČ na základě kterého vypracovala Kutná Hora svůj vlastní Akční program, uzpůsobený pro okresní měřítko. Hlavním cílem místního Akčního programu bylo vyřešit složitou situaci školství v Kutné Hoře a zároveň vytvořit z Kutné Hory kulturně bohaté a krásné město. Tyto sny však skončily srpnovou invazí vojsk Varšavské smlouvy. Kutná Hora spadala do oblasti, kterou obsadila armáda Polské lidové republiky. Lidé se k této invazi stavěli negativně a nebáli se svůj odpor a rozhořčení dát okupantům najevo. Přesto v porovnání s ostatními městy probíhala okupace v Kutné Hoře poměrně klidně. Největší událostí, která se v Kutné Hoře v srpnu roku 1968 přihodila, byla nehoda tanku, při níž se tank zřídil z vozovky a skončil pásy nahoře.

Tato diplomová práce je snahou předložit ucelený přehled o průběhu roku 1968 ve městě Kutná Hora. Na základě zjištěných a zpracovaných faktů je autor této práce názoru, že se mu cíle vytvořit základní obraz o roce 1968 v Kutné Hoře podařilo splnit. Jelikož toto téma nebylo ani v kutnohorském regionu nikdy předtím zpracováno, může být tato práce přínosná, a to nejen pro každého zájemce o historii Československa, roku 1968, i Kutné Hory, ale i pro všechny ostatní.

8 SEZNAM ZDROJŮ

1) Seznam archivních zdrojů

Kronika města Kutná Hora

SOkA KH, fond MěstNV KH, Kronika města Kutná Hora 1965-1974, *Setkání Junáků po 20 letech*, nestr.

SOkA KH, fond MěstNV KH, Kronika města Kutná Hora 1965-1974, *Novinky cestovní kanceláře Čedok*, nestr.

SOkA KH, fond MěstNV KH, Kronika města Kutná Hora 1965-1974, *Socha T. G. Masaryka*, nestr.

SOkA KH, fond MěstNV KH, Kronika města Kutná Hora 1965-1974, *Památník J. K. Tyla*, nestr.

SOkA KH, fond MěstNV KH, Kronika města Kutná Hora 1965-1974, *Počasí v roce 1968*, nestr.

SOkA KH, fond MěstNV, KH, *Výzva ke všem občanům Kutné Hory*, 22. srpna 1968.

Regionální týdeník Úder

SOkA KH, *Pomoc při rehabilitaci*, Úder, 1968, ročník 9, č.18, s.3

SOkA KH, *V prvomájových průvodech*, Úder, roč. IX, číslo 18, strana 1

SOkA KH, *K pomníku T. G. Masaryka*, Úder, 1968 roč. 9. číslo 18., s. 1

SOkA KH, *K odstranění pomníku T. G. Masaryka*, Úder 1968, roč. 9., č.28, str. 2

SOkA KH, *Dopis předsednictvu ÚV KSČ*, Úder, 1968, ročník IX, číslo 29, str. 1

SOkA KH, *Moskva hovoří pro ČSSR*, Úder, 1968, ročník IX, číslo 18, str. 3

SOkA KH, *Otevřený dopis komunistů i nestraníků okresu Kutná Hora obyvatelům okresu Puškino v Moskevské oblasti*, Úder, 1968, ročník IX, číslo 30, str. 2-3

SOkA KH, *Podporujeme vedení ÚV KSČ*, Úder, 1968, ročník IX, číslo 31, str.2

SOkA KH, *Pro záchranu Kutné Hory*, Úder, 1968, číslo 33, ročník IX, str. 2-3

SOkA KH, *Jsme s vámi, buďte s námi*, Úder, 1968, ročník 9, První zvláštní vydání, str.1

SOkA KH, *Jiné cesty hledat nebudeme*, Úder, 1968, ročník 9, 5. zvláštní vydání, str. 1

Fond ONV KH:

- SOkA KH, fond ONV KH, Korespondence předsedy 1968, *Vyjádření k odstranění sochy TGM v Kutné Hoře*, s.2
- SOkA KH, fond ONV KH, *Nad akčním programem ONV*, Úder, roč. 9., č. 31., s. 1-3
- SOkA KH, fond ONV KH, Zápisy ze schůzí Rady ONV KH, 21. srpna 1968, *Prohlášení Rady ONV v Kutné Hoře*
- SOkA KH, fond ONV KH, Zápis ze schůze Pléna ONV KH, 22. srpna 1968, *Výzva Městského národního výboru v Kutné Hoře*.
- SOkA KH, fond ONV KH, Zápis ze schůze Rady ONV KH, 22. srpna 1968, *Prohlášení Rady ONV v Kutné Hoře*
- SOkA, KH, fond ONV, kronika obce Křesetice u Kutné Hory, *Srpnové události*, nestr.
- SOkA KH, fond ONV KH, Korespondence předsedy 1968, 30. září 1968, *Přehled o škodách vzniklých vstupem zahraničních vojsk v okrese Kutná Hora*.

Fond Soudobá dokumentace 1968

SOkA KH, fond Soudobá dokumentace 1968, Listy z okupace, zpravodaj, 21. srpna, *Listy z okupace – zpravodaj*

SOkA KH, fond Soudobá dokumentace 1968, Listy z okupace, zpravodaj, 22. srpna, *Listy z okupace – zpravodaj*

SOkA KH, fond Soudobá dokumentace 1968, 23. srpna 1968, *Listy z okupace - zpravodaj*.

SOkA KH, fond Soudobá dokumentace 1968, 24. srpna 1968, *Listy z okupace- zpravodaj*.

SOkA KH, fond Soudobá dokumentace 1968, 25. srpna 1968, *Listy z okupace- zpravodaj*.

SOkA KH, fond Soudobá dokumentace, *Podpisová akce generálnímu tajemníkovi OSN*

SOkA KH, fond Soudobá dokumentace srpen 1968, *Prohlášení jednotlivců i kolektivů – Prohlášení majora Jana Švidroně*, 27. srpna

SOkA KH, fond Soudobá dokumentace 1968, *Prohlášení členů ZO KSČ Kutná Hora Ústřednímu výboru KSČ*, 27. srpna 1968

Fond OV KSČ

SOkA KH, fond OV KSČ, *Prohlášení delegátů XIV. sjezdu KSČ*, 22. srpna 1968.

SOkA KH, fond OV KSČ, *Výzva Soudruzi sovětští vojáci*, 22. srpna 1968

2) Seznam odborné literatury

BÁRTA, Milan. *Oběti okupace: Československo 21.8.-31.12.1968*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2008. ISBN 978-80-87211-01-4.

BELDA, Josef, BENČÍK, Antonín, PECKA, Jindrich: *Polsko a vojenská intervence v Československu 1968*, Materiály, studie, dokumenty č.5, ÚSD AV ČR Praha 1995

BENČÍK, Antonín. *Rekviem za Pražské jaro: důvěrná informace o přípravě a provedení srpnové intervence varšavské pětky v Československu 1968*. Vyd. 1. Třebíč: Tempo, 1998. 269 s. Fakta. ISBN 80-238-2192-X.

EMMERT, František. *Rok 1968 v Československu*. Vyd. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2007. 63 s. ISBN 978-80-70219-03-4

FAJMON, Hynek, ed. *Sovětská okupace Československa a její oběti*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. str. 56

FIDLER, Jiří. *21.8.1968 - okupace Československa: bratrská agrese*. Vyd. 1. Praha: Havran, 2003. 195 s. Dny, které tvořily české dějiny; sv. 9. ISBN 80-86515-35-4.

JELÍNEK, Jan a PROVAZ, Lukáš. *Historie Městského národního výboru Kutná Hora v letech 1945-1990*. Vyd. 1. Kutná Hora: Kuttna, 2003. ISBN 80-86406-32-6.

Kolektiv. *Sedm pražských dnů: 21.-27. srpen 1968: dokumentace*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1990. 406 s., [57] s. obr. příl. ISBN 80-200-0237-5.

NOVÁK, Pavel. *Historie a současnost podnikání na Kutnohorsku a Čáslavsku*. Žehušice: Městské knihy, 2003. ISBN 80-86699-06-4.

PAUER, Jan. *Praha 1968: vpád Varšavské smlouvy: pozadí, plánování, provedení*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2004. 358 s., [24] s. obr. příl. ISBN 80-7203-557-6.

PECKA, Jindřich. *Spontánní projevy Pražského jara 1968-1969*. Brno: Doplněk, 1993.

Prameny k dějinám československé krize 1967-1970. ISBN 80-85270-19-6.

PECKA, Jindřich a kol. *Sovětská armáda v Československu 1968-1991: chronologický přehled*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1996. 231 s. Studie - materiály - dokumenty; sv. 9. ISBN 80-85270-54-4.

POVOLNÝ, Daniel. *Vojenské řešení Pražského jara 1968. II., Československá lidová armáda v srpnu 1968*. Praha: Ministerstvo obrany ČR - Prezentační a informační centrum MO, 2010. 199 s. ISBN 978-80-7278-525-4.

PROVAZ, Lukáš. *Historik s charismatem: život a dílo Zdeňka Jelínka (1936-1994)*. Žehušice: Městské knihy, 2014. ISBN 978-80-86699-79-0.

ŠTROBLOVÁ, Helena a Blanka ALTOVÁ, ed. *Kutná Hora*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny českých měst. ISBN 80-7106-186-7

TOMEK, Prokop a Ivo PEJČOCH. *Černá kniha sovětské okupace: Sovětská armáda v Československu a její oběti : 1968-1991*. Cheb: Svět křídel, 2015. ISBN 978-80-87567-73-9.

VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání: Pražské jaro 1968*. Vyd. 2, Praha: Mladá fronta, 1990. 157 s. ISBN 80-204-0179-2.

3) Seznam elektronických zdrojů

PÁNEK, Jiří, PTÁČEK, Ladislav: *V srpnu 1968 přišel o ženu. Zastřelil ji sovětský voják* [online] [cit. 21.12.2018] Dostupné z: https://tv.idnes.cz/domaci/v-srpnu-1968-prisel-o-zenu-zastrelil-ji-sovetsky-vojak.V150821_174835_webtv_iri

4) Rozhovory s pamětníky

- Rozhovor s Miroslavem Štroblem, narozený 1946, Kutná Hora (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 15. června 2019)
- Rozhovor s Mgr. Alenou Šuchmannovou, narozená 1936, Kutná Hora (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 10. března 2019)
- Rozhovor s JUDr. Edithou Šolínovou, narozená 1934, Kutná Hora (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 2. ledna 2019)
- Rozhovor s Bohuslavem Kučerou, narozený 1940, Kutná Hora (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 15. listopadu 2018)
- Rozhovor s Jaromírem Procházkou, narozený 1937, Kutná Hora (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 15. listopadu 2018)

- Rozhovor s Pavlem Daněčkem, narozený 1942, Kutná Hora (rozhovor vedl Radomil Šibrava 12. října 2018)
- Rozhovor s Radomilem Šibravou st., narozený 1964, Kutná Hora (rozhovor vedl Radomil Šibrava ml. dne 4. března 2019)
- Rozhovor s Ivanou Mrázkovou, narozená 1949 (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 12. května 2019)
- Rozhovor s Mgr. Antonínem Pokorným, narozený 1938 (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 16. prosince 2018)
- Rozhovor s Jiřím Sochořem, narozený 1936 (rozhovor vedl Radomil Šibrava dne 28. srpna 2018)

Audiovizuální prameny:

KUČERA, Bohuslav, VEČEŘÍLKOVÁ, Jaroslava: Kutná Hora ve 20. století [videozáznam na DVD]. Dokumentární film z let 1948-1968. Kutná Hora. Videofilm Studio, 2002

9 SEZNAM PŘÍLOH

- Obr. 1: Nad' Urbánková v Kutné Hoře při natáčení klipu písně „Závidím“ (zdroj: videoprojekce Kutná Hora ve 20. století)
- Obr. 2: Kolona okupačních vozidel vjíždějících do Kutné Hory (zdroj: Státní okresní archiv Kutná Hora)
- Obr. 3: Leták s provoláním k občanům kutnohorského okresu z 21. srpna 1968 (zdroj: Státní okresní archiv Kutná Hora)
- Obr. 4: Vojska Polské lidové republiky v časných hodinách v Kutné Hoře (zdroj: videoprojekce Kutná Hora ve 20. století)
- Obr. 5: Tanky postupující Kutnou Horou (zdroj: archiv Heleny Jelínkové)
- Obr. 6: Vojenský tank, vyfocen z městské knihovny Ivanou Mrázkovou (zdroj: archiv Ivany Mrázkové)
- Obr. 7: Invazní tank projíždějící okolo Kamenné kašny (zdroj: archiv Ivany Mrázkové)
- Obr. 8: Zátaras zamezující vjezd vojenské techniky do historického centra Kutné Hory (zdroj: archiv Radomila Šibravy)
- Obr. 9: Zřícený tank v Kremnické ulici v Kutné Hoře (zdroj: archiv Miroslava Štrobla)
- Obr. 10: Protiokupační nápisy v ulicích Kutné Hory (zdroj: archiv Miroslava Štrobla)
- Obr. 11: Protiokupační vůz s klatovskou poznávací značkou v Kutné Hoře (zdroj: Státní okresní archiv Kutná Hora)
- Obr. 12: Pan Lebeda, který demontuje označení názvu ulice (zdroj: archiv Ivany Mrázkové)
- Obr. 13: Podpisová akce před městskou knihovnou v Kutné Hoře (zdroj: archiv Miroslava Štrobla)
- Obr. 14: Podpisová akce generálnímu tajemníkovi OSN (zdroj: videoprojekce Kutná Hora ve 20. století)
- Obr. 15: Marie Charousková se synem (zdroj: iDnes.cz)
- Obr. 16: Vladimír Hnulík (zdroj: Černá kniha sovětské okupace)
- Obr. 17: Antonín Lacina (zdroj: Černá kniha sovětské okupace)
- Obr. 18: Zničený traktor Miroslava Kruliše a Antonína Laciny (zdroj: kronika obce Křesetice)